

75 år med quiet design

DAMPA®

**75 år med
quiet design**

DAMPA[®]

Bruce Peter

Syddansk Universitet
Foto: Jacob Due, 2024

Indholdsfortegnelse

Forord	6
Prolog	8
Moderne rumakustik	20
Begyndelsen på stilheden	24
De første akustikpaneler	38
Fra træ til metal	52
Væksten og udviklingen tager fart	72
Fabriksudvidelse	100
Demonterbare lofter	107
Dæmpa A/S	112
Nyt segment til søs	122
En ny designæra	152
Et vendepunkt	191
DAMPA reddet på målstregen	214
En ny begyndelse	222
Da verden gik i stå	248
Tilbage på rette kurs	258
Fremtidens indeklima	262
DAMPA i nyere tid	272
Bæredygtighed på dagsordenen	290
DAMPA i dag	298
Udviklingen fortsætter	306
Litteraturliste	320
Taksigelse	322

Forord

Siden 1951 har DAMPA arbejdet tæt sammen med arkitekter og rådgivere om at udvikle løsninger, som gør en afgørende forskel for, hvordan rum opleves. Loftet er sjældent det første, man lægger mærke til. Alligevel former det i høj grad rummets karakter; hvordan lyden bevæger sig, hvordan lyset reflekteres, og hvordan vi fysisk og mentalt trives over tid.

Gennem 75 år har netop denne stille, men afgørende rolle været DAMPA's omdrejningspunkt. Virksomhedens tilgang har altid taget afsæt i samarbejde – i respekt for arkitektens intention, i dyb materialeforståelse og i en stærk teknisk kunnen. Det har ført os fra de tidlige akustiske træfiberplader til de avancerede, integrerede lofts- og klimaløsninger, der udvikles i dag, hvor akustik, indeklime, komfort og ressourcebevidsthed tænkes sammen som en naturlig helhed.

Denne bog handler ikke om produkterne i sig selv, men om deres anvendelse. Gennem udvalgte bygningsværker viser bogen, hvordan loftløsningerne har understøttet nogle af de mest markante rum i dansk og international arkitektur. Fra skoler og hospitaler til kulturbyggerier, fra kontorer til passagerskibe.

Samtidig fortæller bogen historien om en virksomhed, der gennem trekvart århundrede har udviklet sig i takt med arkitekturen og det byggede miljø. Det er fortællingen om kontinuerlig innovation, om langvarige partnerskaber og om en urokkelig ambition om at skabe rum, hvor mennesker har lyst til at opholde sig.

DAMPA fylder 75 år i 2026. Vi ser med stolthed tilbage – og med nysgerrighed fremad.

Henrik Kaa Andersen

Bestyrelsesformand, DAMPA

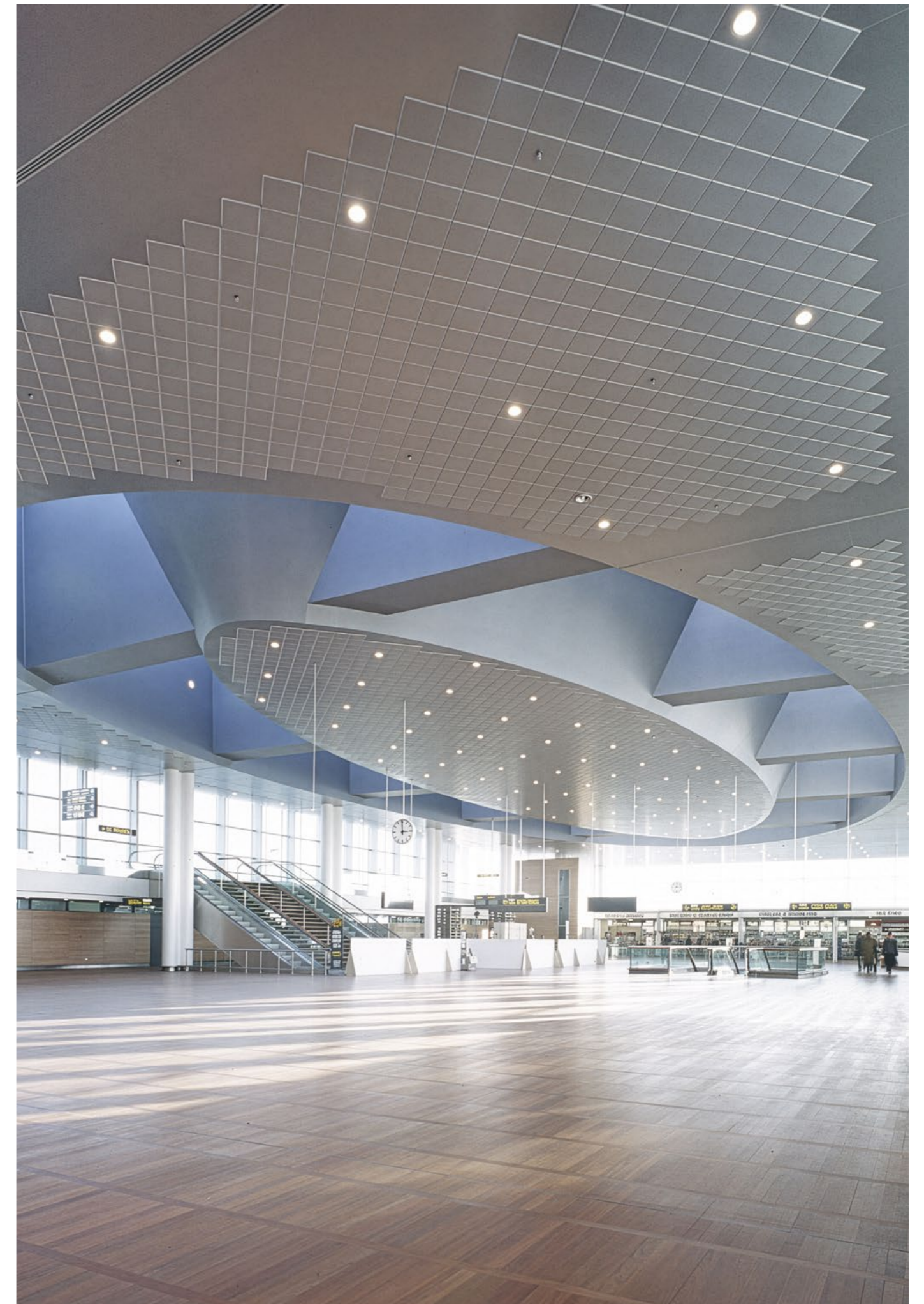
Prolog

Når man ankommer til et fremmed land, lægger de opmærksomme straks mærke til de detaljer, der gør stedet særligt og karakteristisk. I Danmark skyldes mange af disse kvaliteter i høj grad de visionære arkitekter, kunstnere, designere og planlæggere, som i det 20. århundrede formåede det offentlige rum. Her opstår et særligt udtryk gennem velvalgte overflader, gennemarbejdede detaljer og brugen af møbler og belysning, der siden er blevet både nationale og internationale ikoner – som Poul Henningsens PH-lamper, der findes i utallige størrelser og ses i både offentlige bygninger og private hjem, samt Arne Jacobsens Ægget, Svanen og Myren, som i sig selv er synonyme for dansk design i særklasse.

Kigger man op i mange af disse rum, vil de mest opmærksomme muligvis også få øje på mere diskrete, men lige så karakterfulde, arkitektoniske elementer – særprægede lofter i stål eller aluminium med fine, diskrete perforeringer. I Københavns Lufthavn ses de i mange områder. Når man tager toget, findes de også på flere stationer. Træder man ind på et kontor eller et hotel, er de måske også der, og fortsætter man til havnen og går ombord på en færge eller et krydstogtskib, vil man måske finde den samme type lofter i skibets interior.

DAMPAs akustiklofter, som ofte er anvendt i kombination med anerkendte eksempler på dansk belysning og møbel-design, er i sig selv blevet danske designikoner, men ikoner, der er stille i enhver forstand. Sådanne lofter skaber diskret visuel orden i de rum, de indgår i, og vigtigst af alt er de kendt for deres særligt effektive lydabsorbering. Resultatet er rum, der opleves langt mere rolige og behagelige at opholde sig i, end de ellers ville have været.

Som vi skal se, har DAMPA-lofter bidraget til den elegante atmosfære, som findes i nogle af Danmarks mest markante og anerkendte moderne byggerier, heriblandt SAS Royal Hotel og Danmarks Nationalbank i København, som begge er ikoniske værker af Arne Jacobsen.

Finger C, Københavns Lufthavn, Holm & Grut Arkitekter, 2001

Installation af Dæmpa loftpaneler, cirka 1965

I 2026 fejrer DAMPA 75-års jubilæum for produktionen af akustiske lofter og vægpaneler. Det hele begyndte i 1951 som en lille hjemmeproduktion, og i dag fremstiller fabrikken i Tommerup nær Odense moderne og æstetiske loft- og vægløsninger til et globalt marked, der inkluderer store kunder både inden for byggebranchen på land og blandt de førende aktører i passagerskibs- og skibsindustrien.

De første loftplade enkle udtryk afspejlede efterkrigstidens nøjsomhed, men DAMPA's sideløbende udvikling er præget af teknologisk fremsyn og innovation.

Virksomhedens nuværende produktudvalg er teknologisk førende og lever op til alle relevante internationale krav til kvalitet og ydeevne. I dag er DAMPA en global aktør med agenter over hele verden, der leverer virksomhedens produkter.

I 'Denmark Limited: Global by Design' bemærker Waldemar Schmidt, at "der findes hundredvis af små og mellemstore danske virksomheder, som er nummer ét, to eller tre globalt inden for netop deres niche... Danmarks særlige kombination af iværksætter, dedikation og uddannelse har hjulpet det med at slå oddsene og blive en global leder på mange områder."

Inden for akustiske lofter og vægløsninger er DAMPA et tydeligt eksempel på netop dette.

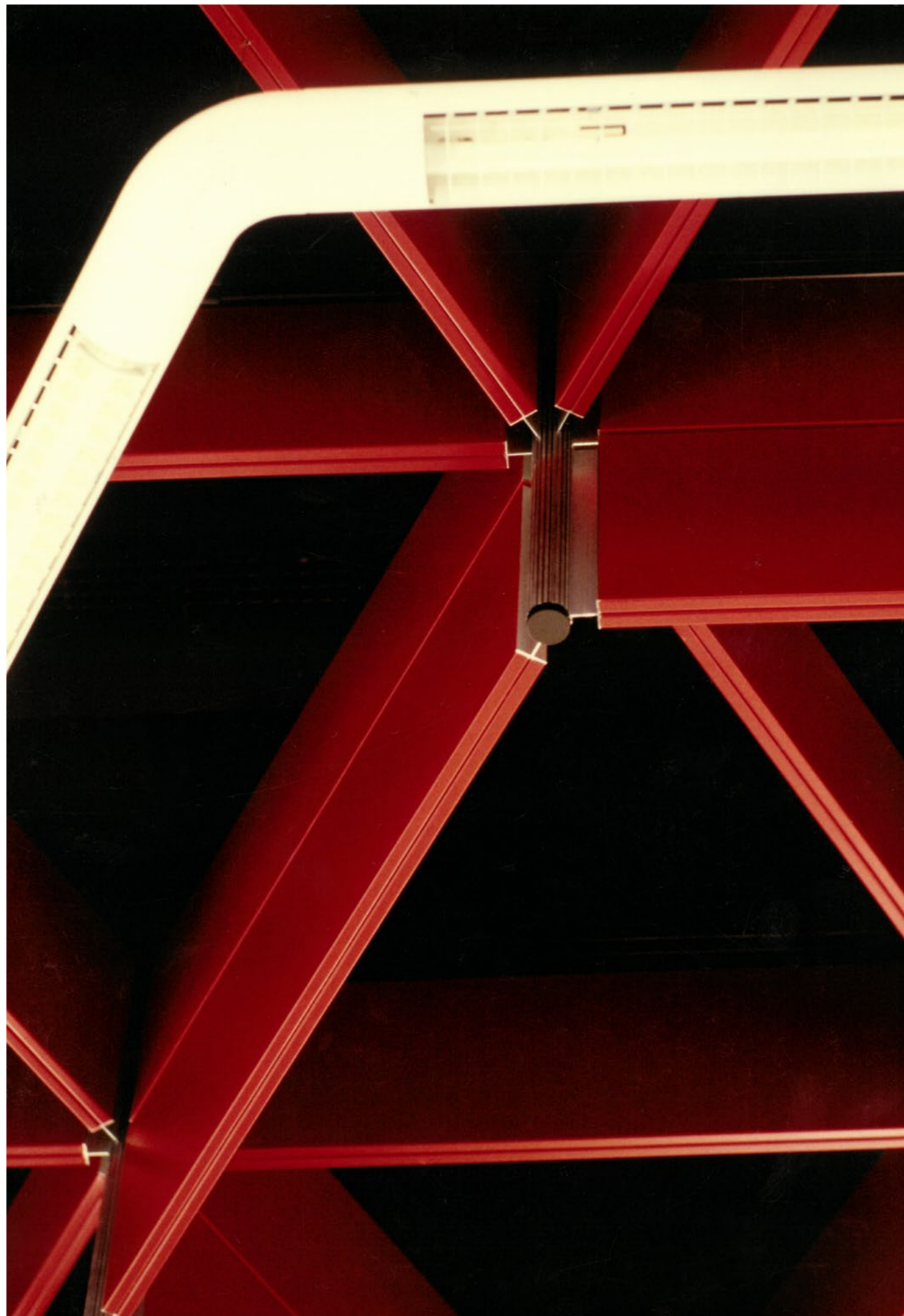

DeloitteHuset, København, 3XN, 2005
Foto: Adam Mørk

En markant dansk arkitekturkommentator, der beskæftigede sig med loftets betydning, var Steen Eiler Rasmussen. I sin bog 'Om at opleve arkitektur' fra 1957 observerede han, at fordi det byggede miljø ofte opleves i bevægelse, styrer lofter bevægelse og skaber rytme gennem variationer i højde, form og retningsmønstre.

Rasmussen argumenterede for, at lofter langt fra blot er passive flader. De er nogle af de mest virkningsfulde elementer til at forme et rums karakter og stemning, definere zoner og atmosfærer, påvirke hvordan lys reflekteres og skaber indtryk af intimitet eller monumentalitet, tyngde eller lethed. Deres design muliggør, at rum kan organiseres uden behov for yderligere vægge, mens deres former og detaljeringsgrad afspejler kulturel identitet.

Lofter med et harmonisk udtryk og høj akustisk og klimamæssig ydeevne, som dem, DAMPA producerer, understøtter den menneskelige aktivitet, der foregår under dem.

Kantine, forvaltningsdomstolen, Gelsenkirchen, 1985

Fra oldtidens klassiske arkitektur til modernismens bygninger har arkitekter arbejdet med at skabe orden i rum og struktur. Moderne arkitekter ønskede at udvikle bygninger, der kunne imødekomme kompleksiteterne i tidens teknologiske, funktionelle og sociale krav. Det betød et opgør med designet af symmetriske facader, hvor indholdet tidligere blev tilpasset bagved efter bedste evne, til fordel for en abstrakt formalisme, hvor konstruktion, vægge og etager blev adskilt og opfattet som en række lodrette og vandrette flader.

På trods af dette store fremskridt har mange bygningsobservatorer i det efterfølgende århundrede fortsat haft en tendens til at tillægge facaden størst betydning. For brugere og beboere af store, moderne bygninger med åbne planløsninger er det imidlertid ofte de vandrette flader skabt af gulve og lofter, der gør størst indtryk, både visuelt og akustisk.

Moduler og gitre gør det muligt at skabe orden i det byggede, og i moderne bygninger er det ofte proportionering, opdeling, materialevalg og detaljering af overflader og samlinger, der gør den afgørende forskel og adskiller bygninger, som får kritikerros, fra dem, der opleves som anonyme.

I trekvart århundrede har installationen af DAMPA-lofter bidraget til at tilføre værdighed til hverdagsrum og en særlig atmosfære til prestigefyldte offentlige og kommercielle miljøer. Ombord på færger, krydstogtskibe og fragtskibe har DAMPA-lofter tilført skarphed og elegance til maritime interiører, samtidig med at de muliggør let adgang til skjulte tekniske installationer og bidrager til sikre, brandhæmmende rejsemiljøer.

Ligesom et andet globalt dansk brand, LEGO, opstod idéen til DAMPAs akustiklofter, i eksperimenter med træ, før man fandt frem til andre og mere egnede materialer. Træ var en af de få naturlige ressourcer, Danmark i større omfang rådede over til byggeri og fremstilling. De øvrige var ler til mursten og tagsten samt strå til tækkede tage.

Derfor fandtes der i næsten enhver by erfarne snedker- og tømrerværksteder. Den banebrydende danske arkitekt og underviser Kay Fisker, som i sin tid som professor ved Kunstakademiets Arkitektskole underviste den generation af arkitekter, der siden blev internationalt anerkendt, skrev om, at der var en "funktional tradition" i dansk byggeri, hvor det folkelige og det moderne blev forbundet. Ifølge Fisker var arkitektur, uanset om den var gammel eller ny, en proces, hvor natur blev omsat til kultur.

I bindingsværkshuse blev loftets underside ofte afsluttet med træpaneler eller med smalle brædder med fer og not, monteret under bjælkerne og skabte et pænt rillet udtryk, der kunne lakeres eller males. DAMPAs loftpaneler har en tilsvarende funktion og skaber et sammenligneligt udtryk i moderne bygninger og skibsinteriør.

Rødovre Rådhus, Arne Jacobsen, 1956
Foto: Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

Moderne rumakustik

Udviklingen af praktisk akustik begyndte i midten af 1890'erne, da den amerikanske fysiker Wallace Clement Sabine, en ung professor ved Harvard University, med succes anvendte videnskabelige metoder til at forbedre lydforholdene i en akustisk problematisk foredragssal i det nyopførte Fogg Museum. Gennem en lang række eksperimenter med puder og tæpper påviste Sabine en tydelig sammenhæng mellem akustisk kvalitet og mængden af lydabsorberende overflader i et rum.

Han definerede også efterklangstiden, som er den vigtigste målestok for et rums akustiske egenskaber, som det antal sekunder, det tager for lydens intensitet at falde med 60 decibel fra det oprindelige niveau. I rumakustik er de vigtigste frekvenser normalt taleområdet – oktaverne 500, 1000 og 2000 Hertz.

Sabine fastslog, at den optimale efterklangstid i en foredragssal er lige under ét sekund, mens en koncertsal bør have lidt over to sekunders efterklang, så musikken ikke opleves for "tør". I Fogg Museum var efterklangstiden hele 5,5 sekunder, hvilket betød, at en taler kunne nå at sige op til femten ord mere, som ville være uørlige grundet den kraftige resonans og ekko.

Ved at tilføre lydabsorberende materialer i rummet lykkedes det Sabine at reducere efterklangstiden markant og dermed fjerne ekkoeffekten. Senere blev han hyret som rådgiver til designet af Boston Symphony Hall, som stod færdig i 1900 og blev anerkendt blandt verdens bedste. Enheden for lydabsorption, en Sabin, er opkaldt efter ham.

Dæmpa Panel monteret i en bank, cirka 1970

Begyndelsen på stilheden

Et halvt århundrede senere i Danmark begyndte en ung ingeniør og opfinder, Jean Arnold Fischer, som for nylig var blevet ansat hos Det Fyenske Trælastkompagni i Odense, at udvikle akustikpaneler til industriel produktion. Fischers idé om at bruge hårde træfiberplader (komprimerede træfiberplader) til at fremstille meget tynde og lette paneler, perforeret med små huller for at bryde overfladen og øge det absorberende areal, var både praktisk og fremsynet.

Byggematerialebranchen var på det tidspunkt et særdeles lovende marked at træde ind i, da de følgende år ville byde på et byggeboom med opførelse af store offentlige bygninger som skoler, hospitaler og erhvervsbyggerier. Bygningerne havde typisk rektangulære rum med hårde overflader, som var nemme at rengøre og ideelle for lyd til at give genklang.

For at finde et egnet navn til markedsføring af panelerne blev der affholdt en intern konkurrence blandt medarbejderne i Det Fyenske Trælastkompagni. Vinderen blev Lange Nielsen, som var søn af en af direktørerne. Hans forslag var udledt af det danske udtryk "dæmp af". Ved at udelade 'e' (som ikke udtales i dansk tale) blev navnet Dæmpa, hvilket blev det officielle produktnavn i de første fire årtier af produktionen.

I 1983 blev navnet ændret til DAMPA som led i en internationaliseringsstrategi, da det danske bogstav æ virkede fremmed for mange udenlandske kunder.

Jean Fischer til indvielse af den nye fabriksudvidelse i 1971

Det Fyenske Trælastkompagni fabrik
Foto: Arkiv.dk, 1968

Det Fyenske Trælastkompagni var selv blevet dannet i 1929 gennem en fusion mellem to eksisterende trælastvirksomheder. Den ældste af disse var C.T. & P. Jensens Trælastforretning, grundlagt i 1858. Den anden var Wilh. R. Maegaards Trælastforretning, som var datterselskab til den større Odense-virksomhed Wilh. R. Maegaard, der beskæftigede sig med en bred vifte af grossistaktiviteter, primært inden for landbrugssektoren. Maegaard-koncernen gik ind i træbranchen i 1915 ved at overtage et lokalt savværk for at udvide sit forretningsområde.

Wilh. R. Maegaard udsprang af det meget store grossistforetagende Elias B. Muus, som blev grundlagt i 1829 i Kerteminde og oprindeligt beskæftigede sig med korn og foderstoffer. Allerede i begyndelsen af 1900-tallet havde Muus' forretninger bredt sig over store dele af Danmark og ud over landets grænser.

Det var Elias B. Muus' ældste søn, Thorbjørn, der stod bag sammenlægningen af C.T. & P. Jensen og Wilh. R. Maegaards Trælastforretning. Fusionen blev fulgt op af endnu en overtagelse i 1932, hvor den største konkurrent, A/S Odense Savværk, blev opkøbt.

Muus-familiens stigende involvering i træbranchen fra 1915 var særdeles velvalgt, idet Odense på dette tidspunkt var midt i en kraftig industrialisering. I 1917 etablerede københavnske reder A.P. Møller (grundlæggeren af det senere verdensberømte Mærsk) Odense Staalskibsværft til bygning af fragtskibe til hans og andre transportvirksomheder. Selvom skibene primært blev opført i stål, blev der brugt store mængder træ til dæk, overbygninger og interiør.

Samtidig fandtes der omkring Odense en lang række småindustrier, der producerede møbler og andre træbaserede produkter. Trælast var blot ét af de byggematerialeområder, Muus-familien investerede i på dette tidspunkt. Blandt de øvrige var Odense Kalkværk, opkøbt i 1917, og Odense Cement, Rør og Tangstensfabrik, som blev erhvervet i 1924. De to virksomheder blev senere lagt sammen. Da Det Fyenske Trælastkompagni blev dannet seks år senere, beholdt Muus-familien to tredjedele af aktierne og dermed den bestemmende ejerandel.

Muus-familien forblev ejer af virksomheden, da produktionen af Dæmpa-akustikpaneler begyndte, og i 19 år derefter.

Ved afslutningen af Anden Verdenskrig og Danmarks befrielse havde Thorbjørn Muus opbygget betydelige formuer under krigen, som nu kunne investeres. Han besluttede at fokusere på byggematerialesektoren og etablerede nye virksomheder: i 1946 Stenco og i 1947 Betonco til handel med grus, cement og beton. Senere blev Det Fyenske Trælastkompagni markedsført under navnet 'Træko', som også var virksomhedens telegrafadresse, selvom det oprindelige navn forblev virksomhedens officielle navn i juridisk sammenhæng.

Et andet initiativ i efterkrigsårene var at producere isoleringsplader til byggeri, baseret på en svensk type fremstillet af tørret tang, hvilket blev anvendt bredt i Skandinavien, inden Rockwool blev introduceret.

Administrerende direktør i Det Fyenske Trælastkompagni, Hans Muus (søn af Thorbjørn Muus), indledte drøftelser med producenten, Arki AB i Stockholm, om at opnå licens til at fremstille Arki-isolering i Danmark. Virksomheden producerede også akustiklofter. Nogle var lavet af perforerede træfiberplader, andre af en blanding af granuleret Rockwool og cement. Hans Muus og meddirektør Børge Davidsen mente, at Det Fyenske Trælastkompagni også kunne fremstille disse paneler, hvis man kunne opnå licens, maskiner og den nødvendige know-how om akustik.

Da virksomheden ikke havde denne viden internt, henvendte Muus og Davidsen sig til Polyteknisk Læreanstalt, Danmarks Tekniske Universitet (DTU) i København. Den ideelle kandidat ville være en bygningsingeniør med viden inden for akustik, hvilket er en meget specifik gren. Det var en usædvanlig kombination af kompetencer, som kun én nyuddannet så ud til at besidde. Det var en ung mand ved navn Erik Pedersen, som heldigt nok allerede boede og arbejdede i Odense. Faktisk var hans navn kendt blandt medarbejderne i Trælastkompagniet, da hans arbejdsgiver, entreprenørfirmaet Hans Jørgensen & Søn, var en eksisterende kunde.

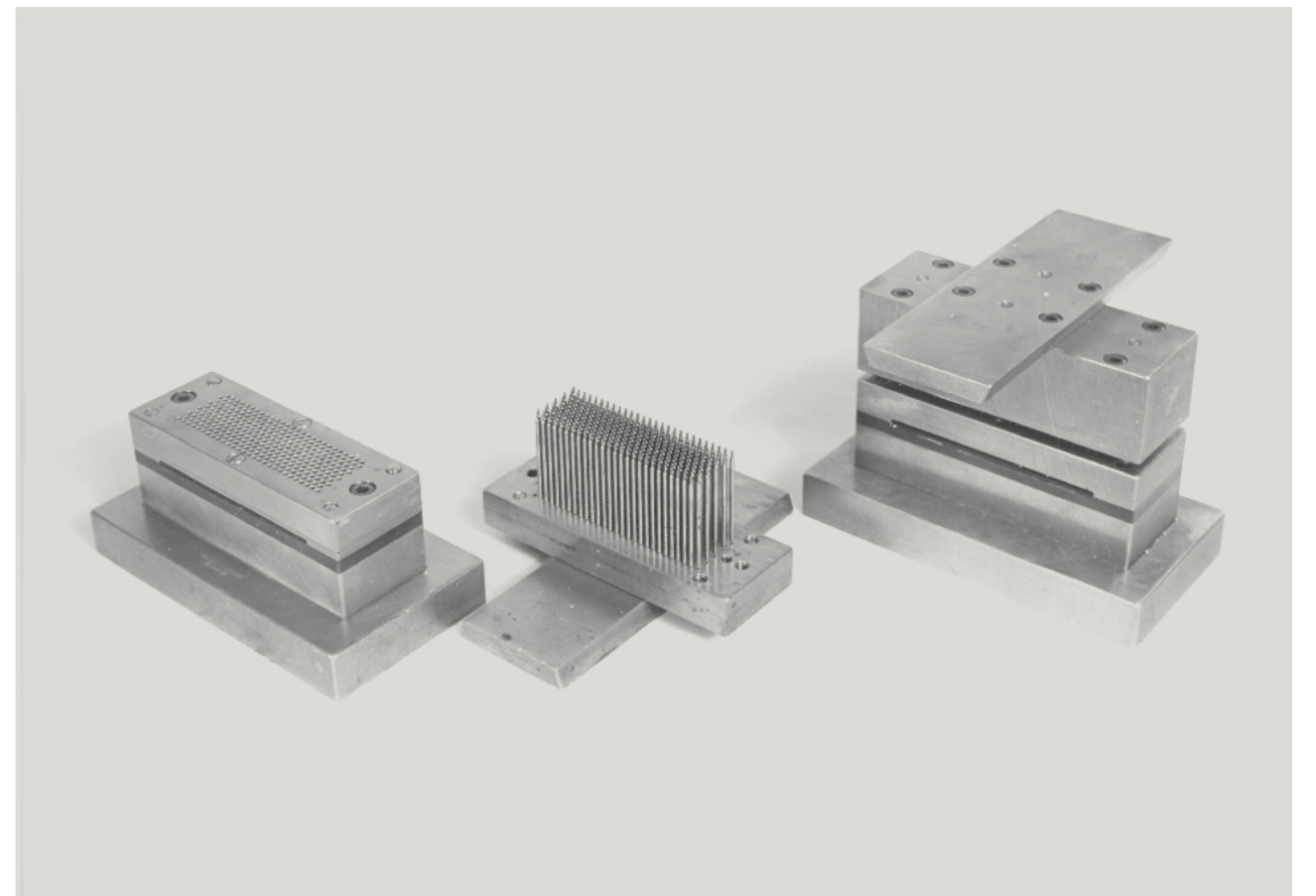
Imens forhandlede Muus med Arki ABs direktører om at erhverve licens og maskiner til at producere deres type akustikpaneler.

I november foretog Erik Pedersen først et kort besøg på Arki-fabrikken, efterfulgt af et længere ophold på en uge, hvor han overtog licensen og blev instrueret i, hvordan panelerne blev fremstillet på stedet. Det stod hurtigt klart for ham, at hans egen viden om akustik var langt mere omfattende end den, Arkis ledelse besad, og at fabrikkens produktionsmetoder langt fra var optimale. Det skyldes, at de maskiner, der blev anvendt til at perforere de hårde træfiberplader, var for upræcise. Det medførte, at en bekymrende stor andel blev beskadiget under boreprocessen og derfor måtte kasseres som spild.

Efter jul rapporterede Pedersen tilbage til Davidsen, at det havde været spild af penge at købe licens og maskiner fra Arki. Aftalen blev på en eller anden måde annulleret, og med Davidsens opbakning tegnede Pedersen selv et design til en mere effektiv maskine, der kunne perforere træfiberplader til akustiklofter. Samtidig forhørte han sig diskret blandt tidligere kolleger og venner i byggebranchen om potentialet for at afsætte sådanne paneler i Danmark. Deres vurdering var, at der ville gå nogle år, før der kom gang i opførelsen af store offentlige byggerier, og at det derfor ville være risikabelt at sætte produktionen i gang med det samme. Da der ikke var mangel på job til nyuddannede som Pedersen, havde han ingen betænkeligheder ved at give Davidsen denne ærlige tilbagemelding, som han var enig i. Tegningerne til perforeringsmaskinen blev derfor lagt i en skuffe og sat i bero.

Kort tid efter blev Pedersen headhuntet til en stilling som fabriksleder hos en cementproducent i Holbæk. Da han havde haft et godt samarbejde med Det Fyenske Trælastkompagni, følte han sig forpligtet til at finde en egnet efterfølger, som kunne videreføre projektet med akustikpaneler. Hans første tanke var, at Jean Arnold Fischer var ideel. Han var også maskinkonstruktør, og hans virksomhed, Fischer & Fasting, var tilfældigvis for nylig blevet hyret af Trælastkompagniets datterselskab Betonco til at designe en maskine til støbning af hule betonblokke til hulmurskonstruktion. Pedersen havde været imponeret over Fischers evner og fornemmede, at han besad en særlig indsigt og dermed også ville kunne tilegne sig og forstå den nødvendige akustiske teori. Da Pedersen skulle flytte fra Odense til Holbæk, tilbød han Fischer sin lejlighed som en ekstra motivation.

Fischers liv havde tidligere været præget af stor fare. Under Anden Verdenskrig havde han tilsluttet sig modstandsbevægelsen og deltaget i sabotageaktioner, hvilket førte til, at han blev anholdt af Gestapo sidst i 1944. Han blev først fængslet i Danmark og siden deporteret til koncentrationslejren Neuengamme, hvorfra han blev frigivet ved Tysklands kapitulation det følgende forår. Han blev derefter sendt hjem til Danmark – meget heldig ikke at være blevet drabt, som så mange andre, især i betragtning af hans jødiske baggrund. Da Hans Muus også havde været aktiv i modstandsbevægelsen, er det sandsynligt, at de to allerede kendte og respekterede hinanden som tidligere krigskammerater.

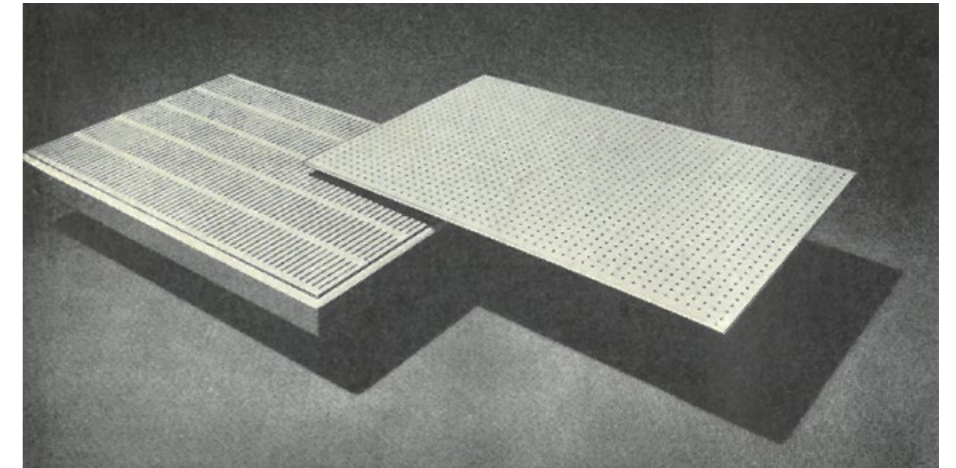

Perforationsværktøj, cirka 1960

Hos Det Fyenske Trælaskompagni kastede Fischer sig entusiastisk over arbejdet og begyndte at eksperimentere med at bore i træfiberplader for at finde den optimale hulstørrelse og -tæthed, der både var nem at producere og gav den bedste akustiske effekt. Da der på det tidspunkt hverken var fabrikslokaler eller maskineri til at producere panelerne internt, måtte fremstillingen i første omgang udliciteres til eksterne leverandører. Det betød, at designet skulle kunne fremstilles med almindelige træbearbejdningsmaskiner.

Fischer besluttede derfor, at den bedste løsning under de givne omstændigheder var at anvende bløde træfiberplader med en tykkelse på én centimeter til at fremstille paneler i størrelsen 40 x 50 cm med affasede kanter. Disse paneler var beregnet til direkte montering på pudsede lofter, som skulle være helt plane.

Ved de mest almindelige menneskelige talefrekvenser, 500, 1000 og 2000 Hertz, havde Dæmpa-panelerne en absorptionskoefficient på mellem 0,6 og 0,65, mens den ved 4000 Hertz var 0,5, hvilket var en smule bedre end konkurrenternes paneler.

Dæmpa akustikplader, 1951

HVAD KOSTER STØJ?

På fabrikker og værksteder nedsætter støj arbejdsydelsen.

Dæmp støjen med DÆ.M.P.A. - og arbejdsydelsen stiger...

Kontormaskinernes klappen distraherer og forstyrrer.

Dæmp støjen med DÆ.M.P.A. og fejlprocenten falder stærkt...

Klirren af glas og service forstyrrer gæsternes velvære.

Dæmp støjen med DÆ.M.P.A. og gæsternes antal vil stige...

større arbejdsydelse...

Støj koster penge - en udgift, der af sagkyndige kan måles i kroner og øre, og som forøger omkostningsbudgettet med 5-10 %. - Det skyldes simpelthen, at støj „går på nerverne“ og derfor nedsætter både arbejdsydelse og arbejdsglæde.

mindre fejlprocent...

Hvad betyder støjdæmpende lofter og vægge for kontorarbejdet? - Her er nogle autentiske tal beregnet over et år i en stor handelsvirksomhed: Fejlængden på skrivemaskiner faldt med 29 % - og for regnemaskinernes vedkommende 52 % - det er tal, der taler for sig selv!

øget omsætning...

Arbejdsro og madro gør livet lettere - og gang på gang har det vist sig, at den restauratør eller hotelejer, der sikrede sine gæsters bekvemmelighed gennem støjdæmpende installationer, kunne notere sin omsorg i kontant gevinst i form af stærkt stigende omsætning...

DÆMPA
AKUSTIKPLADER

DET FYENSKE TRÆLASTKOMPAGNI A/S

"Hvad koster støj" Dæmpa flyer, 1951

Dæmpa loftkassetter, cirka 1959

En af direktørerne i Det Fyenske Trælastkompagni, Lange Nielsen (hvis søn havde opfundet navnet Dæmpa), foreslog, at en virksomhed i Skanderborg i Jylland, ejet af andre medlemmer af hans familie, kunne stå for at bore hullerne i træfiberpladerne. Et lokalt snedkerfirma i Odense ved navn Poulsen blev rekrutteret til at skære panelerne til i de ønskede mål. Dette indebar naturligvis transport af materialet omkring 130 kilometer mellem de to værksteder, hvilket langt fra var optimalt.

Ikke desto mindre valgte Det Fyenske Trælastkompagni at fortsætte, og de første paneler blev lanceret i 1951. Da det skete, reagerede de to etablerede danske leverandører af akustiklofter, Ika og Otto V. Jensen (sidstnævnte producerede amerikansk designede Sanacoustic-paneler på licens), ved at sænke deres priser, hvilket betød, at det var svært at opnå overskud i de første par år.

Heldigvis havde Det Fyenske Trælastkompagni ansat to dygtige sælgere, Otto Møller og Harry Schrøder, som delte landet imellem sig og rejste vidt omkring for at besøge potentielle kunder.

Til brug i markedsføringen blev der udviklet en tegneserieagtig sort og hvid kat af en Aarhus-baseret reklamemand, Sylvester Hviid, ledsaget af sloganet "Så tyst som på kattepoter". Fischer engagerede sig også selv aktivt i salgsarbejdet og besøgte nogle af Danmarks mest kendte arkitekter for at vække deres interesse for produktet. Selvom hans dristige tilgang givetvis vakte opsigt, viste den sig at være særdeles effektiv.

Da Fischer ejede patentet på sit design, havde han også en klar interesse i projektets succes. Ud over hans faste løn modtog han nemlig en mindre procentdel af værdien af alle salg. Da Det Fyenske Trælastkompagni indgik aftalen, havde man næppe forudset, hvor succesrige hans designs ville blive, men som ordentlige grossister accepterede de naturligvis kontraktens betingelser. Desuden tjente de selv godt på den stigende efterspørgsel efter Dæmpa-lofter blandt arkitekter og entreprenører.

De første akustikpaneler

I løbet af vinteren 1951–1952 investerede Det Fyenske Trælastkompagni i en ny Dæmpa-fabrik i landsbyen Sankt Klemens, beliggende i udkanten af Odenses sydlige grænse. Fabrikken fik en praktisk placering ved siden af jernbaneterminalen og blev opført i fabriksfremstillede betonblokke fra Larsen & Nielsen. Ved færdiggørelsen blev det muligt at samle hele produktionen internt.

Mens byggeriet stod på, udviklede Fischer et paneldesign med markant forbedret lydabsorption, hvilket skyldtes en øget tæthed af perforeringerne samt montering af en Rockwool-plade på bagsiden. Masseproduktion under kontrollerede fabriksforhold nødvendiggjorde et skift til brug af en hård træfiberplade, som var tilstrækkeligt robust til ikke at smuldre under perforeringsprocessen. Da træfiberpladerne blev leveret i plader på 122 x 244 cm, besluttede man at fremstille de perforerede træfiberpaneler i forskellige størrelser: 20 x 30 cm, 30 x 60 cm, 40 x 60 cm, 60 x 60 cm og 60 x 120 cm. Disse kunne leveres enten med eller uden Rockwool-bagside, idet det i nogle tilfælde var billigere for kunderne selv at montere deres foretrukne isoleringsmateriale.

Træfiberpladerne blev importeret fra leverandører i Norge, Sverige og Finland. Fabrikken i Sankt Klemens fungerede udelukkende som produktionssted med en formand som daglig leder, mens al administration af Dæmpa-aktiviteterne blev varetaget fra Det Fyenske Trælastkompagnis kontor i Odense, hvor ledelsen og en sekretær var placeret.

dæmp
Støj
med

DÆMPA
AKUSTIKPLADER

Fremstillet efter de mest moderne og hensigtsmæssige Metoder. Vort Ingeniørkontor yder gratis Service i alle Spørgsmaal af akustisk Art.

DET FYENSKE TRÆLASTKOMPAGNI A/S ODENSE
TEL. 2222

Dæmpa annonce fra april 1951

Tidligt i 1952 udgav Det Fyenske Trælastkompagni en illustreret brochure med titlen Dæmpa Serviceblad 1, som indeholdt billeder af de første betydelige projekter, hvor Dæmpa-paneler var blevet installeret. Et af de tidlige projekter, som virksomheden med rette var stolt af, var en ny 11-etagers erhvervsbygning med betonrammekonstruktion i det centrale København, tæt på Hovedbanegården og Tivoli, tegnet af arkitekterne Mogens Jensen og Alex Poulsen. Bygningens navn, Panoptikon, videreførte navnet på den bygning, den erstattede, som var brændt ned tidligt i 1950, og som oprindeligt havde rummet underholdende tableauer med voksskikkelser og senere Københavns allerførste biograf.

Ved færdiggørelsen var det nye Panoptikon muligvis den første åbenlyst modernistiske bygning i København, og den var også i en kort periode byens højeste bygning (indtil de første højhuse i Bellahøj overgik den blot to år senere).

* DÆMP STØJ MED DÆMPA * DÆMP STØJ MED DÆMPA * DÆMP STØJ MED DÆMPA *

DÆMPA AKUSTIKPLADER

er anvendt overalt i

DÆMPA AKUSTIKPLADER

I ERHVERVSLOKALER

Bør anvendes, hvor der ønskes:

- ★ **STØRRE ARBEJDSYDELSE** ... Støj koster penge - en udgift, der af sagkyndige kan måles i kroner og øre, og som forøger omkostningsbudgettet med 5-10%. - Det skyldes simpelthen, at støj »går på nerverne« og derfor nedsætter både arbejdsydelse og arbejdsglæde.
- ★ **MINDRE FEJLPROCENT** ... Hvad betyder støjdæmpende lofter og vægge for kontorarbejdet? - Her er nogle autentiske tal beregnet over et år i en stor handelsvirksomhed: Fejlmængden på skrivemaskiner faldt med 29% - og for regnemaskinernes vedkommende 52% - det er tal, der taler for sig selv!
- ★ **ØGET OMSÆTNING** ... Arbejdsro og madro gør livet lettere - og gang på gang har det vist sig, at den restauratør eller hotelejer, der sikrede sine gæsters bekvemmelighed gennem støjdæmpende installationer, kunne notere sin omsorg i kontant gevinst i form af stærkt stigende omsætning ...

DÆMPA

AKUSTIKPLADER

DET FYENSKE TRÆLASTKOMPAGNI A/S . ODENSE . RIGSTELEFON 35
SALGSCHEF OTTO MØLLER, TELEF. ODDER 670 . REPRESENTANT HARRY SCHRÖDER, TELEF. 84 84 02

Et andet arkitektonisk betydningsfuldt tidligt projekt med brug af Dæmpa var den nye Idrætshøjskole i Sønderborg, tegnet af de københavnske arkitekter Thyge Hvass og Ib Kofod. Skolen blev udformet som en række sammenhængende blokke i én, to og tre etager, placeret i et landskabeligt anlagt område. Facaderne var opført i gul mursten med tilhørende tegltage med hældning udført i den 'funktionelle tradition', kendt fra Kay Fisker og C.F. Møllers Aarhus Universitet. Idrætshøjskolen stod færdig i 1952 og fremstår i dag stort set uændret i forhold til den oprindelige udformning.

Idrætshøjskolen Sønderborg, Thyge Hvass og Ib Kofod, 1952

Idrætshøjskolen Sønderborg, Thyge Hvass og Ib Kofod, 2026

Odense Rådhus, Bent Helweg-Møller, 1955
Foto: Bruce Peter, 2025

En tredje og endnu mere prestigefyldt opgave opstod i mellemtiden i Det Fyenske Trælastkompagnis hjemby Odense, hvor arkitekten Bent Helweg-Møller i 1937 havde vundet konkurrencen om at tegne en stor udvidelse af Rådhuset. Hans funktionalistiske design skulle tilføjes den eksisterende italienskinspirerede hovedbygning fra begyndelsen af 1880'erne, og tilbygningen skulle opføres i matchende røde mursten. Byggeriet var i gang, da Danmark blev invaderet, og under krigen blev tårnet delvist nedrevet. Arbejdet blev genoptaget i slutningen af 1940'erne med et opdateret design uden tårn, og projektet stod endelig færdigt i 1955. Dæmpa-paneler blev installeret overalt, og mange af dem er stadig bevaret i dag.

Odense Rådhus, Bent Helweg-Møller, 1955

I Dæmpa Serviceblad 2, udgivet i 1954, fremgår det, at der blev leveret loftpaneler til endnu en markant offentlig bygning i Odense, Tietgenskolen, tegnet af Vagn O. Kyed. Arkitekten stod bag en lang række modernistiske bygninger i byen opført fra 1930'erne til 1960'erne. Skolens arkitektur bestod af tre sammenbyggede blokke i tre og fire etager med fælles hjørnetrapper. Bygningen blev opført med synlige betonkonstruktioner, gavle i rød tegl og lavt hældende tage – et udtryk for periodens "nye empiri".

Da Tietgenskolen i 2016 flyttede til nye lokaler, blev bygningen solgt og omdannet til privatskole under navnet Giersings Realskole, hvor de oprindelige lofter stadig er bevaret. Som det senere vil fremgå, blev danske skoler hyppige brugere af Dæmpa-lofter, ikke mindst på grund af deres oplagte evne til at dæmpe støjen fra børn.

Giersings Realskole (tidligere Tietgen Handelsskole), Odense, Vagn O. Kyed, 1954
Foto: Bruce Peter, 2025

Industrikunder blev en ny og væsentlig kunde-gruppe, og den første af disse var tøjvirksomheden Asani i Viborg. Virksomheden blev grundlagt i 1930 af brødrene Aage og Niels Sørensen og beskæftigede i 1950 ikke mindre end 400 medarbejdere med produktion af modetøj og undertøj. I september samme år brændte fabrikken desværre ned, og en ny bygning blev hastigt bestilt hos de lokale arkitekter Fritz og Jens Madsen. Deres moderne løsning bestod af tagsektioner med 45 graders hældning, afbrudt af ovenlysvinduer, hvor loftets underside blev beklædt med Dæmpapaneler for at dæmpe støjen fra de mange symaskiner. Allerede i 1953, da den første del af bygningen stod klar, blev produktionen genoptaget, men først i 1955 fandt den officielle indvielse sted, da hele bygningen var færdigbygget. I 1960'erne var Asani Viborgs største arbejdsplads, men i 1970 ramte katastrofen igen, da en voldsom brand ødelagde det hele. Med markant stigende løn- og materialeomkostninger oveni udgifterne til genopbygning kom Asani sig aldrig helt igen.

Asani-fabrikken, Viborg, Fritz og Jens Madsen, 1953-1965

Ud over større byggerier som kontorhuse i flere etager, undervisningsinstitutioner og fabrikker blev Dæmpa-lofter installeret i langt større antal i erhvervslokaler langs handels-gaderne, eksempelvis i banker, butikker, barer og restauran-ter. Den første bankkunde var Fyens Disconto Kasse i Odense, hvor både Det Fyenske Trælastkompagni og Elias B. Muus i forvejen var faste forretningsforbindelser. Kort efter valgte Landmandsbanken et Dæmpa-loft til sin nye filial i Svendborg. Den første beværtning, der valgte Dæmpa, var baren Nørreris i Randers. Ud fra antallet af huller i de instal-lerede paneler på de tilhørende fotografier kan man se, at mange af lofterne blev leveret i specialmål, som afveg fra de annoncerede standardformater, men som imødekom arkitekternes ønsker.

Nørreris, Randers, S. Petersen og A. Jørgensen, 1952

Frederiksborg Amts Centralsygehus, MAA H. Salling-Mortensen, 1965

Fyens Disconto Kasse, Odense, Erik Rasmussen, 1952

Fra træ til metal

Som et alternativ til de træfiberplader, der hidtil var blevet anvendt, eksperimenterede Jean Fischer med komprimeret asbestfiber – et materiale, der i 1950'erne blev anset for nærmest mirakuløst i byggebranchen på grund af dets letthed og brandhæmmende egenskaber. Efter en række nylige brande i danske offentlige bygninger, hvor brandens hastige udbredelse blev forværret af brændbare træmaterialer, begyndte Fischer at blive bekymret over brugen af perforerede træfiberplader, der ikke blot let kunne antændes, men også brændte hurtigt, hvilket hurtigt kunne få rum til at blive opslugt af flammer.

Dæmpa-paneler fremstillet af asbestfiber blev første gang solgt i 1956, men da de ikke var mere vandbestandige end træfiber, kunne de udelukkende anvendes indendørs i helt tørre og velventilerede rum. Et bedre alternativ til begge var aluminium, som, selvom betydeligt dyrere, kun antændtes ved meget høje temperaturer. Hertil kom, at materialet var upåvirket af fugt og ikke tilbøjeligt til at korrodere, medmindre det var i direkte kontakt med mere reaktive metaller som stål.

Derfor udviklede Fischer i perioden 1955 til 1957 et nyt Dæmpa-loftsystem bestående af plader i profileret aluminium med Rockwool-indlæg. Udviklingen skete i samarbejde med en række førende danske arkitekter, og med henblik på brug i Forsvarets bygninger blev der tidligt taget kontakt til Forsvarets Bygningstjeneste for at sikre, at løsningen kunne tilføjes til deres materialeliste.

Dæmpa paneler monteret en svensk bank, cirka 1970

Dæmpa produktion, cirka 1960

I mellemtiden førte nye bekendtskaber til en lukrativ kontrakt i 1955 om levering af Dæmpa-træfiberpaneler til beklædning af de mange kvadratmeter lofter i en stor syvetagers udvidelse af Københavns Militærhospital. Planlægningen begyndte i 1950, men der skete flere arkitektskift undervejs – formentlig fordi det hierarkiske og bureaukratiske system i forsvaret gjorde det vanskeligt at være rådgiver. Den første planlægning blev udført af Jean Deleuran, som kortvarigt blev afløst af Arne Jacobsen, der dog også trak sig. Tilbage stod en yngre arkitekt, Jørgen Selchau, som netop var blevet ansat i Forsvarets Bygningstjeneste, og som endte med at stå for størstedelen af projekteringen og færdiggørelsen af byggeriet.

Selchau var opmærksom på, at patienterne ville tilbringe meget tid liggende og se op i loftet, og han ønskede derfor, at perforeringerne i panelerne skulle være meget diskrete for at undgå, at man begyndte at tælle hullerne og blev hypnotiseret af mønsteret. Da det viste sig vanskeligt at opfylde denne specifikation med træfiber, blev det endnu et argument for at udvikle metalpaneler, hvor man kunne bore meget præcise og fine mønstre. Selchau specialiserede sig senere i at tegne store sygehuse til civil brug.

I kombination med Dæmpa-panelerne skulle der installeres lette og demonterbare skillevægge af en bemærkelsesværdigt lydisolerende konstruktion mellem afdelingerne. Væggene blev produceret af Dansk Gipsindustri og bestod af to lag træbeton med en kerne af gips. På trods af de enkle og billige materialer var de i stand til at dæmpe lyd med op til 48 decibel. Direktørerne i Det Fyenske Trælastkompagni var så imponerede over produktet, at de besluttede at opkøbe Dansk Gipsindustri og markedsførte herefter skillevæggene under navnet Dæmpa Færdigvægge.

Kort tid efter blev der indgået en leveringsaftale med industrikoncernen F.L. Smidth, som opførte et nyt hovedsæde i Valby efter tegninger af den fremtrædende arkitekt og underviser Palle Suenson. Dæmpas sælger, Harry Schrøder, overbeviste Suenson om fordelene ved fleksible kontorløsninger og foreslog, at bygningen blev udstyret med demonterbare vægge, så ruminddelingen senere kunne tilpasses skiftende behov. Derfor inkluderede han de demonterbare vægge i bygningsspecifikationen.

Desværre viste produktionen sig at være for ressourcekrævende, da væggene blev håndlavet, og produktionen blev med utilstrækkelig indtjening indstillet allerede i 1957, blot to år efter opstarten.

Langelinie Pavillonon, Eva og Nils Koppel, cirka 1960
Foto: Langelinie Pavillonon

Langelinie Pavillonon, Eva og Nils Koppel, 1958
Foto: Langelinie Pavillonon

I anden halvdel af årtiet blev den traditionelt orienterede murstens- og trækonstruktion, som havde præget arkitekturen før og umiddelbart efter Anden Verdenskrig, i høj grad afløst af det mere hårdkantede, amerikansk påvirkede stål, glas og beton fra den såkaldte "International Style".

De glasbeklædte "curtain wall"-facader og de eksklusive materialer kombineret med minimalistiske detaljer i nyere amerikanske bygninger som Lever House af Skidmore, Owings & Merrill og Seagram Building af Ludwig Mies van der Rohe, beliggende på hver sin side af Park Avenue i New York, vakte stor beundring i slutningen af 1950'erne og blev præsenteret i det danske fagblad Arkitekten.

I Danmark var det etablerede navne som Arne Jacobsen og Vilhelm Lauritzen, der gik forrest med introduktionen af den nye stilretning, hvorefter yngre arkitekter fulgte trop.

Formentlig i forlængelse af et besøg fra Fischer hos Arne Jacobsens tegnestue omkring 1952, hvor arkitekten arbejdede på et nyt rådhus til Rødovre, et af hans tidligste værker i International Style, blev Dæmpa-lofter valgt til brug i bygningens indre. I byrådsalen blev der desuden opsat store vægpaneler i samme design på begge sider af byrådsmedlemmernes pladser. Bygningen blev indviet i 1956 og vakte straks international opmærksomhed og anerkendelse for sin gennemførte, raffinerede og sofistikerede arkitektur og detaljering, hvortil Dæmpa-panelerne, på deres afdæmpede måde, bidrog markant.

Alle bygningens elementer var konsekvent rektangulære. "Curtain wall"-facaderne bestående af glas- og brystningspaneler indrammet i markant profileret aluminium. Gavlene var beklædt med blokke af Solvåg-marmor.

De indvendige overflader videreførte dette modulære og gitterbaserede formsprog: vægbeklædningerne bestod af enten finerede krydsfinerplader eller malede gipsplader med skyggefuger mellem. De diskret perforerede Dæmpa-panelers afrundede kanter opfangede sidebelysningen og skabte endnu et gittermønster, som gik igen overalt i interieret.

Rødovre Rådhus, Arne Jacobsen, 1956
Foto: Bruce Peter, 2025

Kontor, Rådovre Rådhus, Arne Jacobsen, 1956
Foto: Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

*Munkegårdsskole, Gentofte, Arne Jacobsen, 1957
Foto: Aage Strüwing © Jørgen Strüwing*

Mens de sidste detaljer blev færdiggjort på Rødovre Rådhus, begyndte opførelsen af endnu et markant kommunalt byggeri tegnet af Arne Jacobsen, denne gang i Gentofte i Københavns nordlige forstæder. Ved færdiggørelsen modtog Munkegårdsskolen international anerkendelse for sit menneskelige og gennemtænkte design. Hvert klasselokale blev udformet som en lille murstenspavillon med et skråt tag med overlys mod nord og sin egen tilhørende gårdhave, hvor undervisning og leg kunne finde sted i godt vejr.

Også her specificerede Jacobsen Dæmpa-paneler til samtlige lofter for at skabe en rolig og behagelig stemning i både klasseværelser, fællesarealer, aula og spisesal. Skolen stod færdig i 1957 og har været i konstant brug siden. Den fremstår i dag stort set, som Jacobsen tegnede den, i fremragende stand.

Munkegårdsskole, Gentofte, Arne Jacobsen, 1957
Foto: Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

Realdania, Jærners Plads 2 (tidligere Øststifternes Kreditforening).
Christian, Erik og Aage Holst, renovation af Vilhelm Lauritzen Arkitekter
Foto: Vilhelm Lauritzen Arkitekter/Sjavit Maestro, 2025

Øststifternes Kreditforening, København, Christian, Erik og Aage Holst, 1958
Foto: Mogens Falk-Sørensen, 1960, Københavns Stadsarkiv (CC BY 4.0)

Kort tid efter opnåede man en stor ordre fra det veletablerte investeringsselskab Øststifternes Kreditforening, som af Københavns Kommune var blevet pålagt at opføre et nyt hovedsæde som erstatning for sin eksisterende, elegante bygning i nyklassicistisk stil. Denne skulle nedrives for at give plads til en udvidelse af H.C. Andersens Boulevard med henblik på at øge trafikafviklingen.

Arkitekterne Christian, Erik og Aage Holst fik til opgave at placere det nye kontorbyggeri bag den eksisterende bygning, således at medarbejderne kunne flytte direkte over, når byggeriet stod færdigt i 1958, hvorefter den gamle bygning kunne rives ned.

Bygningen, som i dag huser Realdanias hovedsæde, har siden gennemgået en nænsom renovering med fokus på at bevare så mange af de oprindelige detaljer som muligt, herunder de originale Dæmpa-akustiklofter.

Væksten og udviklingen tager fart

I løbet af 1957 arbejdede Jean Fischer på at udvikle en første version af et nyt komplet loftsystem, baseret på profilede aluminiumsplader med bagbeklædning af Rockwool. For at lette montagen blev systemet designet til at kunne fastgøres på bæreskinner i sort jern med U-profil, som enten blev monteret direkte under bygningens bjælker eller ned fra loftfladen. På grund af begrænsninger i den første perforeringsmaskine havde de tidlige versioner relativt store perforeringer, men pladerne kunne også leveres uperforeret.

Samtidig styrkede Det Fyenske Trælastkompagni Dæmpas ledelseskapacitet ved at etablere en dedikeret direktion med Børge Davidsen som formand. Man ønskede desuden at anskaffe en anden fabrik og købte i 1958 et tidligere hør-væveri i Tommerup sydvest for Odense med henblik på at omdanne det til produktion af aluminiumslofter. Produktionen af træfiber- og asbestplader fortsatte i mellemtiden i Sankt Klemens.

Dæmpa fabrik, Tommerup, 1960

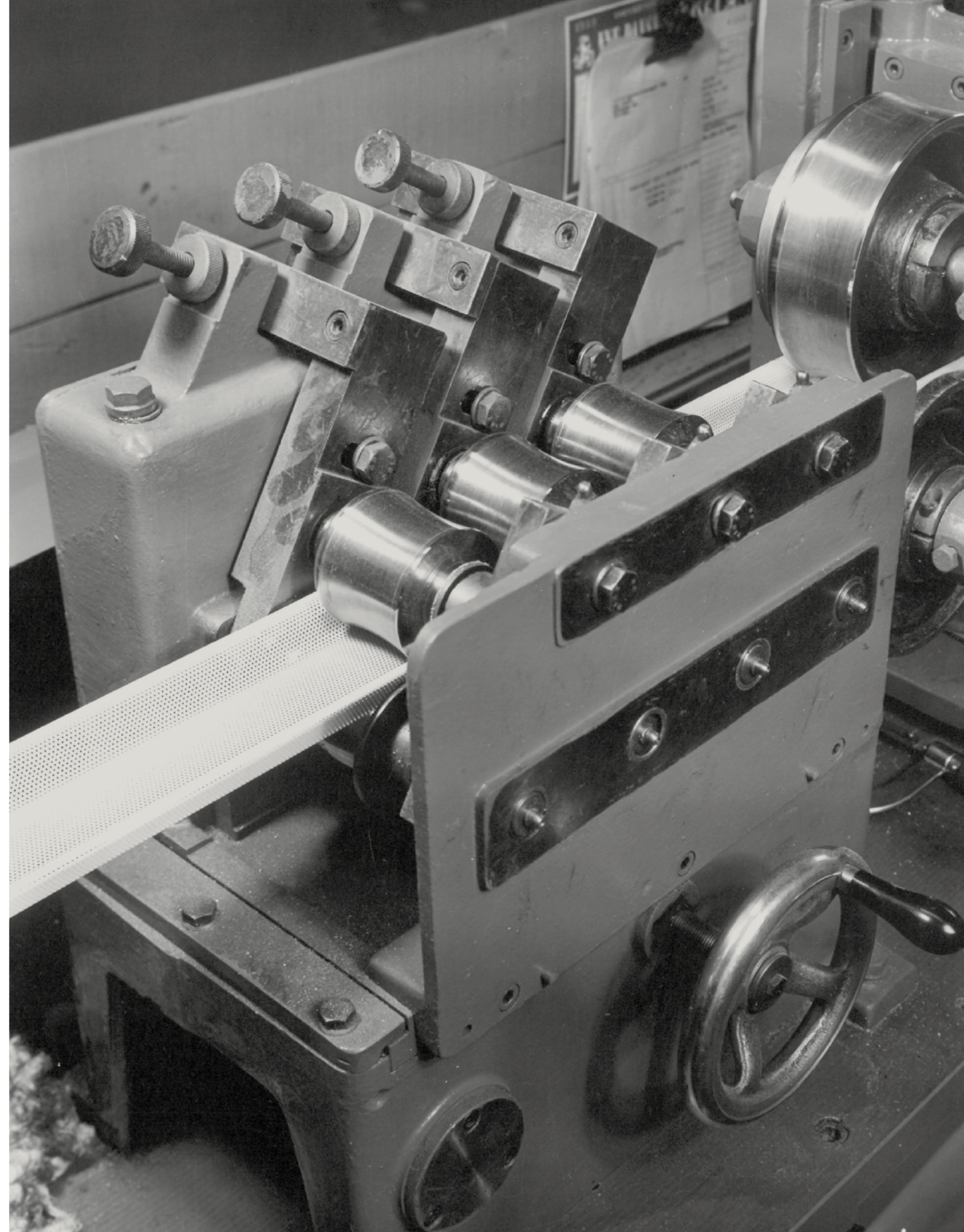
Mens dette arbejde stod på, fortsatte Fischer sin forskning i, hvordan man kunne fremstille meget fine og tætte perforeringer på blot én millimeter i aluminium uden at materialet blev bukket eller revnet under processen. For at finde egnet fabriksudstyr til opgaven kontaktede han maskinproducenten Rich. Müller i København, som havde over 50 års erfaring med fremstilling af maskiner til perforering af metalplader. Alligevel vurderede virksomhedens ingeniører, at Fischers krav ville være for vanskelige at opfylde.

I begyndelsen af 1959 besluttede Fischer derfor selv at designe en egnet maskine og inddrog en ung ingeniør, Tom Faxø, til at assistere arbejdet. Efter en række tilpasninger viste maskinen sig at kunne udføre perforeringsarbejdet særdeles tilfredsstillende.

På det tidspunkt var den eneste nærliggende kilde til aluminium i en passende tynd kvalitet, som var egnet til akustiklofter, den danske kabelproducent Nordiske Kabel og Traadfabriker (NKT). Virksomheden kunne levere aluminiumstrips, som primært var beregnet til brug i kabelkanaler. Bredden var dog kun 100 mm, hvilket betød, at loftpanelerne måtte begrænses til 90 mm med 5 mm profilerede kanter for at sikre en vis stivhed.

En yderligere udfordring var at finde en virksomhed, der kunne lakere panelerne for at beskytte dem. Valget faldt på Dansk Rullegardinindustri i Glostrup, som rådede over en egnet sprøjtekabine. Når ombygningen af fabrikken i Tommerup var afsluttet, skulle hele produktionsprocessen naturligvis foregå der.

Profileret aluminiumspaneler, cirka 1960

Panellerne kunne bestilles som 90 x 90 mm kassetter eller i modulære længder på op til seks meter med en bagside bestående af mineraluldsbatts på silkepapir. Der blev produceret tre versioner – én med perforeret overflade, én uden perforeringer og én med ventilationsspalter – som kunne kombineres efter kundens ønsker. Da længden på hvert monteringsmodul var 72 centimeter, blev systemet – som var det første af sin slags i verden – markedsført som Dæmpa 72 (eller D-72).

Med henblik på at kunne licensere designet til produktion i andre lande, blev der søgt patent i så mange industrialiserede lande og udviklingslande som muligt.

Dæmpa kassetter med ventilationsspalter, cirka 1965

Forberedelse til lakering af paneler, cirka 1960

Ombygningen af fabrikken i Tommerup blev ledet af ingeniøren Erik Bahnsen, som blev overført fra den eksisterende fabrik i Sankt Klemens. Han fik bolig i et hus lige ved siden af fabrikken og stillet en ældre Volkswagen til rådighed som firmabil. Her gik han i gang med at installere og tilpasse maskiner til klipning, profilering og perforering af aluminium. Det var desuden nødvendigt at udvikle effektive metoder til affedtning, kromatering og lakering af aluminiummet. Dette arbejde blev udført i samarbejde med den danske virksomhed Agro Lindinger, som primært importerede kemikalier til landbruget, samt med den britiske kemikalie- og lakproducent ICI (Imperial Chemical Industries). Da Agro Lindingers ejer, Asger Juul Linding Lindinger, også havde været aktiv i den danske modstandsbevægelse, var han formentlig en betroet bekendt af Jean Fischer.

I 1958 hentede Erik Bahnsen sin svigermor, Ingeborg Jakobsen, ind som ansvarlig for Dæmpas kemiske udviklingsarbejde – en opgave, hun varetog frem til sin pensionering i 1975. En tidligere ingeniørkollega til både Bahnsen og Jakobsen, Kurt Pedersen, har fortalt, at hun dagligt pendlede med toget mellem Odense og Tommerup. Når hun enkelte gange blev så opslugt af sit arbejde, at hun glemte at gå til stationen i tide, holdt lokomotivføreren et særligt stop uden for fabrikken og blæste i fløjten for at gøre hende opmærksom. Hun løb da hen til toget med opløftet skørt for ikke at snuble og steg på toget fra sporet.

Aluminiumsstrippene, som panelerne blev klippet, perforeret og profileret fra, blev leveret med lastbil og hejst op til første sal, hvor de blev opbevaret. I et lille værksted ved siden af fandt vedligeholdelse og reparation af fabrikkens maskiner sted. Disse blev løftet op gennem skakten fra en gammel vareelevator, der ellers ikke længere var i brug.

Hvis der skulle udføres svejsearbejde, foregik det i garagen ved siden af Erik Bahnsens hus længere nede ad vejen. Bæreskinne, som panelerne skulle monteres på, blev leveret i fire meter lange sektioner og krævede både affedtning og lakering. Lakeringen blev udført i garagen hos en lokal vognmand, da det på daværende tidspunkt var det eneste sted i Tommerup med plads nok til de lange elementer.

Fabrikken havde kun et lille kontor til værkføreren, en nordmand ved navn Thor Sprone, samt en sekretær, Ruth Jensen. I alt var der omkring 25–30 ansatte, hvilket skabte en næsten familær stemning.

Jean Fischer overvejede, om man – ud over de traditionelle kunder i byggebranchen – også kunne sælge paneler til private, som kunne montere dem i egne hjem eller arbejdspladser. Han udviklede derfor en mindre version på 70 mm i bredden, hvor kanterne kunne fastgøres direkte til loftet uden behov for et bærende skelet. Produktet blev markedsført som Dæmpa Parket, men slog aldrig igennem. Det var dog også nogle år før gør-det-selv-kulturen blev et udbredt kulturelt fænomen.

Til gengæld blev 90 mm-versionen til professionelle en stor succes og blev installeret i mange markante bygninger. Selvom de var dyrere end alternativer i asbest, med en kvadratmeterpris på 35 kroner mod 14 kroner for asbest, var de både nemmere og billigere at ophænge. Det betød, at den samlede prisforskel for et komplet nedhængt loft kun udgjorde 8–10 kroner pr. kvadratmeter.

Da asbestpaneler desuden var svære at demontere og genmontere uden at beskadige kanterne, var det let at overbevise kunderne om, at den beskedne merpris for aluminium var en god investering. Senere, da asbestfiber viste sig at være sundhedsskadeligt, var dem, der havde valgt aluminium, selvsagt glade for deres beslutning.

Dæmpa Parket i Aarhus Privatbank A/S, MAA Egon Krudsen, cirka 1965

Dæmpa paneler i en butik, cirka 1960

Pakning af paneler til forsendelse, cirka 1960

Den første ordre på panelerne kom via den københavnske arkitekt og kongelige bygningsinspektør Svend Eske Kristensen, som stod for ombygningen af den eksklusive herretojsforretning Julius Kopp på Amagertorv på Strøget.

Han havde oprindeligt specificeret brugen af amerikansk designede Sanacoustic-paneler, produceret af Otto V. Jensen, men efter et besøg fra Dæmpas sælger, Harry Schrøder, besluttede han sig i stedet for at anvende det nye produkt fra Dæmpa.

En komplikation opstod, da de perforerede paneler skulle skjule butikkens varme- og ventilationssystem, som skulle installeres i hulrummet over det nedhængte loft. For at tillade varm luft at cirkulere blev panelerne under ventilationsudtagene leveret uden den sædvanlige mineralulds- og silkepapirbagside, hvilket hurtigt førte til misfarvning som følge af ophobning af støv fra omgivelserne. Dæmpas sælgere havde håbet at kunne bruge butikken som et forbillede på det nye loftdesign i vellykket anvendelse, men i stedet blev den til et advarende eksempel på, hvad der kunne ske, hvis en kunde valgte at udelade de anbefalede materialer bag panelerne.

Julius Kopp butik på Amagertorv, København, 1967
Foto: Mogens Falk-Sørensen, 1967, Københavns Stadsarkiv (CC BY 4.0)

Perioden efter lanceringen af aluminiumpanelerne faldt sammen med et verdensomspændende byggeboom, og salget voksede tilfredsstillende i hele Norden og generelt i Vesteuropa. I 1957 blev der udpeget agenter for Dæmpas produkter i Norge, Sverige og Finland, og i 1958 fulgte en agent i Storbritannien. I 1960 blev datterselskaber registreret i Tyskland, hvor Dæmpa-paneler første gang var blevet solgt i 1952, og i Storbritannien. Disse nye selskaber, kaldet "Dampa GmbH" og "Dampa (UK) Ltd.", var de første juridiske enheder til at benytte brandnavnet, dog med erstatning af det danske bogstav 'æ'.

Et bemærkelsesværdigt tidligt britisk projekt, hvor Dæmpas metallofter blev anvendt overalt, var Castrol House i London – en 16-etagers kontorbygning med "podium og tårn"-struktur, tegnet af arkitektfirmaet Gollins, Melvin, Ward & Partners. Løsningen var inspireret af Lever House i New York og var den første bygning i Storbritannien med en facade beklædt med "curtain wall"-glasbeklædning. Som det var typisk for hovedsæder i olie- og petrokemibranchen på den tid, blev der afsat et generøst budget til interiøret, som blev særskilt designet af firmaet Casson, Conder & Partners. Foyeren indeholdt et reliefskulpturelt panel i aluminium af Geoffrey Clark, der skildrede processerne ved olieudvinding og -raffinering.

Castrol House, London, Gollins, Melvin, Ward & Partners, 1959
Foto: Maltby / RIBA Collections

Castrol House, London, Gollins, Melvin, Ward & Partners, 1959
Foto: Henk Snoek / RIBA Collections

I Danmark blev Dæmpa-paneler samtidig installeret i flere rum i den nye, meget store hovedterminal ved Københavns Lufthavn i Kastrup (i dag Terminal 2), som var tegnet af Vilhelm Lauritzen, Mogens Boertmann, Jørgen Anker Heegaard og Helge H. Hoppe. Dens projektering og opførelse var et af de hidtil største arkitektoniske og ingeniørmæssige projekter i efterkrigstidens Danmark og krævede en "national indsats" med mange slags leverandører af materialer og udstyr.

Samtidig var SAS Royal Hotel og tilhørende terminal i det centrale København under opførelse. Dette projekt, tegnet af Arne Jacobsen og i dag regnet som et af hans hovedværker, blev, ligesom lufthavnen, et stærkt symbol på den moderne jetalder i Danmark. Begge byggerier var bemærkelsesværdige for deres stringente modernistiske design, hvortil Dæmpas lofter ydede et væsentligt bidrag.

Københavns Lufthavn, Kastrup, cirka 1975

Københavns Lufthavn, Kastrup, cirka 1975

Københavns Lufthavn, Kastrup, Vilhelm Lauritzen, cirka 1963

SAS Royal Hotel, København, Arne Jacobsen, 1960
Foto: Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

Meget lig Lever House i New York og Castrol House i London bestod SAS Royal Hotel og tilhørende terminal af en horisontal podiumbygning med to rummelige etager til offentlige og servicefunktioner, hvorfra der midt i rejser sig et 22-etagers skyskraber med hotelværelserne. Podiet var ifølge Jacobsen tænkt som en lagdelt horisontal komposition: stueetagen var tilbagetrukket og helt omgivet af bærefrie plader af klart glas, mens første etage skød ud og dannede overdækning for fortovene som en slank kasse beklædt med olivengrønne metalplader afbrudt af et kontinuerligt bånd af vinduer. I kontrast hermed var beboelsestårnet udført med "curtain wall" i glas, hvor den vertikale opdeling var i fokus, med proportioner baseret på det Gyldne Snit.

Selvom hotellet på det tidspunkt var den højeste bygning i det centrale København, fremstår det alligevel let med de glasbeklædte facader, der reflekterer den skiftende himmel og farven, der diskret ændrer sig med lysforhold, tidspunkt på dagen og årstiden.

Udvendigt havde bygningen vist sig som et mesterligt værk ved færdiggørelsen, men det var i Jacobsens interiørdesign, at hans kreative fantasi blev endnu mere fremtrædende. Hvor samtidige amerikanskejede hotelkæder fra jetalderen, såsom Hilton, Intercontinental og Sheraton, ofte var præget af flamboyant udsmykning, skabte Jacobsens originale design en følelse af luksus gennem stringent minimalisme. Hotellets indre var på den måde usædvanligt arkitektonisk for sin genre, idet det videreførte og byggede videre på facadens formsprog og minutøse detaljering med meget fine materialer og overflader.

Gennem dobbelte skydedøre af klart glas trådte gæster og besøgende ind i en stor, rektangulær lobby med gulv belagt med fliser af åretegnet grønlandsk marmor og vægge hovedsageligt beklædt med rosentræ, undtagen omkring elevatorområdet, hvor sort poleret marmor med diskrete hvide årer blev anvendt. Da disse hårde overflader er en oplagt årsag til støjende larm, var det et klogt valg af Jacobsen at specificere Dæmpas aluminiumskassetter til beklædning af loftets underside. En yderligere vigtig arkitektonisk fordel ved disse var, at de kunne lakeres præcist i samme olivengrønne farve som podiumbygningens udvendige metalbeklædning, så første etages underside fremstod som en ubrudt, sammenhængende overflade, både ud mod fortovene og inde i bygningen.

SAS Royal Hotel foyer, København, Arne Jacobsen, 1960
Foto: Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

Loftet rummede indbyggede downlights, der var placeret plant med Dæmpa-kassetternes overflade og strategisk udvalgt for at belyse grupper af Jacobsens specialdesignede Ægget-stole, som var betrukket med læder. Til højre for indgangen fører en slank, åben spiraltrappe med perspex-balustrader op til første sal, hvor restauranten lå. Bag trappen fandtes den bemærkelsesværdige Vinterhave: en to etager høj opholdsstue omsluttet af to glasmontrer. Mellem glaslagene var der skabt et tropisk miljø, hvor Jacobsen, som elskede blomster, havde specificeret orkidéer af enhver tænkelig art. Vinterhaven var et udtryk for absolut elegance, men desværre også arbejdskrævende at vedligeholde, og den blev derfor senere fjernet til stor skuffelse for mange.

Når man bevægede sig op til første sal enten via spiraltrappen eller med elevator, var loftet i gangarealer og offentlige rum ligeledes beklædt med Dæmpa-paneler. Her rummede faciliteterne forskellige små lounges og rum, som kunne reserveres til møder og sammenkomster, samt den store restaurant, Bel Etage. I restauranten var der ni cirkulære ovenlys i loftet, et over hver af de seks- og ottepersoners runde borde, mens mindre, firkantede eller rektangulære borde til par og grupper på fire var placeret ved kanten, tæt på vinduerne. Vægpanelerne var i rosentræ, og stolene var et andet af Jacobsens specialdesign, kendt som Giraffen. Selv bestik og oprindeligt også service var formgivet specielt til hotellet, ligesom askebægre, lysestager og adskillige andre små detaljer.

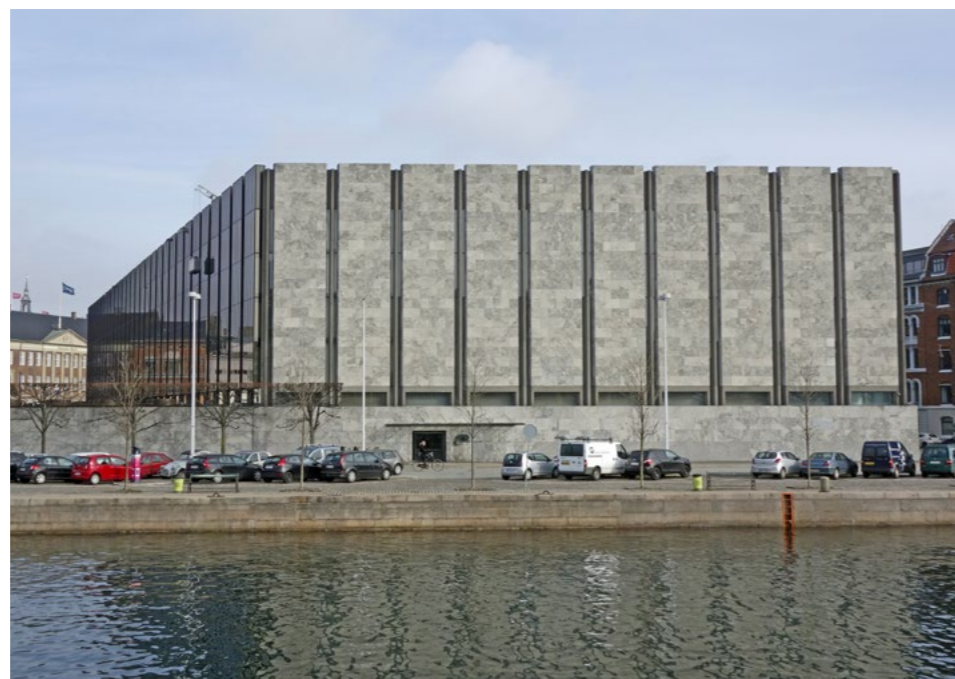
Fortsatte man med elevatoren op til værelserne og de forbindende gangarealer, var Jacobsens sans for detaljen vedvarende i både nattelamper, dørhåndtag og farvekoordinationen af tekstilerne til polstring, gardiner og sengetæpper. På alle måder var SAS Royal Hotel et usædvanligt helstøbt anvendt kunstværk og, med den retrospektive vurdering, et højdepunkt i dansk efterkrigsarkitektur og design. Det tiltrak en international kundekreds og var med til at gøre Arne Jacobsen verdenskendt.

I 1961, det år, hvor SAS Royal Hotel blev færdiggjort, vandt Arne Jacobsen en arkitektkonkurrence om endnu en stor og prominent offentlig bygning midt i København: en stor udvidelse af Danmarks Nationalbank. For at give bygningen et sikkert, fæstningsagtigt udtryk, som skulle afspejle bankens rolle som vogter af nationens finanser, besluttede Jacobsen at indramme hele det irregulært trapezformet hjørnegrundstykke ved Holmens Kanal med en massiv, vinduesløs mur beklædt med grågrøn Porsgrunn-marmor. Den halvdel af grunden, der grænser op til kanalen, skulle rumme en kontorbygning med yderligere fem etager, hvor fremspringende partier af bronzetonet "curtain wall"-glas blev adskilt af marmorbeklædte søjler. Den anden halvdel inden for ringmuren skulle rumme en gårdhave.

Fra hovedindgangen på Havnegade ville ansatte og besøgende træde ind i en enorm lobby i seks etagers højde, indrammet af matchende, Porsgrunn-marmorbeklædte søjler og en ekstruderet trappe med åbne trin, der løb op ad bagvæggen. Her og i bestyrelseslokalet samt kontorerne var lofterne alle beklædt med Dæmpa-aluminiumskassetter af samme type som dem, der blev anvendt i SAS Royal Hotel.

Da en sikret kælder var nødvendig til trykning af pengesedler, krævede projektet omfattende ingeniørarbejde for at afskærme de nærliggende kanaler, før byggeriet over jorden kunne begynde. Første etape nærmede sig sin afslutning i 1971, da Jacobsen døde, og resten blev endeligt færdiggjort i 1978 under ledelse af hans tidligere medarbejdere og efterfølgere, Hans Dissing og Otto Weitling.

Fra Rødovre Rådhus til Danmarks Nationalbank udgjorde lofterne fra Dæmpa en betydelig del af Jacobsens bygningsinteriører, men mærkeligt nok nævnes eller omtales de aldrig i nogen af de mange eksisterende publikationer om hans omfattende og fremragende værk, herunder den autoritative monografi 'Jacobsen – Life and Work', skrevet af Kjeld Vindum og Carsten Thau og udgivet af Arkitektens Forlag.

Danmarks Nationalbank, København, Arne Jacobsen, 1978
Foto: Bruce Peter, 2025

Bestyrelseslokale i Danmarks Nationalbank, København, Arne Jacobsen, 1978

Fabriksudvidelse

Det Fyenske Trælastkompagni fandt salget af de nye Dæmpa-aluminiumpaneler så tilfredsstillende, at man i 1960 besluttede at opføre en ny, formålsbygget og effektivt organiseret fabrik med tilhørende kontorer i Tommerup, ved siden af de eksisterende ombyggede lokaler dér. Da grunden til den nye fabrik desværre viste sig at være mere vandmættet, end man havde forudset, blev det nødvendigt først at bore pæle for at etablere et solidt betonfundament. Den nye bygning, som havde betonramme og murstensfacader, blev indrettet med alle funktioner på ét plan, hvilket gjorde det muligt at systematisere produktionen. Et maskinværksted og et centralvarmeanlæg lå i tilknytning til produktionen, hvilket betød, at både fabriks- og kontorarbejde herefter kunne foregå ved behagelige temperaturer.

Da den nye fabrik blev indviet i 1962, blev produktionsingeniøren Svend Erik Brokhoff ansat som afløser for Erik Bahnsen, og han forestod en professionel omstilling af hele Dæmpas tilgang til produktion.

På det tidspunkt havde virksomheden udstedt licenser til produktion af aluminiumpaneler til andre producenter i en række udenlandske lande. Den første licenstag var i Belgien, og inden længe var der ikke færre end ti licenshavere verden over, hvoraf den fjerneste var i Australien. Deres arbejde blev koordineret og kontrolleret fra produktionskontoret i Tommerup af ingeniøren Vilhelm Schröder.

Dæmpa fabrik, Tommerup, cirka 1962

Dæmpa kassetter, cirka 1960

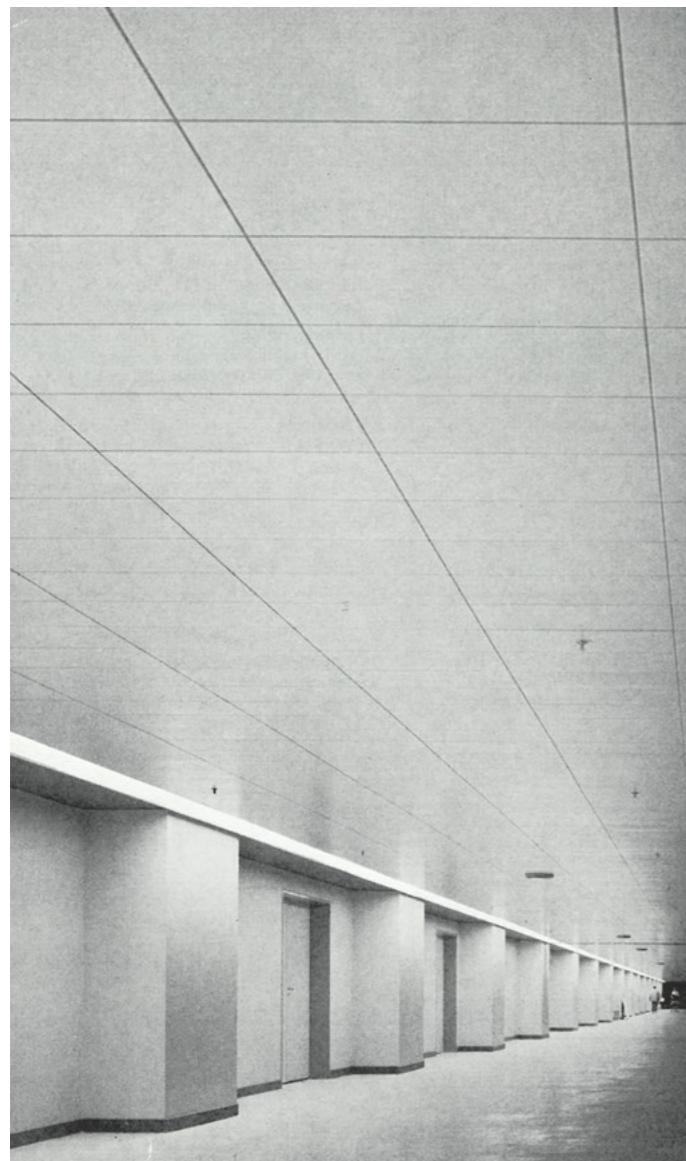
I 1965 gik Børge Davidsen, som havde stået i spidsen for Dæmpas udvikling helt fra begyndelsen, på pension og blev afløst som administrerende direktør af Harald Muus. Samtidig blev Jean Fischer forfremmet til teknisk direktør. En sælger i Dæmpas administration, Torben Lundmark Jensen, der havde udmærket sig som dynamisk og med stort potentiale, blev udnævnt til kommerciel direktør med ansvar for at udvide salget af Dæmpa-produkter yderligere.

Lundmark Jensen var uddannet fra Niels Brock Handelsskole i København samt fra handelshøjskoler i London og Bremen. Han havde startet sin karriere hos malervirksomheden Sadolin & Holmblad og var kommet til Dæmpa i 1958. I det følgende årti opnåede han betydelig succes med at sælge Dæmpa-lofter vidt og bredt.

Fra venstre; Jean Fischer, Torben Lundmark Jensen og Harald Muus til indvielse af ny fabrikk i 1968

Demonterbare lofter

Rigshospitalet, K. Boeck-Hansen og J. Stærmosse, cirka 1965

I 1968 blev den hidtil største ordre vundet: levering af 50.000 kvadratmeter nedhængte lofter til det nye Rigshospital i København. Siden 1960 havde arkitekterne Jørgen Stærmosse og Kay Boeck-Hansen arbejdet på designet af denne enorme, moderne hospitalsbygning i armeret beton, der skulle placeres nord for byens centrum. Jean Fischer havde tidligt udset sig projektet som en potentiel lukrativ mulighed og kontaktede derfor arkitekterne for at høre, hvordan deres ideelle lofts-løsning skulle udformes. I stedet for paneler ønskede de demonterbare lofter, så bygningens komplekse skjulte installationer hurtigt kunne tilgås for reparationer – uden brug af skruetrækker eller andet værktøj. Fischer og hans assistent Ove Jørgensen udviklede derfor en løsning, hvor man med en mønt i et hjørne kunne frigøre en loftkassette fra rammen.

Ved udvælgelsen af den bedste løsning vurderede hospitalets ansvarlige flere typer akustiklofter og indsnævrede feltet til to muligheder: paneler fra en vesttysk producent og Dæmpa-loftkassetter. Da projektet havde høj værdi, blev prøvesektioner af lofterne opført, og hver leverandør blev bedt om at demonstrere, hvor hurtigt deres løsning kunne af- og genmonteres. Ifølge Harry Schrøder, der repræsenterede Dæmpa, lykkedes det ikke den tyske konkurrent at løsne panelet, og i sin desperate indsats fik han i stedet hele sektionen til at styrte ned på gulvet. Schrøder kunne herefter roligt bestige stigen med en tokrone og frigøre en Dæmpa-kassette uden problemer. Kundens svar var: *“Ja, tak, I hører nærmere fra os”*, og dermed var storordren vundet.

Rundforbi Stadion, Nærum, Ole Helweg og Claus Bremer, 1970

Samtidig undersøgte Fischer og Jørgensen, om stål kunne bruges til at fremstille paneler i stedet for aluminium. Det førte til test af et design, der arbejdede under kodenavnet Dæmpa 20/30, som afspejlede panelernes mål i centimeter, men det viste sig vanskeligere og mere tidskrævende end forventet at lave de nødvendige fine perforeringer i stålet. Et andet, mere succesfuldt forsøg med stål resulterede i Dæmpa 10 (D-10) modulære plader og flader, som i 1968 vandt en Dansk Designpris. Efter yderligere udvikling af Dæmpa 20/30-konceptet blev det endelig lanceret i 1972 under den let modificerede betegnelse Dæmpa 200/300 – som naturligvis stadig refererede til de samme mål i millimeter.

Mod slutningen af 1960'erne bemærkede Dæmpas ledelse, at der blev opført mange nye sports- og fritidsfaciliteter både i Danmark og i udlandet, og at de typiske loftbelægninger i disse miljøer ofte blev beskadiget af hårde stød fra fodbold- og tennisbolde. Derfor blev der udviklet et særligt loftssystem bestående af robuste paneler med dybere profil for ekstra slidstyrke. Systemet, navngivet Dæmpa Sport, blev demonstreret i stort format i det markante Rundforbi Stadion og Svømmehal i Nærum, tegnet af Ole Helweg og Claus Bremer og færdiggjort i 1970.

Succeserne med disse produkter skabte en positiv stemning i virksomheden, og ansatte fra den tid, som Harry Schrøder og Kurt Pedersen, så tilbage på 1960'erne med stor varme og nostalgi. Det Fyenske Trælastkompagni var en paternalistisk arbejdsgiver, og selvom det daglige arbejde kunne være hårdt, holdt man hvert år en fest for alle medarbejdere på Grand Hotel i Odense samt en årlig teaterudflugt.

Dæmpa kassetter, cirka 1975

Dæmpa A/S

Væksten var så stor, at selv den nye fabrik midt i årtiet var fyldt, og det blev nødvendigt at leje ekstra lokaler i Tommerup til opbevaring af lager og færdige produkter. Derfor besluttede man at købe mere jord på den anden side af jernbanesporet med henblik på at opføre en stor fabriksudvidelse. Planlægningen begyndte i 1966, og byggeriet samt indretningen fandt sted i 1967–1968. Da udvidelsen åbnede i oktober 1968, blev al produktion flyttet til faciliteterne i Tommerup, og den ældre fabrik i Sankt Klemens blev lukket. Kort tid efter, i januar 1969, blev Dæmpa for første gang konstitueret som et selvstændigt selskab adskilt fra Det Fyenske Trælastkompagni, selvom sidstnævnte forblev ene-ejer. Det nye Dæmpa A/S blev fortsat ledet af Hans Muus – men da alle indtægter fra salget af Dæmpa-produkter indtil da var gået direkte til Det Fyenske Trælastkompagni, led selskabet under manglende likviditet. Faktisk måtte man optage lån for at finansiere opførelsen og udstyret til fabriksudvidelsen. I den efterfølgende periode medførte den generelle prisinflation stigende materialeomkostninger, hvilket forårsagede yderligere økonomisk pres.

Officiel åbning af den nye Dæmpa fabrik, 1968

Dæmpa fabrik, Tommerup, 1971

Dæmpas pengemangel bekymrede Muus så meget, at han besluttede, at virksomheden burde sælges til en ny ejer. Efter at have set et tv-dokumentarprogram om F.L. Smidths arbejde med at udvikle bedre byggeprodukter kontaktede han virksomhedens administrerende direktør, Nils Foss, for at drøfte muligheden for, at F.L. Smidth kunne overtage Dæmpa A/S. Uden tvivl meget ivrig efter at sikre selskabets fremtid afsluttede Muus hurtigt salget i løbet af sommeren 1970, og F.L. Smidth blev officielt ny ejer pr. 1. august.

Harry Schrøder har senere fortalt, at prisen, de betalte, var *"forbløffende lav. Så lav, at F.L. Smidths revisorer tilbragte flere dage om bord på skibet [altså Dæmpa] for at se, om der mon var nogen lig i lasten."* Hvad de rent faktisk fandt, var et meget solidt selskab, som på trods af mangel på kortsigtet kapital havde en sund omsætning og få problemer. F.L. Smidth havde faktisk gjort et fremragende køb – et selskab, der i det følgende årti skulle få endnu større succes.

Det tidligere moderselskab, Det Fyenske Trælastkompagni, gik derimod ned med flaget og blev til sidst opløst i 1982.

I 1970 blev Dæmpas britiske datterselskab, Dampa (UK) Ltd., udvidet fra blot at være en salgsagent for danskproducerede lofter til også at have en lille fabrik til fremstilling af lofter til det britiske marked. Denne fabrik lå i en industribygning i Berinsfield mellem Reading og Oxford.

Kantine, F.L. Smiths hovedkontor, F.L. Schmidts og co. arkitektkontor, Valby, cirka 1975

Operationsstue på Odense Hospital, Jørgen Stærmoser og Kay Boeck-Hansen, cirka 1975

Dæmpas projektbog for danske opgaver i perioden 1967 til 1972 er den tidligste, der stadig findes i virksomhedens arkiver (tidligere tilsvarende bøger, som dækkede i alt 1.651 projektforslag fra 1951 til 1966, blev ødelagt i en brand). Bogen viser, at der i løbet af disse seks år blev afgivet tilbud til 1.329 forskellige kunder. Af disse var 365 til uddannelsesbygninger, fra vuggestuer til universiteter, omend langt de fleste var skoler, beliggende i byer, købstæder og landsbyer over hele Danmark. 78 var tilbud til banker, og 67 var til klinikker og hospitaler. Kommunale bygninger i Faaborg, Frederikssund, Glamsbjerg, Helsingør, Kerteminde, Maribo, Nyborg, Nørre Aaby, Tornved og Ølstykke fik også Dæmpa-lofter, ligesom det nye rådhus i Mainz i Vesttyskland. Et mindre antal tilbud gjaldt industrilokaler med kunder som LEGO, Coca-Cola og Bang & Olufsen.

Blandt de mange projekter var der nogle meget betydningsfulde bygninger og interiører tegnet af fremtrædende arkitekter, såsom en stor udvidelse af Carlsberg-bryggeriet i København, tegnet af Svenn Eske Kristensen i slutningen af 1960'erne. Den omfattede kontorer, en 88 meter høj silo til maltoplagring, en lav hal til maltning samt et område til varelevering. Et andet projekt var levering af lofter til Københavns Amtssygehus i Herlev, tegnet af Gehrdt Bornebusch, Max Brüel og Jørgen Selchau og indviet i 1976. Her bestod byggeriet af en omfattende fireetagers podiumbygning i eksponeret armeret beton, som rummede de fleste af patientfaciliteterne, forskning og administration, suppleret af et 25-etagers tårn med sengestuer. Interiørene var bemærkelsesværdige for deres psykedeliafarvede, abstrakte kunstværker af Poul Gernes, installeret overalt.

Også i midten af 1970'erne blev der leveret lofter til det nye campus for Københavns Universitet på Amager – tegnet af Eva og Nils Koppel og hjemsted for det Humanistiske Fakultet. Det mest idiosynkratiske design, som Dæmpa ser ud til at have medvirket til, var restauranten Varna i Aarhus, hvis interiør blev renoveret i 1971 med en iøjnefaldende, farverig udsmykning af den dansk-schweiziske arkitekt og møbel-designer Verner Pantón.

Copenhavns Lufthavn, Terminal B, Vilhelm Lauritzen Arkitekt, 1987

Under F.L. Smidths ejerskab fik Dæmpas ingeniør og opfinder Jean Fischer mulighed for at realisere nye idéer, idet hans talenter blev brugt til at gennemføre en række innovative forskningsinitiativer. I begyndelsen af 1970'erne udviklede han et vindmølleprojekt, hvor en forsøgsmodel blev opført i Hjalte i 1974. Den bestod af seks Darrieus-rotorer monteret på et 130 meter højt betontårn og vakte bred opmærksomhed og blev endda afbildet på forsiden af juli-udgaven af det amerikanske tidsskrift *Science* i 1975, som indeholdt en artikel om "*Energy and Resources*" af Bent Sørensen fra Niels Bohr Institutet.

I anden halvdel af 1970'erne designede Fischer et "plusenergihus" i Tommerup, som var udstyret med både en vindmølle og et solfangersystem, der også kunne oplade batteriet til en to-sædet elbil til lokal kørsel. Fischer skrev endda en bog om huset, som blev udgivet i 1982. Både vindmøllen og huset var forud for deres tid, men skulle vise sig at være særdeles fremsynede, efterhånden som miljø- og bæredygtighedsspørgsmål rykkede fra den politiske dagsordens periferi til dens centrum i årtierne efter årtusindskiftet.

Solenergi-paneler installeret på Jean Fischers "Plusenergi"-hus, Tommerup, 1982

Nyt segment til søs

I slutningen af 1960'erne indledte Dæmpa A/S et særdeles lukrativt samarbejdsprojekt med Helsingør Skibsværft og isoleringsproducenten Rockwool med henblik på at udvikle et effektivt loftsystem til brug i skibe og andre maritime anvendelser. Projektet involverede ikke blot Dæmpas egne designere, Jean Fischer og Ove Jørgensen, men også værftets erfarne leder af apteringsafdelingen, Ole Homann Pedersen, som tillige var dansk repræsentant i den Internationale Søfartsorganisation (IMO). Han kunne således sikre, at resultatet af det fælles udviklingsarbejde kunne certificeres til at opfylde både gældende og kommende sikkerhedskrav i de internationale SOLAS-konventioner (Safety of Life At Sea), som regulerer alle materialer anvendt i skibsbygning. Udgangspunktet for designet var de eksisterende, hidtil ikke succesfulde Dæmpa 20/30-stålpåner, som dog, til anvendelse ombord, i stedet for at blive udskåret og profileret i 20 x 30 centimeter rektangler, blev lange, 30 centimeter brede bånd.

I juni 1970 inviterede Ole Homann Pedersen ledende medlemmer af apteringsafdelingerne fra de danske skibsværfter Burmeister & Wain, Odense Lindø, Aalborg Værft og Orlogsværftet til et møde, hvor han præsenterede eksempler på de profilerede loftpaneler, der var udviklet i samarbejde med Dæmpa, samt vægpaneler udviklet med Rockwool. Alle deltagerne var medlemmer af Danske Værfters Standardiseringsudvalg, som var nedsat for at fastlægge fælles standarder for kvalitet og dimensioner, som Dæmpas lofter og Rockwools vægpaneler skulle opfylde. Deltagerne foreslog mindre ændringer i profileringen af prototypepanelerne, og Homann Pedersen inviterede dem tilbage i august til at inspicere en mock-up af en ikke-brændbar kabine og korridor, kompatibel med de kommende SOLAS-regler, som hans afdeling ville opføre til demonstrationsformål.

Salget af DCC-systemet blev varetaget af Harry Schrøder, som efterfølgende blev forfremmet til leder af en selvstændig afdeling for Dæmpa Marine Ceilings.

Calypso Lounge, Golden Odyssey, Royal Cruise Line, Tage Wandborg og Michalis Katzourakis, 1974

Den første installation af DCC-systemet fandt faktisk sted i en bygning snarere end på et skib, nemlig i Rosengårdscenret, et stort indkøbscenter i den sydøstlige udkant af Odense, tegnet af arkitektfirmaet Jørgen Stærmosse og indviet i 1971 (centret er siden blevet kraftigt udvidet).

Kort efter blev systemet dog installeret overalt i beboelsesområderne og på vogndækkene på to nye færger, bygget af Helsingør Skibsværft for Jydsk Færgefart, til den danske indenrigsrute mellem Juelsminde og Kalundborg. Djursland og Kattegat blev begge sat i drift i 1972, men blev allerede i slutningen af 1970'erne solgt til udenlandske operatører som følge af oliekrisen i 1973, hvor de arabiske OPEC-lande reducerede produktionen, hvilket medførte en kraftig stigning i brændstofpriserne og nødvendiggjorde konsolidering af færgeruterne.

Bemærkelsesværdigt er det, at den tidligere Kattegat stadig eksisterer efter en lang og varieret karriere, nu ombygget til et ekspeditionskrydstogtskib under navnet Expedition. Endnu mere bemærkelsesværdigt er det, at det oprindelige Dæmpa DCC-loft i restaurantområdet stadig er intakt og ser ud præcis, som det gjorde for 54 år siden, da skibet stod færdigt.

Dæmpa 10/100/200/300

Lotus Restaurant, Golden Odyssey, Royal Cruise Line, Tage Wandborg og Michalis Katzourakis, 1974

DCC-systemet blev meget hurtigt udbredt inden for dansk og nordeuropæisk skibsbyggeri. Et prestigefyldt projekt for Helsingør Skibsværft var konstruktionen af luksus krydstogtskibet Golden Odyssey for den græske reder Pericles Panagopoulos' Royal Cruise Line. Skibet blev leveret i 1974 og var det første nogensinde, der blev specialbygget til krydstogt under græsk flag, og det blev naturligvis udstyret med DCC-lofter overalt, herunder specialtilpassede varianter med tilspidsede paneler omkring cirkulære arkitektoniske elementer.

Tre store og særdeles veludstyrede natfærger, bygget til DFDS og Tor Line til brug på Nordsøen, blev ligeledes udstyret med omfattende DCC-installationer: Dana Regina, bygget på Aalborg Værft og leveret i 1974, samt Tor Britannia og Tor Scandinavia, begge konstrueret af Flender-værftet i Lübeck og færdiggjort i henholdsvis 1975 og 1976.

Lounge og Codan Restaurant, Dana Regina, DFDS, Kay Korbjerg, 1974

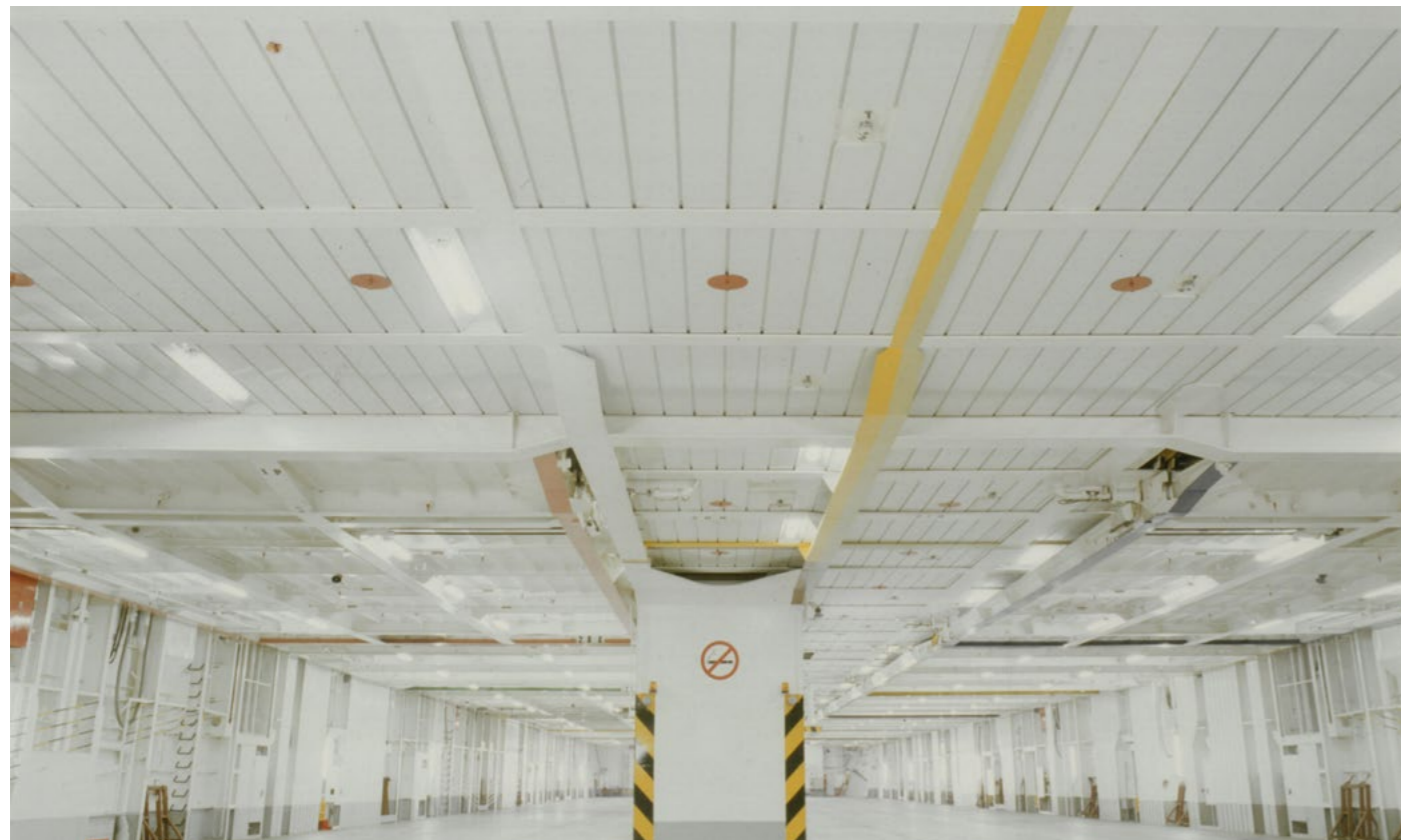

Admiral Pub, Dana Regina, DFDS, Kay Korbjerg, 1974

Dæmpa udviklede også en "heavy-duty"-version af DCC-panelerne, hvor der blev anvendt tykkere stål og større perforeringer, særligt til brug i færgers vogndæk og andre tilsvarende arealer på land, såsom parkeringshuse og bus-terminaler. En tidlig installation fandt sted på vogndækkene på Mols-Liniens færger Mette Mols og Maren Mols, som blev bygget i Helsingør og færdiggjort i 1975.

Andre bemærkelsesværdige færger fra den efterfølgende periode, hvor DCC-systemet blev anvendt i passagerområderne, omfattede blandt andet endnu en større DFDS-færge til Nordsøen, Dana Anglia, der blev leveret fra Aalborg Værft i 1978, samt Jens Kofoed og Povl Anker, bygget for Bornholmstrafikken og leveret i henholdsvis 1978 og 1979. De betjente ruterne mellem København og Ystad i Sverige og Bornholm.

Ved udgangen af 1970'erne havde DCC-systemet opnået en markedsandel på 90 procent i Danmark og en betydelig andel af det øvrige europæiske marked for skibsinteriør. At gå fra ingenting til dominans inden for sektoren var en bemærkelsesværdig bedrift og et klart vidnesbyrd om formåen i et produktsortiment der, mere end et halvt århundrede efter sin lancering, stadig er i produktion.

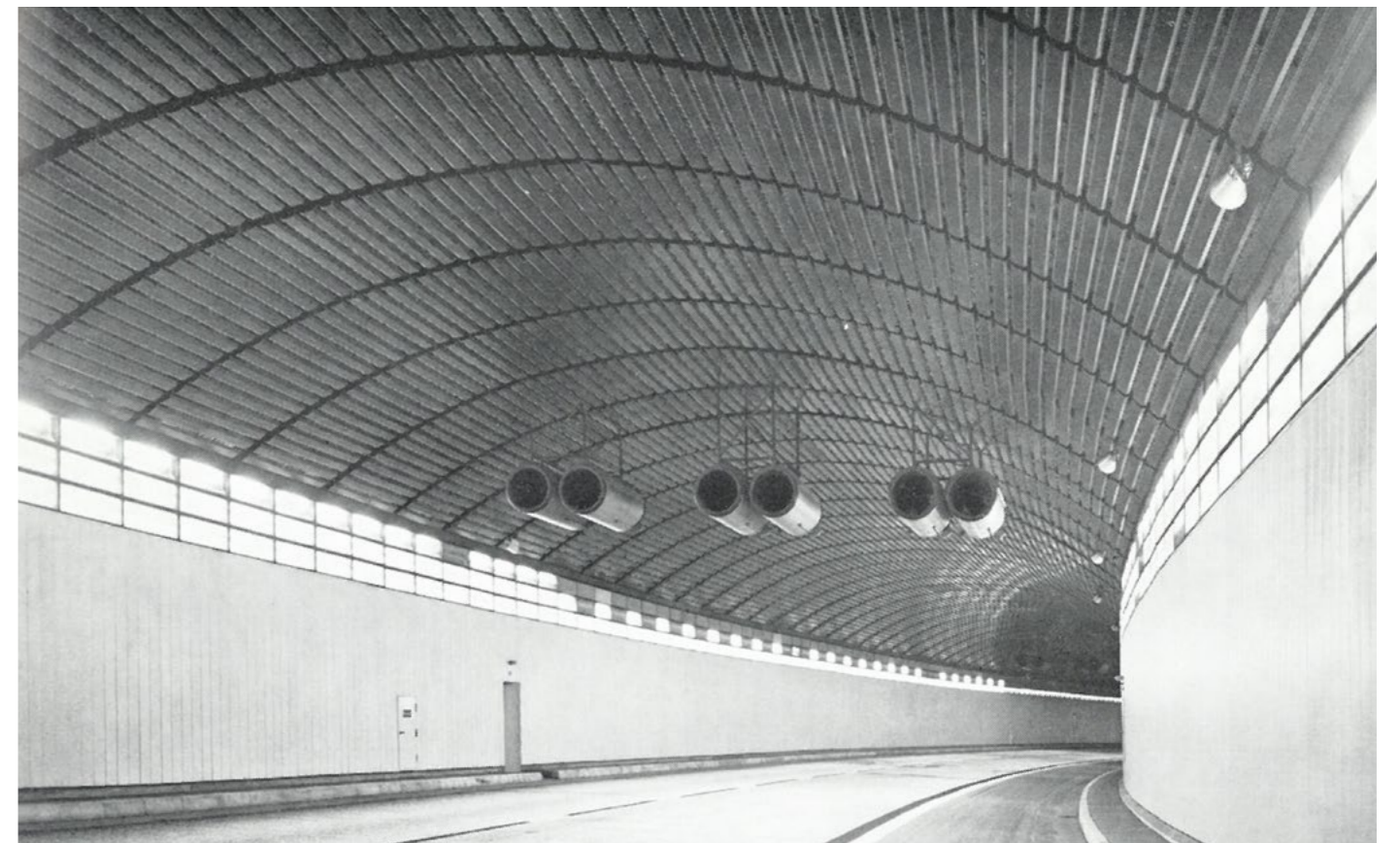
Bildæk, cirka 2000

Bildæk, cirka 1975

Dæmpa Interval, cirka 1975

Dæmpa Tunnel, cirka 1975

I 1970'erne tog udbygningen af vejnettet fart med en række nye bro- og tunnelprojekter, som skulle forkorte afstande og mindske trafikpropper. Dæmpa så en mulighed for at udvikle en special og ekstra robust type akustikpaneler med store perforeringer til beklædning af vejntunneller, og dermed blev Dæmpa Tunnel-panelerne skabt. En meget stor ordre blev herefter sikret til beklædning ved kørebanerne i den tre kilometer lange Elbetunnel, der forbandt vejnettet syd og nord for Hamborg. Den stod færdig i 1975, men efterfølgende kom der kun få nye ordrer, og derfor blev produktionen af Dæmpa Tunnel nedlagt efter kun en kort produktionsperiode.

Et mere lukrativt tiltag var Dæmpas gunstige erhvervelse af retten til at producere et veldesignet såkaldt interval-loft, bestående af separate paneler monteret på bæreskinner med nedhængt belysning imellem, fra den svenske loftproducent Widén & Wegel, som var gået konkurs. For Dæmpa viste Interval-designet sig at blive en stor og langvarig succes, og det produceres faktisk stadig i dag under det nye navn DAMPA® Lamel.

Samme år blev Dæmpa-loftkassetter installeret overalt i det store indkøbscenter CITY-2 i Høje-Taastrup vest for København, tegnet af Kvorning & Kjærholm.

Mod slutningen af 1970'erne vandt Dæmpa en betydelig ordre på levering af lofter til undergrundsstationerne i Essen Stadtbahn, som blev indviet i 1979. Stationerne var kendetegnet ved markante farvepaletter, og som blikfang blev de standard DCC-profilerede paneler anvendt, sandwichmonteret lodret. Denne alternative måde at installere dem på var startskuddet til Dæmpa Baffler, som efterfølgende blev aktivt markedsført og udbredt i løbet af første halvdel af 1980'erne.

Hauptbahnhof Gelsenkirchen, Essen, 1984

Dronning Ingrid, DSB, Kay Korbjerg, 1981

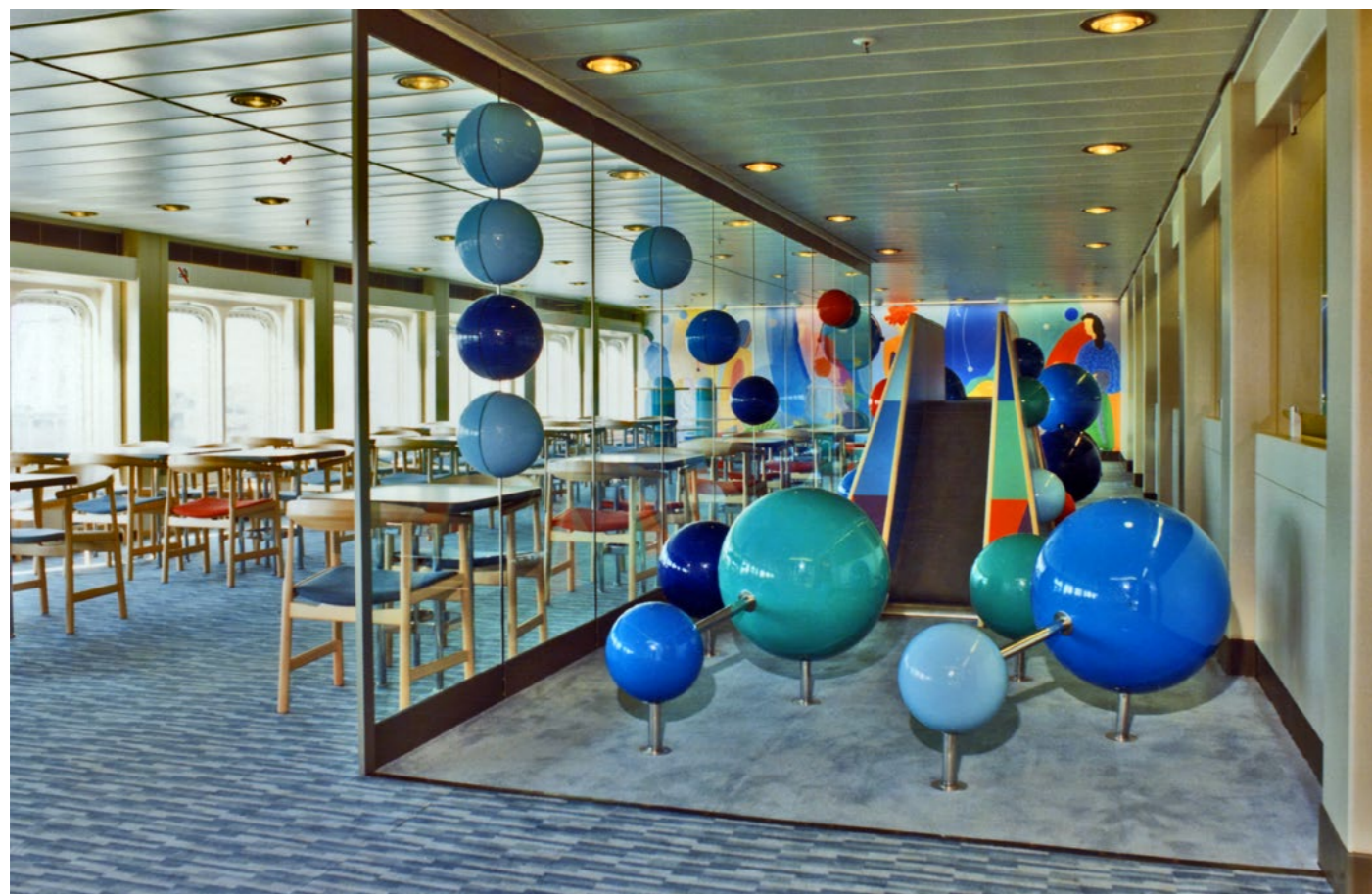
1970'erne var et udfordrende årti for erhvervslivet generelt som følge af eftervirkningerne af oliekrisen i 1973. Dæmpa A/S stod imidlertid i en relativt stærk position til at klare tidens udfordringer. Det var en fordel, at virksomheden var ejet af den store og veletablerede industrikoncern F.L. Smidth, ligesom det spillede positivt ind, at en væsentlig del af produktionen blev solgt til kunder i den offentlige sektor. Faktisk investerede den danske velfærdsstat i 1970'erne i byggerier i hidtil uset omfang, hvilket skabte stort behov for lofter til mange offentlige bygninger – skoler, hospitaler, universiteter, biblioteker, transportfaciliteter med mere.

Hvad angik salget af DCC-systemet, gjorde statslige tilskud til skibsbyggeri og ordrer på nye skibe til statsejede rederier det muligt at vinde store kontrakter. I denne periode blev Dæmpa ledet af Ole Stevens Larsen, som blev udnævnt til administrerende direktør i 1972. Han huskes som en krævende leder med stor sans for detaljer, en egenskab, der muligvis var nødvendig i det vanskelige kommercielle miljø. I 1976 blev han afløst af Knud Erik Nordby, der tilførte nytænkning og blandt andet ansatte fem unge og dynamiske sælgere.

En særligt bemærkelsesværdig ordre, der blev modtaget ved årtiets slutning, var leveringen af DCC-lofter til de rummelige interiører i tre store Storebælts 'Intercity'-jernbænefærger for DSB – Dronning Ingrid, Kronprins Frederik og Prins Joachim, som blev sat i drift i 1980–81, den første fra Helsingør Skibsværft og de to øvrige fra værftet i Nakskov. Deres indre design af arkitekt Kay Kørbing var kendetegnet ved klarhed, rummelighed og farvekodning, som sikrede, at togpassagerer nemt kunne huske, hvor deres vogn var parkeret på togdækket nedenunder. Deres succes førte til yderligere DSB-kontrakter på to store passager- og bilfærger til ruten Aarhus – Kalundborg: Peder Paars og Niels Klim fra henholdsvis 1985 og 1986.

Dronning Ingrid, DSB, Kay Kørbing, 1981

Legerum og cafeteria, Peder Paars, DSB, Kay Kørbing og Niels Kryger, 1985

Atslæpningsområde, Peder Paars, DSB, Kay Kørbing og Niels Kryger, 1985

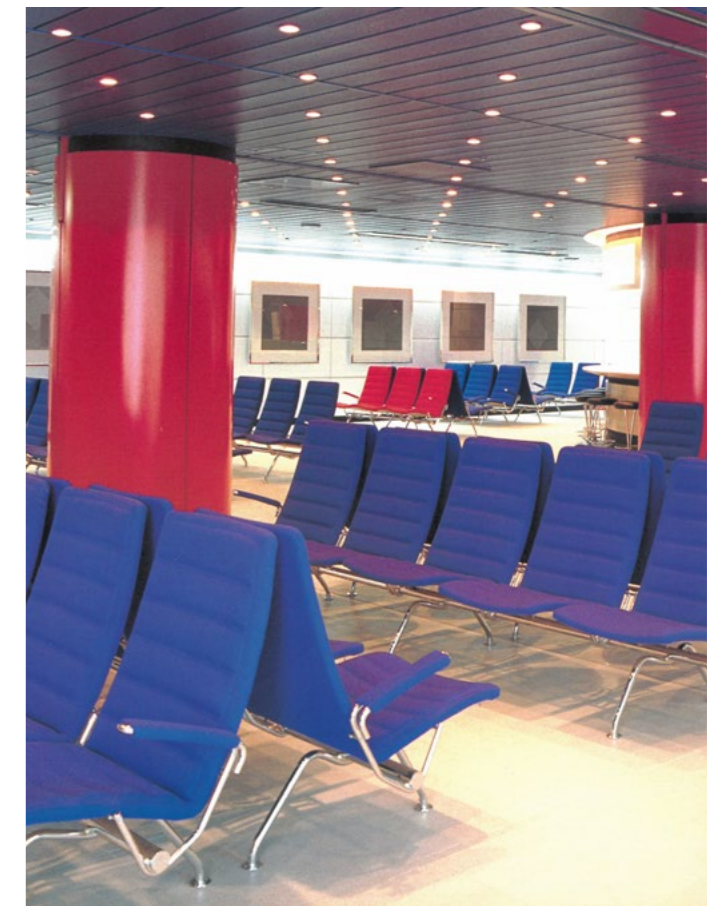

Nørreport Station, cirka 1975

DSB-færgerne med DCC-lofter var de flydende manifestationer af et bredere designprogram, der blev igangsat i begyndelsen af 1970'erne, initieret og koordineret af jernbanens karismatiske designchef Jens Nielsen. Programmet omfattede alle aspekter af DSB, fra brevpapir og uniformer til tog og stationer, der alle blev underlagt en samlet arkitektonisk og grafisk identitet. Efter at have konstateret, at DCC-lofter skabte ro og elegance i færgernes interior, valgte Jens Nielsen også at anvende DCC ved opgraderingen af den travle undergrundsstation Nørreport i det indre København, hvor videreudviklingen med store perforeringer blev monteret på væggene langs de fire jernbanespor overfor perroerne. Hver installation blev senere udsmykket med abstrakte mønstre skabt af fire danske modernistiske kunstnere, Tonning Rasmussen, Mogens Lohmann, Karl-Aage Riget og Ole Schwalbe, hvilket gav hvert spor en særlig, forhåbentlig mindeværdig atmosfære. DCC-paneler blev efterfølgende installeret i andre renoverede stationer samt i billetkontorer, rejsecentre og DSB-kontorer i hele Danmark.

Nogle år senere, i oktober 1989, deltog Jens Nielsen i World Railway Design Conference i Tokyo, hvorefter han rejste videre til Hokkaido for at møde sin kollega hos Hokkaido Railway Company. Da Nielsen hørte, at selskabet skulle bygge en station ved New Chitose Lufthavn, foreslog han, at den skulle designes ud fra et koncept, som han selv ville levere. Stationen stod færdig i 1992, og dens lofter gjorde omfattende brug af DCC-systemet. Det blev måske det mest fuldendte eksempel på DSBs designprogram, selvom det befandt sig på den anden side af kloden – en ø af dansk modernistisk ro i en ellers hektisk kontekst.

Dampa-10 paneler

Færger bygget i Sverige anvendte også DCC – for eksempel Kronprinsessan Victoria, Prinsessan Birgitta, Visby og Wasa Star, hvor de to førstnævnte blev bygget af Göteborg Arendal for Sessan Linjen og de to sidstnævnte af Öresundsvarvet i Landskrona for Rederi AB Gotland, alle taget i drift i 1981–1982. Nye færger for Stena Line, Stena Danica og Stena Jutlandica, bygget i Dunkerque i Frankrig og leveret i 1983, havde også omfattende installationer af DCC. Disse var alle hidtil uset store såkaldte "jumbofærger" med brede og rektangulære offentlige rum og gange til spisning, underholdning og shopping, hvilket betød, at lofterne blev fremtrædende elementer i interiørene.

I USA gav de samme økonomiske og kulturelle trends inden for forbrug og fritid anledning til en ny generation af Caribbean-krydstogtskibe, hvoraf et par af de første eksempler, Tropicale og Holiday fra Carnival Cruise Line, blev bygget i Danmark på Aalborg Værft. Deres kahytter, gange og nogle af fællesarealerne havde ligeledes DCC-paneler.

En anden betydelig kontrakt var Norwegian Caribbean Lines ombygning af den berømte transatlantiske liner France til krydstogtskibet Norway, som ved genindsættelsen var verdens største. Disse kontrakter markerede begyndelsen på et meget lukrativt og glamourøst nyt marked for Dæmpa og et, der fortsat er af stor betydning for virksomheden.

Kronprinsessan Victoria, Sessan Linjen, 1982

Holiday, Carnival Cruise Line, cirka 1985

En ny designæra

De svensk-ejede jumbofærger fra 1980'erne og de amerikanske krydstogtskibe var fremtrædende repræsentanter for en ny retning inden for arkitektur og design, som i årtiets første halvdel pludselig og markant vendte sig bort fra modernismens idealer og i stedet omfavnede postmodernismen. I stedet for objektive, rationalistiske og funktionalistiske løsninger begyndte arkitekter og designere at følge teorier, der fremmede visuel mangfoldighed, og som den indflydelsesrige amerikanske arkitekt, arkitekturteoretiker og kritiker Robert Venturi udtrykte det: "kompleksitet og modsigelse".

Venturi og hans tilhængere argumenterede for, at definitionen af funktion skulle udvides til også at omfatte dekorativ symbolik, som man eksempelvis ser det i de tematiske interiører på kasinoresorts i Las Vegas. Selvom postmodernismen oprindeligt opstod som en reaktion på amerikanske samfundsforhold præget af masseforbrug og popkultur, blev den i løbet af 1980'erne også en decideret stilretning inden for arkitekturen, hvor man hentede elementer fra præmodernistiske stilarter, ofte i overdimensioneret og forenklet form og gengivet i klare farver for at skabe et legetøjsagtigt udtryk.

Uden større besvær kunne enhver, der byggede med LEGO-klodser, opnå en postmodernistisk arkitektonisk æstetik i miniature. Tilsvarende effekter kunne opnås med Dæmpa-lofter ved at anvende dem på nye og anderledes måder – for eksempel ved at montere dem i skrå vinkler i stedet for vinkelret på bygningens struktur, ved at arrangere dem i lag med stukatur imellem, eller ved at specificere tidens populære klare eller pastelfarver. Eftersom postmodernismens æstetik lagde vægt på den ironiske brug af fabriksfremstillede komponenter i referencer til fortidens former, blev Dæmpas designs let absorberet i dets stilistiske sprog.

Decibel - the teenagers disco, Meyer Werff, Oriana, P&O Cruises, 1995

Allerede i begyndelsen af 1980'erne havde Dæmpas ledelse tidligt fået øje på, at en ny designæra var undervejs. I november 1980 organiserede virksomheden en international konference i Rio de Janeiro, hvortil man inviterede sine kunder fra hele verden samt de arkitekter og designere, der havde tegnet deres bygninger og interiør. For en virksomhed med base i en lille dansk by var dette et meget dristigt initiativ og vidnede utvivlsomt om stor ambition. Valget af Rio som lokation skyldtes, at Dæmpas licenstager i Brasilien var forhindret af den brasilianske regering i at sende royaltybetalinger til Danmark og konferencen gjorde det dermed muligt at anvende pengene lokalt.

Byrådsal, Skævinge Kommune, Mangor & Nagel

Dæmpas næste administrerende direktør, Jesper Drejet, der blev udnævnt i 1982, bragte postmodernismen med sig til virksomhedens fabrik i Tommerup sammen med en lang række andre initiativer. Drejet var søn af den højt profilerede og anerkendte erhvervsmand Aksel Drejet, der var bestyrelsesformand i J. Lauritzen Holding, en stor dansk skibsrederi- og skibsbygningskoncern. I modsætning til sine forgængere hos Dæmpa havde Jesper Drejet startet sin karriere i Danmarks første egentlige globale virksomhed, Østasiatisk Kompagni, som i 1960'erne også var landets største konglomerat med datterselskaber verden over, der producerede fødevarer, kemikalier og industrivarer i enestående variation. I midten af 1970'erne studerede Drejet på Stanford Business School i USA, hvorefter han i 1978 blev ansat hos F.L. Smidth. Med sådanne formative erfaringer var han vant til at tænke stort og lancere dristige idéer. For Dæmpa var hans tiltrædelse i starten et frisk pust, men vel på plads i stillingen indledte han en hvirvelvind af nye initiativer.

To millioner kroner blev afsat til medarbejderuddannelse med henblik på at opkvalificere mellemløbet ud fra tanken om, at de fremover skulle have ansvaret for alle driftsmæssige forhold i det daglige, hvilket ville frigøre topledelsen til at fokusere på større strategiske spørgsmål vedrørende ekspansion og diversificering. Omsætningen i 1982 var 150 millioner kroner, men Drejet håbede, at den inden for et år ville nærme sig 250 millioner – et særdeles ambitiøst mål. Han talte for at ændre virksomhedens kultur fra at være produktionsorienteret til at være markedsorienteret, og at gå fra at være leverandør af bygnings- og skibsinteriørkomponenter til at blive totalleverandør af komplette interiørløsninger med høj designkvalitet. Denne tilgang havde allerede vist sit værd i samarbejdet med Rockwool, hvor installationen af DCC-lofter blev koordineret med deres vægpanelsystem i skibe. Det var en tilgang, der blev positivt modtaget af både værfter og deres kunder og førte til markant øget salg og omsætning. At blive det, man i dag ville kalde en totalleverandør af interiørløsninger, fremstod for Drejet som en naturlig videreudvikling af denne foreløbige begyndelse.

Stena Line Terminal, Frederikshavn, Jørgen og Lasse Andersen, cirka 1990

Bus Stop Bar, Holiday, Carnival Cruise Line, Joe Farcus, 1985

I efteråret 1983 tog Jesper Drejet kontakt til Dansk Design Center i København, som siden dets oprettelse i 1976 havde været ledet af den karismatiske Jens Berndsen, for at få rådgivning om udviklingen af et system til komplet indretning af bygningers rå konstruktioner, meget lig den måde DAMPA allerede samarbejdede med Rockwool om skibsinteriører. Berndsen, som havde særdeles gode forbindelser i den danske designverden, foreslog en konkurrence blandt arkitekter og designere. Denne blev sat i gang i foråret 1984 med interiøret i en kommunal bygning som udgangspunkt.

Drejet udtalte i den forbindelse: *“Søgen efter nye idéer er en vigtig del af vores arbejde. Vi begynder at ane konturerne af, hvad vores forretning skal være i fremtiden. Og vi skaber plads til det uventede.”*

Ved samme lejlighed anbefalede Berndsen også, at Dæmpas visuelle identitet blev fuldstændig fornyet, og han foreslog grafiker Ole Søndergaard til opgaven. Samtidig skulle firmanavnet ændres fra Dæmpa til DAMPA for at sikre klarhed over for internationale kunder. Ifølge Søndergaard opstod idéen til det nye logo under toughturen tilbage til København efter et kort møde i Tommerup: Bogstaverne i logoet skulle afspejle produkternes lydabsorberende effekt. Tilbage på kontoret tegnede han derfor et logo, hvor bogstaverne gradvist opløses i rasterpunkter, inspireret af de perforeringer, der kendetegner DAMPA-panelerne. Kunden var tilfreds med løsningen, som blev lanceret i foråret 1984, samtidig med offentliggørelsen af vinderen af designkonkurrencen.

Konkurrencen blev vundet af den prominente danske arkitekt Knud Holscher, der i 1950'erne og 1960'erne havde været en af Arne Jacobsens nærmeste medarbejdere. Juryen roste Holschers integrerede væg- og loftsystem som *“et sammenhængende, men rigt varieret middel til at skabe attraktive rum og samtidig løse installationsproblemer ... og skabe arkitektonisk klarhed og variation.”* DAMPA udbetalte præmiesummen på 200.000 kroner, men internt var ledelsen ikke overbevist om løsningens kommercielle potentiale, og systemet blev derfor aldrig sat i produktion.

Mens designkonkurrencen og rebrandingen stod på, besluttede Drejet, at hele DAMPA-fabriksarealet skulle gennemgå en grundig designmæssig fornyelse for i praksis at fungere som et udstillingsvindue for virksomhedens nye designorienterede forretningskoncept, samtidig med at arbejdsmiljøet for alle medarbejdere skulle forbedres markant. Hele fabrikken, oprindeligt opført i rød mursten, blev malet i DAMPAs nye virksomhedsfarver: råhvidt med mørkeblå detaljer. De nyrenoverede kontorer og gange blev desuden prydet med store, nonfigurative kunstværker af kunstneren Rudi Olsen. Disse kunne sammenlignes med de værker, der var installeret på Københavns Amtssygehus i Herlev og i DSBs færger og stationer.

Jesper Drejet på hans kontor, cirka 1985

Dampa receptionsområde, cirka 1985

DAMPAs kantine med Rondella-loft, Tommerup, 1983

Der blev opført en ny kantine med marmorgulv, arkitekttegnede møbler og en ny type loft med navnet DAMPA Rondella, bestående af halvcirkelformede sektioner med integreret belysning. Dette var et mere udtalt designbevidst alternativ til det eksisterende sortiment og blev tænkt som en serie objekter indsat i rummet snarere end som en neutral baggrundsflade. DAMPA Rondella var dog ikke bare en visuel "gimmick", men også funktionel, hvilket gjorde den både kommercielt succesfuld og i stand til at bestå tidens prøve. Et tidligt kommercielt eksempel på anvendelsen af DAMPA Rondella var i kontorerne hos Jydsk Telefon i Horsens.

Jydsk Telefon, cirka 1985

Jydsk Telefon, cirka 1985

Krankenhaus Duisburg Kalkweg, cirka 1990

Mie Sun Arena, 1994

DAMPAs tekniske afdeling på skibet "Team Spirit", 1985

DAMPAs tredje internationale salgskonference

Drejets første arbejdsgiver, Østasiatisk Kompagni, var berømt for sin gæstfrihed, og han førte denne kultur videre til DAMPA. I den forbindelse arrangerede han en stor frokostfest for alle medarbejdere og inviterede gæster i anledning af lanceringen af den nye brandidentitet. Han fik også virksomheden til at købe en yacht, som blev døbt Team Spirit, til teambuilding-sejlsdage. Sådanne glamourøse, virksomhedsrettede aktiviteter afspejlede den tids fremtrædende ledelseskultur, hvor ledere af Drejets generation i hele den vestlige verden forsøgte at bringe "det gode liv" ind i arbejdspladsen.

Endvidere blev der arrangeret en anden international DAMPA-konference i Singapore efter samme format som den første konference i Rio de Janeiro.

Leeward Dining Room, Norway, Norwegian Caribbean Line, Tage Wandborg og Angelo Donghia, 1980

Hvad angår DAMPA's daglige forretning med fremstilling og levering af lofter, blev den første af flere kontrakter fra Bethlehem Steel Corporation i USA vundet i 1984. Den gjaldt levering af materialer til ombygning af brugte handelsskibe, som den amerikanske flåde havde opkøbt med henblik på konvertering til logistiske forsyningskibe. De første var en klasse af fire roll-on/roll-off-containerskibe erhvervet fra A. P. Møller/Mærsk Line.

Dette projekt blev tidligt i 1985 fulgt op af en endnu større ordre til en værdi af 35 millioner kroner om levering af interiør til fem større skibe af samme type, som den amerikanske flåde havde købt fra det norske rederi Wilhelmsen Lines. De materialer, der skulle leveres, omfattede lofter, vægpaneler, døre, vinduer og møbler. Da DAMPA ikke havde kompetencerne til at producere mange af disse komponenter internt, blev der indgået en pakkeløsning med andre danske virksomheder, hvilket gav leverandører af døre, vinduer og møbler mulighed for at bidrage.

Senere i 1985, efter anbefaling fra det danske skibsarkitektfirma Knud E. Hansen A/S, blev endnu en kontrakt vundet. Denne gang til en værdi af 11 millioner amerikanske dollars for levering af komplette interiørløsninger til to nye oceanografiske forskningskibe, der skulle bygges på Bethlehem Steels værft i Baltimore. Det var, målt i værdi, DAMPA's største ordre til dato. Også her blev der indgået en pakkeløsning, hvor eksempelvis SEMCO i Glostrup leverede klimaanlæg og det svenske firma IMAC stod for skillevægge, døre og badeværelser.

DAMPA oprettede et nyt amerikansk datterselskab, DAMPA (USA) Inc., i Baltimore for at koordinere leveringen og installationsarbejdet.

DAMPA kontor med ES Interior-møbler, cirka 1985

Hadsten Gymnasium med møbler fra ES Interior, 1987

Det var gennem dette projekt, at Jesper Drejets vision om, at DAMPA skulle levere komplette interiørløsninger, begyndte at blive realiseret. For at kunne producere alt møblement opkøbte DAMPA i november 1985 virksomheden ES Interior, et datterselskab af træleverandøren Ejby Savværk A/S, beliggende i landsbyen Ejby, 30 kilometer vest for Odense.

ES Interiors' 365 ansatte specialiserede sig i møbler til skoler, kantiner og andre robuste miljøer. DAMPAs plan var, at virksomheden både skulle fortsætte denne produktion og supplere med møbler til skibe. Kort efter blev en anden større kontrakt vundet, som også krævede ES Interiors' deltagelse – denne gang til levering af et fuldt udstyret interiør til et nyt teater i Amman, Jordan. For at vise, hvordan det færdige resultat ville fremstå, blev der fremstillet en skalamodel af auditoriet og interiøret, og modellen blev filmet med forklarende kommentarer af skuespilleren William Rosenberg.

Desværre for DAMPA viste det sig ved nærmere eftersyn, at produktionsfaciliteterne hos ES Interior var i dårlig stand og krævede hurtig og omfattende renovering for at leve op til gældende arbejdsmiljøstandarder. Derfor blev det besluttet at flytte produktionen til DAMPAs egen fabrik i Tommerup.

I mellemtiden havde Jesper Drejet sagt op efter en kort, men særdeles betydningsfuld treårig periode for at tiltræde en ny ledende stilling i medicinalvirksomheden Novo. Drejets eftermæle var blandet – han brugte store summer og ledede virksomheden, som var den et multinationalt konglomerat snarere end en mindre, specialiseret producent – men han formåede samtidig at øge DAMPAs internationale synlighed og brandværdi markant, hvilket på længere sigt skulle vise sig at være en stor kommerciel gevinst.

Drejets efterfølger som administrerende direktør blev den tidligere salgsdirektør, Ole Ewald, der fortsatte implementeringen af strategien for ekspansion og diversificering. Ewald havde en baggrund inden for skibsteknologi og havde været ansat i DAMPA siden 1974. Han blev senere leder af Marineafdelingen, hvor han overtog efter Harry Schrøder ved hans pensionering. Efter to år i en anden virksomhed vendte Ewald tilbage til DAMPA i 1983 som salgsdirektør.

Under Ewalds ledelse blev det besluttet at starte produktion af solceller af den type, som Jean Fischer tidligere havde udviklet og demonstreret i sit "Plusenergi"-hus. Solenergi blev set som et nyt vækstområde med stort fremtidigt potentiale, men det var samtidig et felt, hvor DAMPA manglede egentlig produktionserfaring. Ikke desto mindre blev testpaneler fremstillet ved hjælp af leverede komponenter, og de første blev installeret på taget af Munkebo Skole i Odense.

Initiativet var fremsynet, men desværre for DAMPA udeblev de større salg, og projektet blev aldrig nogen kommerciel succes.

Dæmpa solvarmepaneller monteret på privat bolig

Solceller monteret på Nymarksskolen, Kerteminde

DAMPAs investeringsbølge og især forsøget på diversificering viste sig at blive langt dyrere end forventet. I 1986 blev der registreret et underskud på 54 millioner kroner, og året efter lød tabet på 26 millioner kroner. Heldigvis havde virksomheden omkring 50 millioner kroner i egenkapital, hvilket hjalp med delvist at dække underskuddet, og det var også en fordel at være ejet af F.L. Smidth.

Ole Ewalds tid som administrerende direktør varede mindre end to år. I 1987 blev han afløst af en tidligere DAMPA-medarbejder, Uffe Henriksen, der havde været salgsdirektør fra 1975 til 1982. Henriksen satte hurtigt gang i en spareplan og opgav møbelproduktionen for i stedet udelukkende at fokusere på lofter, men trods dette lød underskuddet i 1988 på hele 80 millioner kroner. F.L. Smidth, der selv var i gang med en omstrukturering, besluttede herefter at forsøge at sælge det kriseramte datterselskab.

Mere positivt var det dog, at DAMPA samme år vandt det, der på daværende tidspunkt blev betragtet som verdens største ordre på loftspaneler. Ordren omfattede 250.000 kvadratmeter til det Islamiske Universitet i Riyadh, Saudi-Arabien, tegnet af den canadiske arkitekt Arthur Erickson og tegnestuen Webb Zerenga Menkes Housden, begge fra Toronto.

Dette projekt førte til, at DAMPA indgik licensaftaler med en saudiarabisk ejet virksomhed i Dubai, der ansatte libanesiske migrantarbejdere til at producere loftspaneler til Mellemøsten. En anden licens blev givet i Singapore for at dække Sydøstasien. Begge regioner var i hurtig økonomisk vækst og havde stor byggeaktivitet. DAMPA leverede lakerede og perforerede stålplader samt akustikfilt til licenstagere, hvis hovedopgave var at profilere panelerne ved hjælp af en hydraulisk presse, som DAMPA leverede. Hovedårsagen til denne model var, at profilerede paneler var vanskelige at pakke effektivt til fragt grundet deres højde, som skaber stivhed og holder filt-indlægget. Ved at levere komponenter i flad form, kunne de pakkes tæt og effektivt og dermed både fragtes billigere og med mindre risiko for skader undervejs.

Desuden åbnede DAMPA salgsafdelinger i Toronto og Kuala Lumpur i Malaysia, hvilket gav en styrket global tilstedeværelse. I sidstnævnte by delte virksomheden lokaler med Østasiatisk Kompagni.

Demonstration of installation of DAMPA Baffler, cirka 1983

I midten af 1980'erne udgav DAMPA en referenceliste over projekter, der viste omfanget af virksomhedens aktiviteter i det foregående årti. Heraf fremgik det, at DAMPA havde leveret lofter til 209 administrationsbygninger, hvoraf 119 var i Danmark, samt til 109 skoler, hvoraf 80 ligeledes var i Danmark. Derudover omfattede referencerne 96 hospitaler, hvoraf 39 var danske, 68 bankhovedsæder, 33 showrooms og større detailbutikker, 32 lufthavne, 28 hoteller, 22 jernbanestationer og 11 idrætscentre. Hertil kom 78 andre projekter, fra bryggerier og kirker til forskningslaboratorier og slagterier.

De lande, hvor der blev installeret DAMPA-lofter i bygninger, var Algeriet, Angola, Bahrain, Bolivia, Brasilien, Canada, Egypten, Finland, Storbritannien, Grækenland, Ungarn, Irak, Island, Italien, Jordan, Kuwait, Libyen, Nigeria, Norge, Oman, Pakistan, Paraguay, Portugal, Qatar, Saudi-Arabien, Spanien, Sovjetunionen, Schweiz, Singapore, Sverige, Sydafrika, Taiwan, Thailand, USA og De Forenede Arabiske Emirater.

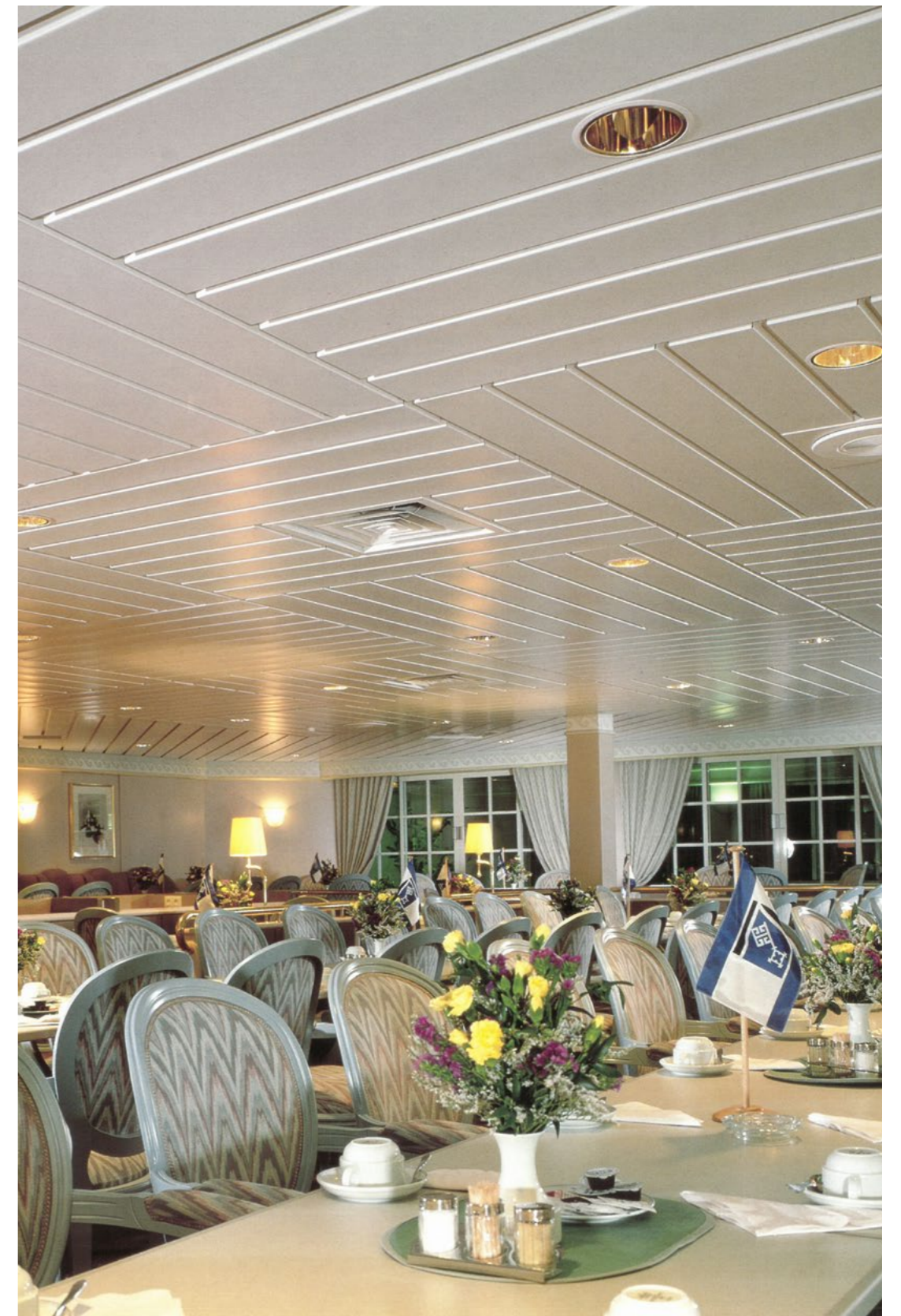
DAMPAs marine loftsystemer blev installeret i størstedelen af de store krydstogtskibe og færger, der blev bygget i midten af 1980'erne. Blandt krydstogtskibene var Nieuw Amsterdam og Noordam for Holland America Cruises, Sovereign of the Seas for Royal Caribbean, Homeric for Home Lines og Crown Odyssey for Royal Cruise Line. De tre førstnævnte blev bygget af Chantiers de l'Atlantique i St. Nazaire i Frankrig, mens de to sidstnævnte blev bygget af Jos. L. Meyer Werft i Papenburg, Tyskland, der sidenhen blev en af DAMPA's bedste langsigtede kunder.

Blandt færgeprojekterne var den hollandskbyggede Koningin Beatrix, som sejlede mellem Hoek van Holland og Harwich, den tyskbyggede Peter Pan og Nils Holgersson, som forbandt Travemünde og Trelleborg, de britisk- og japanskbyggede Norseia og Norsun mellem Hull og Rotterdam samt de polskbyggede Stena Germanica og Stena Scandinavica på ruten mellem Göteborg og Kiel.

I Danmark leverede DAMPA desuden marine lofter til Odense Lindøværftet, ejet af A. P. Møller, som byggede tankskibe og containerskibe for Mærsk.

Rembrandt Restaurant, Koningin Beatrix, Zeeland SS Co., Finn Falkum-Hansen, 1986

TT-Line, Nils Holgersson, 1987

I slutningen af 1980'erne indgik DAMPA et forskningssamarbejde med den tekniske tekstilproducent Freudenberg for at udvikle en ny type akustisk filt, hvor man anvendte et lamineret tekstillag i stedet for den hidtil anvendte mineraluld. Dette nye materiale var mere miljøvenligt, skabte et bedre arbejdsmiljø for montørerne og udgjorde ingen risiko for støvfald. Det gjorde det ideelt til følsomme miljøer, såsom laboratorier og faciliteter inden for ur- og optikindustrien.

Det nye materiales akustiske egenskaber matchede mineraluld ved høje frekvenser og var endda overlegne ved lave frekvenser. Udviklingen førte til, at DAMPA modtog Den Danske Miljøpris for Innovation. Lanceringen fandt sted i september 1989 ved en konference i Odense, hvor kunder fra Skandinavien, Europa, Mellemøsten, Fjernøsten og Canada blev inviteret. Som en del af arrangementet blev deltagerne taget med på besøg hos Jesper Rasmussens arkitektfirma for at få indblik i designidéer.

Lidt over to år senere, i februar 1992, opnåede DAMPA endnu en produktudviklingsmæssig succes, da deres marine loftsystemer blev certificeret af Lloyd's Register Quality Assurance.

DAMPA® Hook-On Korridor med akustikfilt

Et vendepunkt

Imens fortsatte F.L. Smidth bestræbelserne på at sælge DAMPA. Forhandlinger med den hollandske Van Geel-gruppe, beliggende i Boxtel nær Eindhoven, resulterede i september 1993 i et salg af 49 % af aktierne. Van Geel var primært producent af kabelstyrings- og føringssystemer, kabelbakker og kabelstiger, men ejede også en mindre loftsdivision, som benyttede samme stålprofileringsteknologi til fremstilling af ophæng og paneler. Virksomheden havde samlet set 470 ansatte og en årlig omsætning på 140 millioner gylden (omtrent 488 millioner danske kroner). Sammen var Van Geel og DAMPA Europas femtestørste producent af lofter.

I mellemtiden var DAMPAs administrerende direktør, Uffe Henriksen, i efteråret 1995 nødt til at trække sig tilbage på grund af sygdom. Han havde gjort modige forsøg på at bringe virksomheden tilbage til profit i en tid præget af vanskelige og ustabile markedsforhold som følge af krisen i Det Europæiske Valutasamarbejde og den tidlige 1990'errecession, der havde sit udspring i USA.

Jens Ole Bahr blev headhuntet som Henriksens afløser og tiltrådte i november 1995. Med en kandidatgrad fra Handelshøjskolen i Aarhus havde han en mere end 20 år lang erhvervskarriere bag sig i virksomheder som Mejeriselskabet Danmark (senere kendt som Arla), industrivirksomheden Stenhøj, byggematerialeleverandøren Phønix, typehusproducenten Hosby og senest Brenderup Trailere, som fremstillede biltrailere. Bahr blev rekrutteret af F.L. Smidth primært på baggrund af sit ry for at vende kriseramte virksomheder.

Formanden for DAMPAs bestyrelse, Ole Trolle, briefede ham meget direkte: hans opgave var at gøre DAMPA profitabel, så Van Geel ville acceptere at købe de resterende 51 % af aktierne, og dermed frigøre F.L. Smidth fra involveringen. Trolle forklarede relationen mellem F.L. Smidth og Van Geel med en metafor fra bilverdenen: han selv holdt hånden på bremsen, men havde givet rattet og speederen til Jack Van Geel. Bahr skulle tage instrukser fra sidstnævnte, medmindre en beslutning risikerede at skade DAMPA. I så fald skulle han rådføre sig med Trolle om at bruge bremsen.

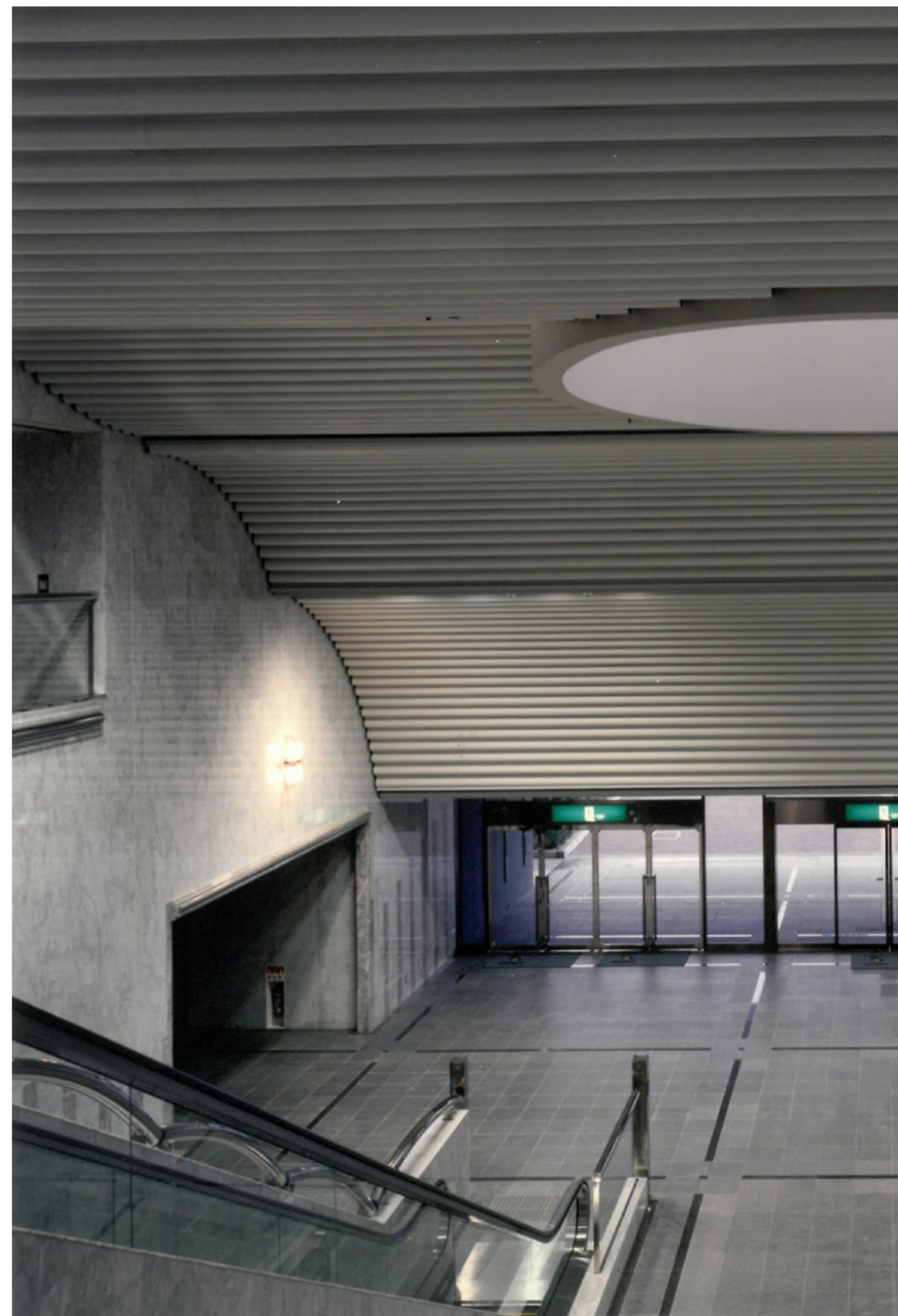
Bahr erfarede, at DAMPA var en lille virksomhed med under-skud, men samtidig med et særdeles stærkt internationalt ry inden for sin branche. Som han selv formulerede det: *"Brandets størrelse var langt større end virksomhedens størrelse."* I al almindelighed handler turnaround-ledelse om at matche produkter med levedygtige markeder og skære alt unødvendigt væk, men da Bahr kom til at omsætte teori- en i praksis, oplevede han, at hver af hans meddirektører og afdelingsledere insisterede på, at netop deres område var absolut vitalt og ikke kunne skæres væk.

Ved de første møder med Jack Van Geel fandt Bahr dog, at Van Geel var en robust person, der tilsyneladende var fast besluttet på at gennemføre dybere besparelser, end Bahr fandt nødvendigt. Fanget mellem erfarne kolleger, der ønskede at udvikle DAMPA i positive retninger, og Van Geel, der ønskede nedskæringer, vendte han tilbage til Trolle for at bede om, at der blev trådt let på bremsen. Denne indgriben gjorde Van Geel uundgåeligt vred, men heldigvis udviklede de to mænd snart en gensidig respekt, der senere udviklede sig til et venskab.

Inden for et år begyndte Bahrs turnaround-strategi at bære frugt, idet virksomheden opnåede et beskedent overskud. I januar 1997 købte Van Geel derfor de resterende 51 % af aktierne af F.L. Smidth og blev eneejer af DAMPA. I oktober 1997 blev Bahr inviteret til at blive en del af Van Geels "Group Management Team", og i april 1998 blev han udnævnt til administrerende direktør for hele Van Geel Metal-virksomheden, ud over sin ledelsesfunktion i det fusionerede Van Geel DAMPA.

Under denne struktur producerede DAMPA standardiserede loftstyper til både bygninger og skibe, mens Van Geel fokuserede mere på specialløsninger inden for loftsproduktion. Gennem Van Geels ejerskab fik DAMPA adgang til en salgsafdeling i Hong Kong, hvortil virksomhedens medarbejder i Kuala Lumpur blev overflyttet. Dette blev set som et springbræt ind på det kinesiske marked, og et tidligt succesprojekt var levering af lofter til stationer på en udvidelse af Hong Kong Metro-systemet.

Bahr og Jack Van Geel var enige om, at Van Geel DAMPA skulle vokse gennem opkøb. Med interesse bemærkede de, at den store amerikanske loftproducent Chicago Metallic Corporation fra Chicago, Illinois for nylig havde opført en ny loftsfabrik i Wijnegem i Belgien med henblik på masseproduktion af standardiserede loftdesigns til det europæiske marked. Desværre gav dette kun beskedne resultater, dels på grund af markedsmætning og dels som følge af et kraftigt fald i byggeriet forårsaget af recessionen i begyndelsen af 1990'erne.

Mie Sun Arena, 1994

Danfoss Hovedkvarter, Schmidt Hammer Lassen, 2005
Foto: Adam Mark, 2007

I sommeren 1998 besluttede Van Geel at henvende sig til Chicago Metallic med henblik på at undersøge muligheden for et joint venture i Europa, hvor hver part skulle eje 50 % og Jack Van Geel i den indledende fase skulle fungere som bestyrelsesformand med Jens Ole Bahr som administrerende direktør. Forhandlingerne forløb godt, indtil værdiansættelsen af aktiverne blev drøftet, især med hensyn til den reelle værdi af fabrikken i Wijnegem, hvor uenighederne var betydelige. Denne fastlåste situation medførte, at processen brød sammen, og Van Geel DAMPA gik tilbage til *business as usual*.

I sensommeren 1999 henvendte Chicago Metallic sig imidlertid direkte til Jack Van Geel med et overtagelsestilbud på Van Geel DAMPA, som var så generøst, at det ikke kunne afslås. Pludselig og uventet kom DAMPA således i amerikansk ejerskab i oktober samme år. Da Chicago Metallics fabrik i Wijnegem producerede standardlofter, og Van Geel-fabrikken i Boxel fremstillede specialtilpassede løsninger, ville Chicago Metallic kunne tilbyde begge produktkategorier og dermed dække det samlede europæiske marked. Men efterspørgslen var på det tidspunkt ved at skifte til fordel for specialdesignede løsninger, og der var allerede tilstrækkelig produktionskapacitet i Europa til standardlofter – herunder dem, DAMPA producerede.

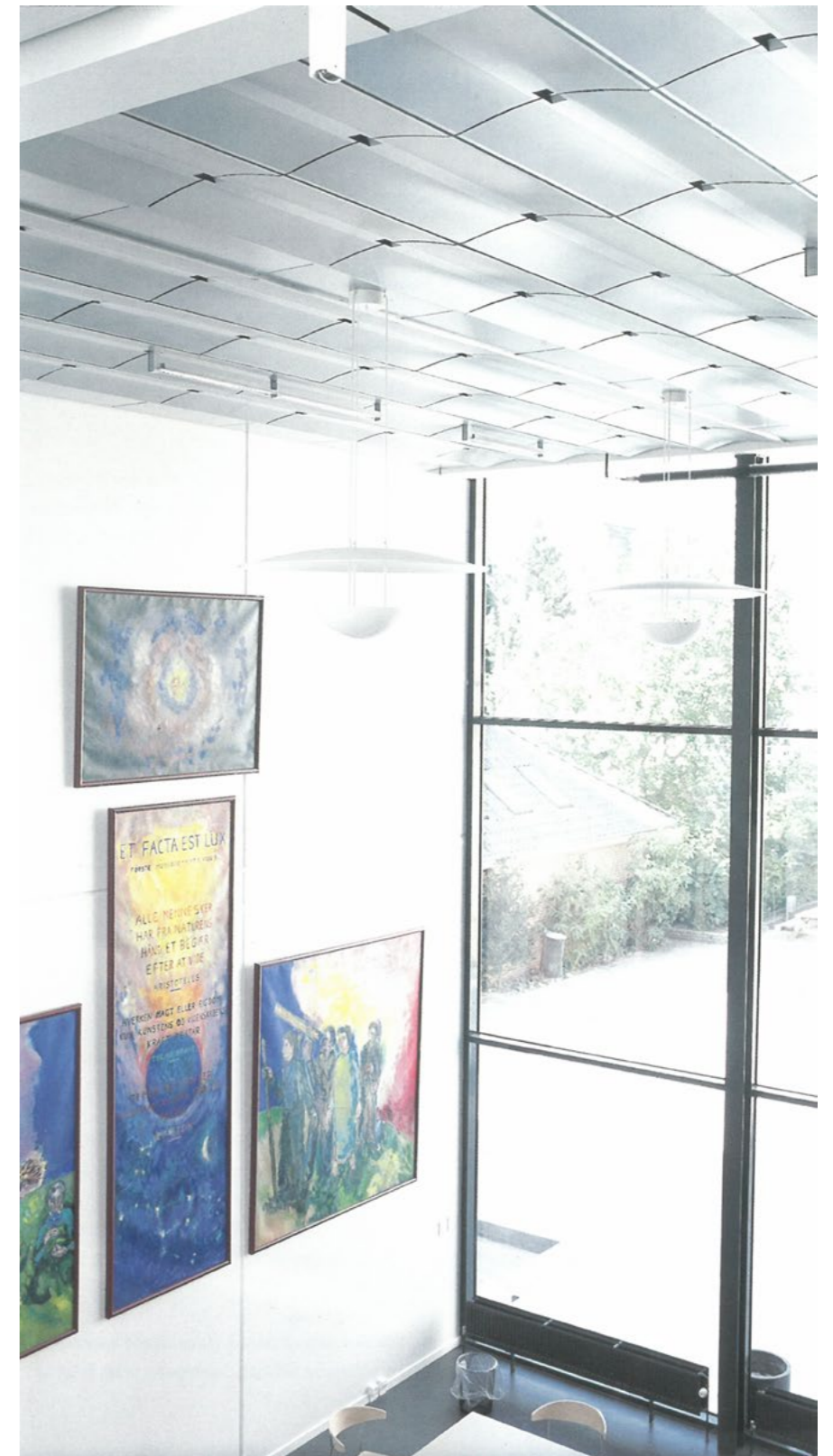
Da Jens Ole Bahr mødtes med Chicago Metallics administrerende direktør, Lawrence (Larry) Kinderman, fik han indtryk af en *tough guy*, der insisterede på, at tingene kun skulle gøres på hans måde. Ved et senere besøg hos Jack Van Geel for at meddele sin opsigelse blev han i stedet opfordret til at tiltræde i Van Geels kabelvirksomhed, der netop havde opkøbt en virksomhed i Stuttgart. Bahrs fire år lange periode hos DAMPA kom dermed til at omfatte tre ejere, men han lykkedes med at genetablere den finansielle og operationelle stabilitet, som han oprindeligt var ansat til at sikre.

I 1999 blev et overskud på 2,6 millioner kroner registreret, og i 2000 var overskuddet 4,9 millioner kroner. Bahr blev afløst af Jens C. Magelund, der var en mangeårig direktør i DAMPA og tidligere havde siddet i bestyrelsen hos F.L. Smidth, da selskabet ejede DAMPA.

I 2001 fejrede DAMPA sit 50-års jubilæum ved at sætte nye salgsrekorder inden for sine to hovedmarkeder: marine-lofter og lofter til byggebranchen. Til sidstnævnte blev DAMPA Wing introduceret i 2002, og dette design blev efterfølgende tildelt Den Danske Innovative Designpris. DAMPA Wing bestod af elementer med slanke, formede paneler, der bøje-
de sig nedad på hver side med integreret belysning eller ventilation. Når elementerne blev installeret i rækker, danne-
de de et blidt bølgende loft, der reflekterede det diffuse lys smukt.

Årets omsætning lød på 145,2 millioner kroner med et over-
skud på 8,6 millioner kroner, og eksporten udgjorde 64% af
det samlede salg.

Sonderborg Statsskole, cirka 2005

DAMPA modtog ordrer på levering af store loftsflader til en række prestigefyldte byggerier i København. Disse omfattede blandt andet en større udvidelse af Det Kongelige Bibliotek, tegnet af Schmidt Hammer Lassen og bredt kendt som Den Sorte Diamant på grund af bygningens skæve, dekonstruktivistiske former beklædt med sorte, polerede granitplader.

Andre projekter omfattede Dansk Design Center og Unibanks nye hovedsæde, begge tegnet af Henning Larsen, samt Terminal 3 i Københavns Lufthavn og Copenhagen Business School, der blev designet af henholdsvis Vilhelm Lauritzen Arkitekter og Eleven Danes A/S.

En stor international ordre blev vundet til levering af lofter til en betydelig udvidelse af Singapore Changi Lufthavn, der netop da var under forvandling til et centralt samlingspunkt for flytrafikken i Sydøstasien.

På dette tidspunkt beskæftigede fabrikken i Tommerup lige over 100 medarbejdere.

Changi airport, cirka 1985

Da den daværende administrerende direktør, Jens C. Magelund, gik på pension i 2004, blev han efterfulgt af Lars Østergaard, der på daværende tidspunkt var 38 år og tidligere havde været administrerende direktør for tagproducenten Dansk Eternit Holding. Hos DAMPA kæmpede han med at opnå lønsomhed og blev i 2006 erstattet af en af Chicago Metallics egne direktører, Susan Wilson. Hun besluttede at lukke fabrikken i Boxtel og flytte alt maskineri til Tommerup. Flytningen af produktionen viste sig dog at være en kompliceret proces, da fabrikken i Tommerup var indrettet til at producere store mængder af et begrænset udvalg af standardprodukter, mens Boxtel-anlægget primært havde fremstillet kundetilpassede loftløsninger. I Tommerup var det i begyndelsen en udfordring at imødekomme kravene til skræddersyede løsninger, men på længere sigt var det gavnligt, idet det bidrog til større fleksibilitet.

Set i bakspejlet markerede integrationen for DAMPA begyndelsen på en væsentlig transformation fra at være en traditionel produktionsdrevet virksomhed, der søgte kunder til sine standardprodukter, til i stigende grad at være markedsdrevet og fremstille produkter, der kunne tilpasses efter kundernes ønsker.

”Idéen om at producere skræddersyede løsninger til hver enkelt kunde var på ingen måde ny for virksomheden, da det ofte var blevet gjort i 1950’erne og 1960’erne, men denne tilgang var sidenhen blevet marginaliseret og glemt i løbet af 1970’erne til 1990’erne, hvor standardisering var den dominerende praksis. Flytningen af Van Geels udstyr til Tommerup bragte imidlertid denne tilgang tilbage, og det var en meget positiv udvikling i takt med, at byggemarkedet ændrede sig i retning af skræddersyede løsninger til hvert enkelt projekt.”

Fortæller Mogens Kjærgaard, Head of R&D and Sustainability ved DAMPA.

Danmarks Radio, Vilhelm Lauritzen, 2004

Flere fremtrædende opgaver blev udført i denne periode, herunder leverancer af lofter til Det Nye Operahus, Operaen, hvis opførelse på en markant havnefrontgrund i Christianshavn blev finansieret af A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal med Henning Larsen som arkitekt.

Et andet stort projekt var et nyt komplekst bygningsanlæg for DR, hvor Vilhelm Lauritzen Architects udarbejdede en masterplan bestående af fire sammenhængende bygninger. Tre af disse var tegnet af andre arkitekter: Dissing+Weitling, Gottlieb Paludan og Nobel samt den franske arkitekt Jean Nouvel, der stod for designet af Koncertsalen.

Operaen, Henning Larsen, 2005
Foto: Lars Schmidt, 2015

Vestas, Arkitema, 2012

Et tredje betydningsfuldt projekt var kunstmuseet ARoS i Aarhus, designet af Schmidt Hammer Lassen. I denne periode leverede DAMPA også paneler til 8-Tallet (8-House), et innovativt boligbyggeri planlagt i en otteform af den spirende tegnestue Bjarke Ingels Group (BIG) i Ørestad i København, færdiggjort i 2010. Projektet vakte stor opmærksomhed og bidrog til Bjarke Ingels' hurtige internationale gennembrud.

Andre projekter, hvor DAMPA bidrog med lofter, omfattede Skybaren og Sushirestauranten i Tivoli Congress Center i København, tegnet af Kim Utzon, en bar på toppen af det 23-etagers Bella Sky Hotel ved Bella Center, designet af 3XN, samt hovedkontoret for vindmølleproducenten Vestas, tegnet af Arkitema og færdiggjort i 2011.

8-tallet, Bjarke Ingels Group
Foto: Dragor, 2013

Vestas, Arkitema, 2010

Bella Sky, 3XN
Foto: Claus Starup, 2017

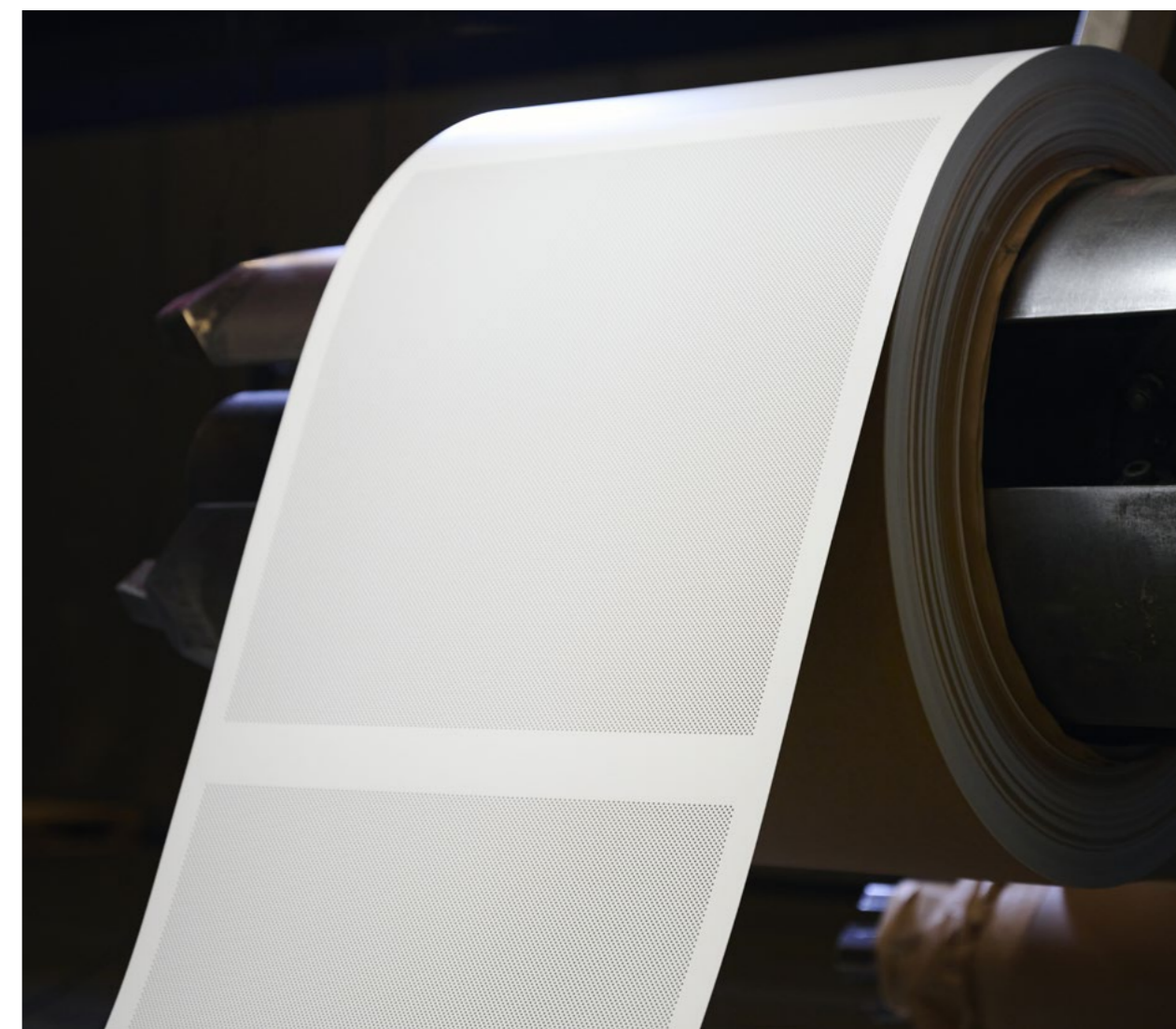
DAMPA reddet på målstregen

På trods af ovennævnte succeser begyndte DAMPA igen at lide under økonomiske tab, især som følge af den globale finanskrisen i 2008. For at opnå bedre effektivitet blev virksomhedens interne malerianlæg lukket i 2009, og i stedet blev denne del af produktionen outsourcet til Metalcolour A/S i Nykøbing Falster. Som konsekvens heraf ændredes produktionsmetoden, så materialerne, aluminium og stål, fremover blev perforeret efter maling i stedet for før, uden at dette måtte påvirke overfladens kvalitet. Efter en indkøringsperiode førte kombinationen af Metalcolours avancerede maleteknologi og DAMPAs højtpræcise perforering til resultater med en hidtil uset finish.

Trods disse forbedringer var DAMPAs akkumulerede underskud i perioden 2009 til 2012 omkring 40 millioner kroner. Samtidig begyndte familien bag Chicago Metallic at overveje at sælge koncernen. I marts 2012 meddelte Chicago Metallic med to måneders varsel, at fabrikken i Tommerup enten skulle frasælges eller lukkes, sammen med en mindre facilitet i Berinsfield, Storbritannien. Målet var at gøre Chicago Metallic til en mere fokuseret og profitabel virksomhed med fokus på kerneforretningen: ophængssystemer til lofter.

Det blev besluttet, at den bygningsrelaterede del af DAMPA skulle afvikles først, da den havde størst underskud. Den maritime afdeling ville følge efter, hvis der ikke kunne findes en køber. Trods indsats var interessen fra potentielle købere begrænset, og DAMPA begyndte derfor at rådgive sine kunder om enten at afgive hastige ordrer, der kunne nås før lukning, eller at finde alternative leverandører. Et eksempel på dette var leverancen til det nye akvarium Den Blå Planet i København, der blev omdirigeret.

I mellemtiden begyndte både ledelsen og øvrige medarbejdere at søge andet arbejde, og en stor del af salgsteamet fik nye stillinger hos konkurrenter. Chicago Metallic blev senere solgt til Rockwool, hvor det passede godt ind i Rockwools forretningsenhed Rockfon.

Perforeret coil
Foto: Jacob Due, 2021

Dampa reddet på målstregen

■ Metalcolour overtager Dampa i Tommerup fra den amerikanske koncern Chicago Metallic

■ - Vi har fået foræret et straffespark, siger fabrikschef og kommende direktør

Metalcolour fra Nykøbing Falster overtager Dampa i Tommerup fra den amerikanske koncern Chicago Metallic.

Overtagelsen kommer i sidste øjeblik for Tommerup-virksomheden, der laver loftsbeklædning til marine- og bygningsformål.

Som tidligere beskrevet her i avisen besluttede Chicago Metallic i begyndelsen af april i år at lukke produktionen i Tommerup af paneler og loftsbeklædning til lands.

Derfor går lidt over 30 af de 75 medarbejdere i Tommerup lige nu rundt med en opsigelse.

Hvis ikke der var fundet en køber inden to måneder - altså nu - var fabrikken lukket helt, kan Michael Nykjær i dag afsløre.

Han er fungerende logistikchef på Dampa og bliver i forbindelse med overtagelsen fabrikschef, inden han til sommer træder ind som administrerende direktør.

Da det blev meldt ud, at landdelen skulle lukke, fik vi samtidig i vide, at hvis ikke der var fundet en køber til

marinedelen inden to måneder, så ville den også skulle lukke. Det jeg har sagt til medarbejderne i kantinen i dag (i går, red.) er, at vi virkelig var langt nede i afgrunden og ved at miste alle arbejdspladserne. Nu har vi en

■ Henrik Kaa Andersen, bestyrelsesformand i Metalcolour og tidligere direktør på Dalum Papir, overtager i første omgang rollen som direktør på Dampa. Arbejdsfoto: Ylmarz Polat

enestående mulighed. Det ligger i vores egne hænder. Det er som at få foræret et straffespark, siger Michael Nykjær.

Frem til sommer er Metalcolours bestyrelsesformand, Henrik Kaa Andersen, administrerende direktør for Dampa, inden Michael Nykjær tager over.

Der bliver ikke job til alle
Men selvom overtagelsen er en ny mulighed for at redde arbejdspladserne i Tommerup, så er det ikke alle, som får glæde af det.

- Det vil betyde, at der kommer færre folk herude.

■ Dampas produktion af paneler til loftsbeklædning har gennem flere år været en underskudsforretning for ejeren, amerikanske Chicago Metallic, der nu sælger hele møblevitten til Metalcolour med hovedsæde i Nykøbing Falster. Arbejdsfoto: Robert Wengler

overtaget med henblik på at lukke produktionen, men det kan være vi flytter noget til Litauen, hvis det er billigere, siger Michael Nykjær.

Fra leverandør til ejer
Metalcolour har fabrikker i Nykøbing Falster og i Ronneby i Sverige. Her fremstiller Metalcolour valseklæret og lamineret tyndpladestål og aluminium. Metalcolour har i en årrække været Dampas hovedleverandør, og salget til Dampa udgør omkring en femtedel af omsætningen i Metalcolour.

Da Chicago Metallic tidligere på året truede med at lukke Dampa helt ned, tog ledelsen i Tommerup derfor direkte kontakt til Metalcolour.

- Vi sagde, at vi var ved at lukke, og om det ikke kunne være interessant at overtage, forklarer Michael Nykjær.

I fredags underskrev Chicago Metallic og Metalcolour aftalen om overtagelse.

Det har ikke været muligt at få oplyst, hvad Dampa koster.

Af Per Skovkjær Sand pssag@fyens.dk

I april 2012 var kun to af virksomhedens ledende medarbejdere tilbage: produktchefen Mogens Kjærgaard og Supply Chain Manager Michael Nykjær.

Kjærgaard havde været ansat i virksomheden siden 1991 og kom fra en stilling hos Bang & Olufsen. Derfor følte han et stort engagement for både virksomheden og for sine kolleger. Nykjær var kommet til i 2009 efter en karriere i emballagebranchen, hvor LEGO tidligere havde været en af hans tidligere arbejdsgiveres største kunder. Efter at have indført dynamiske arbejdsgange for at leve op til kravene fra både LEGO og andre fremtrædende kunder, var han blevet ubehageligt overrasket over at opleve, at DAMPA efter hans opfattelse fremstod ineffektiv og tilbagelænet.

Nykjær bemærkede, at virksomheden havde dygtige medarbejdere, og at dens problemer i høj grad skyldtes, at den var en fjern, relativt lille og forsømt dattervirksomhed i et stort konglomerat med hovedsæde på den anden side af kloden i Chicago. Nykjær og Kjærgaard var enige om, at hvis der kunne findes en ny lokal ejer, og der blev gennemført organisatoriske ændringer, havde DAMPA stadig potentiale til at blomstre.

Begge blev overraskede over den store støtte, som kunderne gav udtryk for, da den potentielle lukning blev annonceret. Mange af dem protesterede og sagde, at de i fremtiden ikke ville kunne få fat i deres foretrukne typer af metallofter, og at tabet af virksomheden ville være en tragedie for dem. Den massive opbakning fra markedet opmuntrede Kjærgaard og Nykjær til at gøre en stor indsats for at finde en køber, så fremstillingen af lofter i Tommerup kunne fortsætte.

Nykjær og Kjærgaard identificerede én mulig køber – Metalcolour A/S, som i de foregående tre år havde stået for maling af metallet, der blev brugt til DAMPA-lofter. Da DAMPA var en af Metalcolours vigtigste kunder, mente de, at ejerne, Henrik Kaa Andersen og Ole Theilvig, måske kunne overtales til at foretage det nødvendige opkøb. For nylig havde de overtaget og vendt det underskudsgivende Dalum Papirfabrik nær Odense til overskud, hvorefter de havde solgt det, så det var sandsynligt, at de havde kapital til rådighed til nye investeringer.

Da Nykjær og Kjærgaard kun kendte Andersen og Theilvig af navn, kontaktede de et konsulentfirma for at få dem i tale og introducere idéen om, at et køb af DAMPA kunne være værd at undersøge hurtigt. Som Nykjær senere reflekterede: *“Det var et vildt skud, men vores eneste skud.”*

De to ledere overtalte Chicago Metallic til at give DAMPA en måneds ekstra respit, så konsulenterne kunne tage kontakt til Andersen og Theilvig og give dem mulighed for at vurdere virksomhedens potentiale. Den planlagte lukningsdato blev derfor rykket fra slutningen af april til slutningen af maj – og tiden var knap. I mellemtiden blev alle de tilbageværende medarbejdere i bygafdelingen opsagt, og de ansatte i marinedelen vidste, at de også ville miste deres arbejde, medmindre et salg kunne gennemføres inden for tidsrammen.

Næsten i allersidste øjeblik, den 29. maj 2012, blev salget af DAMPA til Metalcolour A/S gennemført, blot 48 timer før den planlagte lukning ville være trådt i kraft. Virksomheden blev reddet, men der var næsten ingen medarbejdere tilbage, og slet ingen sælgere til at skaffe de nødvendige nye ordrer, der kunne få produktionen i gang igen.

Henrik Kaa Andersen fungerede som midlertidig administrerende direktør i opstartsfasen, men tilbød derefter posten til Michael Nykjær. Sidstnævnte var i begyndelsen betænkelig på grund af sin relativt begrænsede erfaring, men efter at have drøftet det med sin familie, valgte han at takke ja til udfordringen.

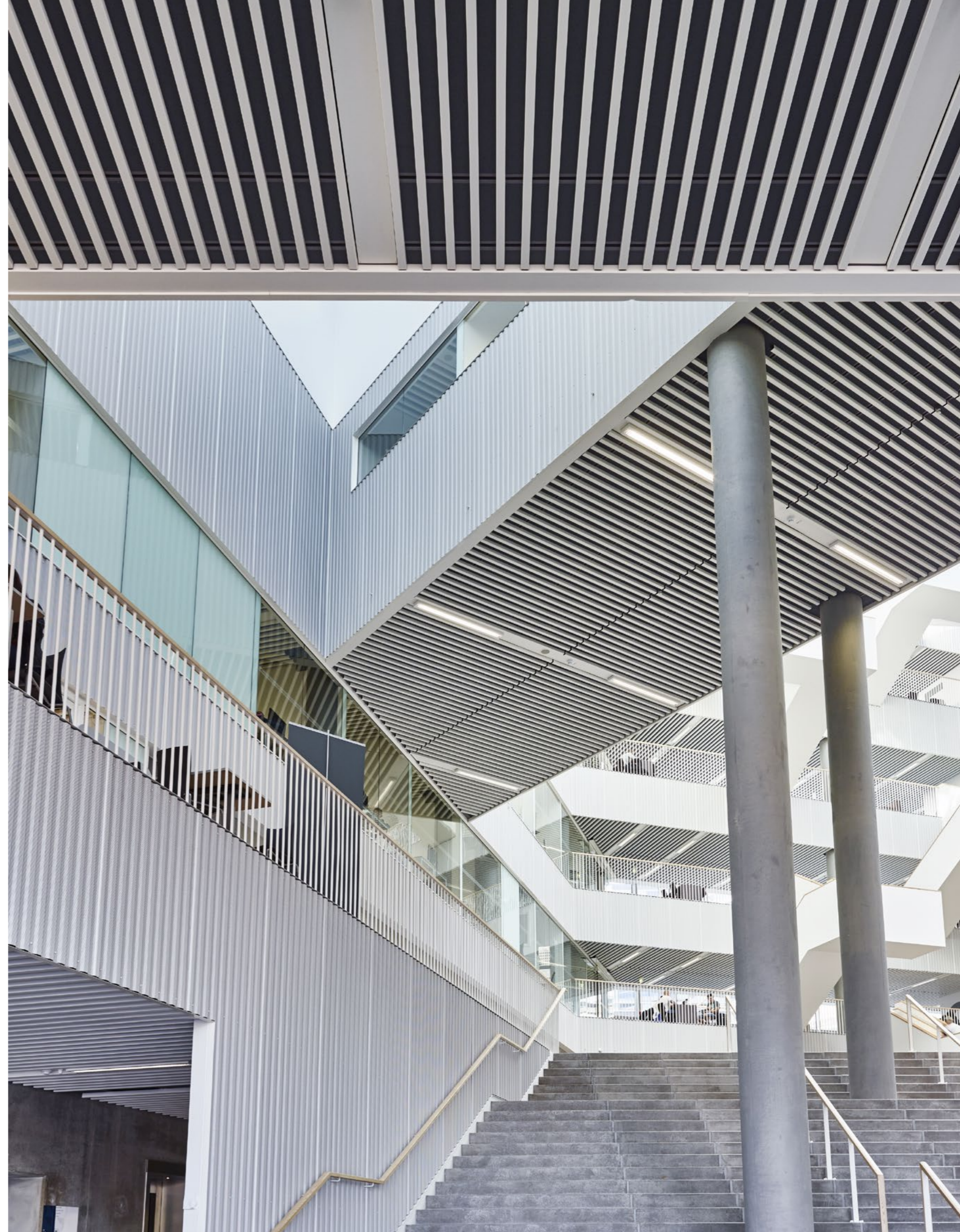
Andersen mente, at DAMPA i fremtiden måtte være langt mere kundeorienteret, lytte til markedet og levere det, som hver enkelt kunde ønskede, så godt som muligt. Frem for blot at sælge loftpaneler og -kassetter, skulle virksomheden adskille sig ved at tilføre merværdi, hvor end det kunne lade sig gøre, og dette blev lagt til grund for en langsigtet udviklingsstrategi.

Han indså også, at for at gøre DAMPA rentabel, var det nødvendigt, at alle arbejdede mere effektivt. Derfor skulle både byg- og marineafdelingerne, der tidligere havde haft omkring 40 medarbejdere hver, fremover have maksimalt 20 ansatte. Det betød, at produktionen måtte organiseres på nye og smartere måder. Det var en stor udfordring, men de tilbageværende medarbejdere, hvis job var blevet reddet og de genansatte medarbejdere, nu under dansk ejerskab igen, var stærkt motiverede for at få det nye DAMPA til at lykkes. Som Nykjær forklarede: *"Vi er nu en selvstændig virksomhed, og fremtiden er i vores egne hænder."*

Organisationen blev fladere ved at fjerne mellemlaget af mellemledere og i stedet indføre selvstyrende teams med fokus på resultater. I alt var der nu kun 42 medarbejdere, sammenlignet med de tidligere 95 ansatte under Chicago Metallics ejerskab. Nykjær bemærkede: *"Alt fungerede til sidst bedre med færre mennesker. Vores medarbejdere var villige til at yde en ekstra indsats og tage personligt ansvar for at få opgaverne løst – og løst godt."*

En af de første store ordrer var til det nye Navitas uddannelsescenter for energi, miljø og byggeri i Aarhus, hvor DAMPA Interval-lofter blev installeret på et areal af 25.000 kvadratmeter. Bygningen, designet af Kjær & Richter og CCO Arkitekter, blev ved færdiggørelsen i 2014 anerkendt som Danmarks største lavenergibyggeri.

Navitas - Kjær & Richter og CCO Architects, 2014
Foto: Jens Erik Bæk - Highway Studio

En ny begyndelse

I regnskabsåret 2012-2013 kom DAMPA ud af perioden uden underskud, og i det efterfølgende år kunne virksomheden registrere sit første overskud i fem år. I 2015 lød overskuddet på 5 millioner kroner med en omsætning på 75 millioner kroner.

I 2016 blev DAMPA® Clip-In Custom og DAMPA® Lamel-lofter installeret i Syddansk Universitets nye Danish Institute for Advanced Study (DIAS), et tværfagligt forskningscenter tegnet af ZESO Architects med en stor foyer, der forbinder alle funktioner og faciliteter for nem orientering.

Samme år modtog DAMPA en meget betydelig ordre på marineloftet fra Mitsubishi Heavy Industries' Nagasaki værft i Japan til to nye store krydstogtskibe, som var under opførelse der. Det var AIDA Prima og AIDA Perla, for det tyske krydstogtbrand AIDA Cruises, som er en del af Carnival Corporation. Værftet, som forsøgte at etablere sig i krydstogtskibsmarkedet, havde behov for omfattende rådgivning fra DAMPA, hvilket optog en stor del af ledelsens tid.

Denne forskydning af fokus væk fra den daglige drift havde en negativ effekt på resultaterne i 2017, men efter en fornyet indsats med fokus på omkostninger og effektivitet opnåede DAMPA forbedrede salgs-, omsætnings- og resultat-tal i både 2018 og 2019.

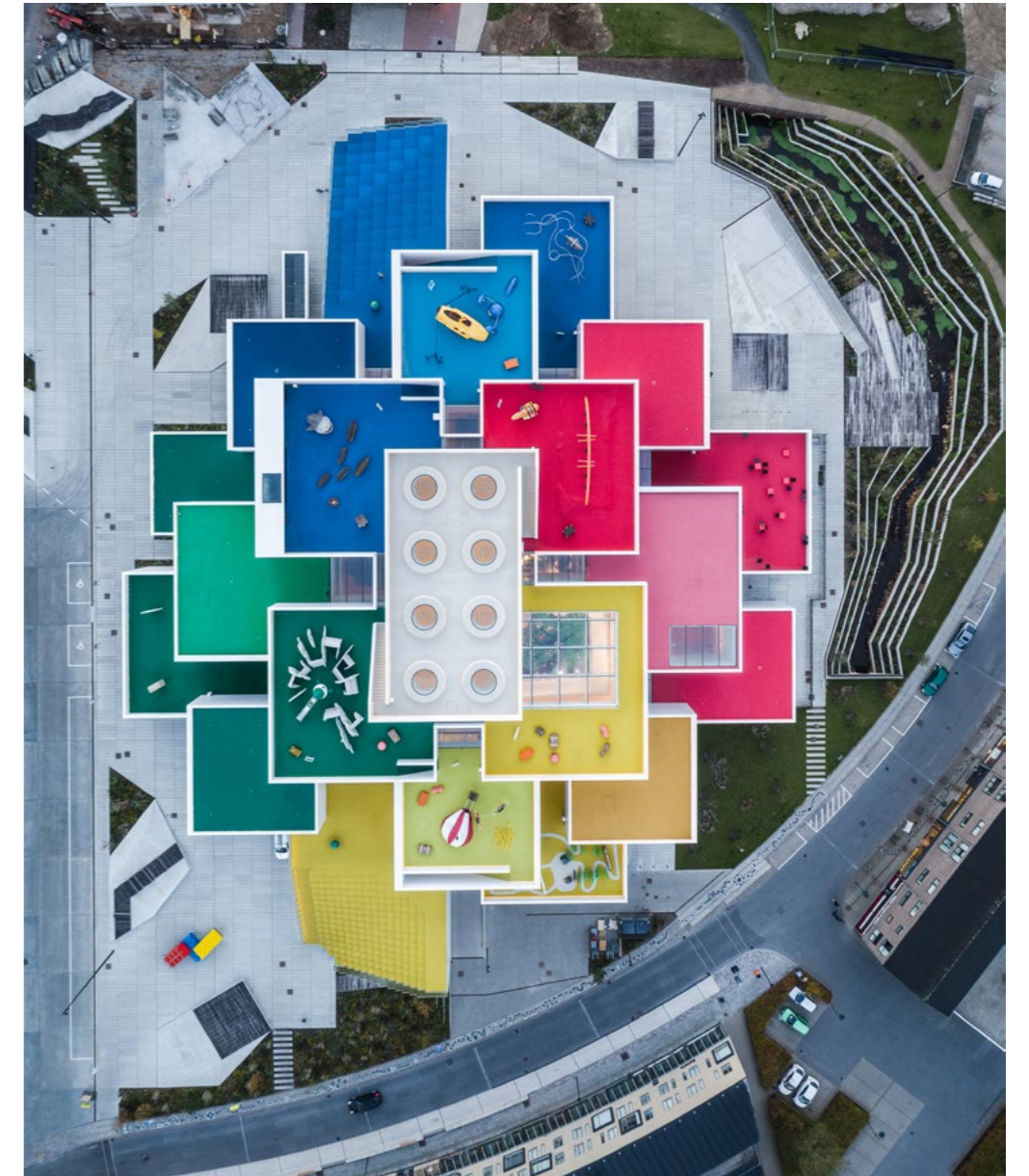

I denne periode blev flere markante byggeprojekter med DAMPA-lofter færdiggjort. Set fra gadeniveau fremstår LEGO House i Billund, tegnet af Bjarke Ingels Group (BIG), som et klassisk nordisk modernistisk bygningsværk i hvide blokke i varierende dimensioner, men set oppefra er de mange terrasser og tagniveauer udført i klare LEGO-farver, ligesom disse farver også går igen i indretningen.

DAMPA® Spring Kasette

LEGO House, Billund. BIG, 2017
Foto: BIG

Et andet stort projekt er det 15-etagers tårn, der udvider Københavns Universitets Panum Instituts Sundhedsvidenskabelige Fakultet, tegnet af C.F. Møller Arkitekter. Det er finansieret af A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og er i daglig tale kendt som Mærsk Tårnet. Bygningen rummer undervisningslokaler, et konferencecenter og Researchers' Square på hver etage til uformelle møder og samtaler. Interiørene er overalt forsynet med DAMPA® Clip-In Custom-lofter.

Mærsk Tårnet, C.F. Møller, 2017
Foto: C.F. Møller og Adam Mørk, 2018

Mærsk Tårnet, C.F. Møller, 2017
Foto: Adam Mørk, 2018

Borgernes Hus, AI Architects, 2018

I Odense centrum, ved siden af banegården, blev Borgernes Hus, tegnet af AI Architects, indviet i 2018 som et nyt socialt og kulturelt samlingspunkt for borgerne. Bygningen rummer kommunalt bibliotek, aktivitetsrum og fleksible møde- og eventrum. Udenpå og indeni udstråler bygningen en varm glød, og dens indre centrerer om en markant trappe, hvor DAMPA® Lamel-lofter matcher de vertikale lameller, som balustraderne er sammensat af.

DAMPA® Lamel blev også valgt til lofterne i Stauning Whisky-destilleriet i det vestjyske landskab nær Skjern. Destilleriet, designet af Loop Architects og åbnet i 2019, trækker i sine ydre former på karakteristika fra den omkringliggende landlige natur og indeholder luftige rum med mørke lameller, der danner en elegant baggrund for kobberkedlerne.

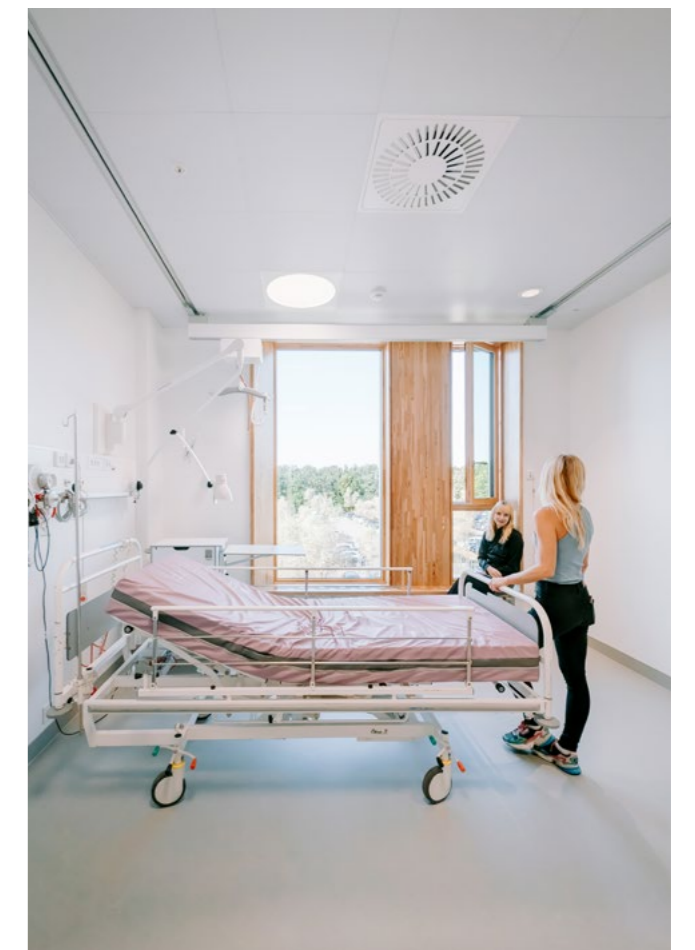
Borgernes Hus, AI Architects, 2018

I samme periode leverede DAMPA lofter af forskellige typer til en række nye hospitaler og sundhedsprojekter. Blandt disse var Psykiatrisk Hospital i Esbjerg, tegnet af Arkitema, Aabenraa Sygehus af White Arkitekter samt Skejby Hospital og Odense Universitetshospital (OUH), begge tegnet af C.F. Møller Arkitekter. DAMPA-lofter blev desuden anvendt i tilbygninger til Rigshospitalet i København, udført af 3XN og LINK Arkitektur, til Hvidovre Hospital af Schmidt Hammer Lassen i samarbejde med LINK Arkitektur samt til Syddansk Universitets "Nyt SUND", designet af KHR Architecture.

Nyt SUND, Syddansk Universitet, KHR Architecture 2023
Foto: Jacob Due, 2024

Hvidovre Hospital, Schmidt Hammer Lassen og LINK Arkitektur, 2024
Foto: Jack Dempster

Andre fremtrædende projekter i denne periode, hvor DAMPA bidrog med loftløsninger, omfattede ODEON musik-, teater- og konferencehus i Odense, ligeledes tegnet af C.F. Møller Arkitekter, samt Royal Arena i Ørestadsområdet i København, designet af tegnestuerne 3XN og HKS. Begge disse projekter har DAMPA® Lamel-lofter.

ODEON, C.F. Møller, 2017
Foto: Jacob Due, 2022

ODEON, C.F. Møller, 2017
Foto: Jacob Due, 2022

I mellemtiden blev DAMPAs marineloftler installeret i samtlige krydstogtskibe bygget af Jos. L. Meyer på deres værft i Papenburg og endda også i enkelte skibe produceret i Finland på værftet i Turku Perno. Blandt de Papenburg-byggede skibe var AIDA Stella, AIDA Nova og AIDA Cosma til AIDA Cruises, Norwegian Breakaway, Norwegian Getaway, Norwegian Escape, Norwegian Joy, Norwegian Bliss og Norwegian Encore til Norwegian Cruise Line, Quantum of the Seas, Anthem of the Seas, Ovation of the Seas, Spectrum of the Seas og Odyssey of the Seas til Royal Caribbean, Genting Dream og World Dream til Genting Cruises, Spirit of Discovery og Spirit of Adventure til Saga Cruises samt Iona og Arvia til P&O Cruises.

I de senere årtier har DAMPA videreudviklet sine marineloftløsninger til integrerede systemer med fokus på effektiv montage. Som Mogens Kjærgaard forklarer:

“Allerede i slutningen af 1990’erne begyndte vi at levere paneler med forudskårne huller til installation af belysning, røgdetektorer og højttalere.

I de senere år er vi gået endnu længere og har indledt tættere samarbejde med leverandørerne af disse komponenter for at kunne tilbyde komplette logistikpakker, med alle dele leveret samlet i én kasse, klar til installation. Det skaber værdi i forsyningskæden og er en stor fordel både for værfter og rederier, da den løbende vedligeholdelse lettes, når alt er grupperet i kendte konfigurationer.”

Navigation bridge, Iona, P&O Cruises, Meyer Werft, 2020
Foto: Ingrid Fiebak, 2021

Vistas, Iona, P&O Cruises, Jestico + Whiles, 2020
Foto: Ingrid Fiebak, 2021

Shops

Staircase, Arvia, P&O Cruises, Meyer Werft, 2022
Foto: Marine Interior Images, Alexander Rudolph, 2023

Navigation bridge, AIDA Nova, Meyer Werft, 2018
Foto: DOMUSimages, Alexander Rudolph, 2023

Da verden gik i stå

I 2019 så Michael Nykjær optimistisk på fremtiden og forudså, at 2020, baseret på de modtagne forespørgsler, ville blive "det absolut bedste år nogensinde med mange ordrer". Man forventede, at DAMPAs omsætning ville nå op på 150 millioner kroner. Som det skulle vise sig, blev virkeligheden en helt anden på måder, ingen kunne have forudset.

I februar 2020 blev Europa ramt af Covid-19-pandemien. Danmark blev lukket ned fra den 13. marts, og over hele landet gik industriproduktionen i stå. En stor del af DAMPAs ventende ordrer var til krydstogtskibe, men da krydstogtbranchen nærmest øjeblikkeligt kollapsede med massive aflysninger og generel økonomisk usikkerhed til følge, blev næsten 70 procent af disse ordrer annulleret. Ud af cirka 25 forventede ordrer blev kun én faktisk afgivet.

Pandemien satte også byggeriet på pause, og den usikkerhed, der fulgte, betød, at mange planlagte projekter blev udskudt eller helt opgivet. Ved udgangen af 2020 begyndte verdens befolkning at blive vaccineret, og i løbet af sommeren 2021 begyndte livet gradvist at vende tilbage til noget, der lignede en normaltilstand.

SH Diana, Swan Hellenic Cruises, Tilberg Design of Sweden, 2022
Foto: Marina Interior Images, Alexander Rudolph, 2023

*Chauffer une grande pièce à frire sur
le côté puis la retirer de la pièce.
laisse fondre
de la*

500
HELLO MY NAME IS

Under Covid-nedlukningen blev DAMPA's ledelse nødt til at tænke i alternative baner, især i forhold til leverancer af lofter til nybyggeri af krydstogtskibe, hvor rejseaktiviteten var gået helt i stå og fremtidsudsigterne så dystre ud. Muligheden for at udvikle produkter til eftermontering af akustikløsninger i eksisterende rum viste sig at have stort potentiale. Der fandtes et utal af skoler og arbejdspladser, hvor lyd miljøet kunne forbedres væsentligt ved at tilføje æstetisk veludførte nye elementer.

DAMPA's bestyrelsesformand, Henrik Kaa Andersen, mente samtidig, at virksomheden burde lægge større vægt på design. Det var en tanke, der blev central i en ny strategi, hvor man bevægede sig ud over blot at producere metallofts-systemer og i retning af at tilbyde komplette akustiske designløsninger, herunder eftermonterbare produkter.

Fem år tidligere havde DAMPA udviklet et elegant vægpanel-system i perforeret stål, men det havde ikke fået megen opmærksomhed. Med den nye strategi blev det klart, at netop dette produkt ville være ideelt til eftermontering i mange typer rum. De diskret perforerede paneler kunne desuden blive trykt med tekst og billeder og dermed fungere som både grafiske og visuelle elementer i indretningen.

I 2020 blev systemet relanceret under navnet DAMPA® Silent Board, og en af de første kunder var Banedanmark.

Banedanmark, Ringsted, Henning Larsen
Foto: Jacob Due, 2022

Banedanmark, Ringsted, Henning Larsen
Foto: Jacob Due, 2022

Parallelt hermed indhentede DAMPA rådgivning fra en række designere, heriblandt den anerkendte Anne Boysen, om produktudvikling og opdatering af virksomhedens visuelle identitet. Tilbagemeldingerne var meget positive: DAMPAs eksisterende produkter, nogle af dem med mere end et halvt århundrede på bagen, blev vurderet som værende fremragende.

Det blev foreslået at udvide det nyligt lancerede DAMPA® Silent Board med kantede paneler, hvilket førte til udviklingen af DAMPA® Silent Board Flex, der kunne anvendes i kombination med det oprindelige system.

Samtidig blev virksomhedens visuelle profil opdateret med et nyt design udarbejdet af grafisk designer Helene Dalgaard fra Aarhus. Identiteten bygger fortsat på en markant sans serif-skrift, men i en mere solid og kompakt form, og den indgår i en bredere fornyelse af DAMPAs visuelle udtryk. Her anvendes sort og råhvid samt kølige sandbeige nuancer til byggeprodukter og mørkeblå til marineprodukter, som Dalgaard også stod bag.

DAMPA® Silent Board Flex
Foto: Stine Albertsen, 2021

Tilbage på rette kurs

Efter pandemiens afslutning kom krydstogtindustrien stærkt igen, og der begyndte at blive afgivet nye ordrer, herunder nogle på skibe af hidtil uset størrelse. Blandt de skibe bygget af Meyer Werft, hvor DAMPA's marine-lofter er installeret, er Disney Wish og Disney Treasure for Disney Cruise Line, Carnival Jubilee for Carnival Cruise Line, Silver Nova og Silver Ray for Silversea Cruises samt Asuka III for det japanske rederi NYK Cruises.

Et andet bemærkelsesværdigt projekt var krydstogtfærgen Viking Glory fra Viking Line, bygget i Kina af Xiamen Shipbuilding Industry, hvor DAMPA-lofterne er trykt med et trekantet design. Digitalprint giver mulighed for stort set enhver tænkelig designløsning. Eksempelvis er DAMPA's lofter på Disney's krydstogtskibe farverigt udsmykket med tegneseriefigurer, mens der i andre tilfælde er opnået overbevisende resultater med forskellige tematiske udtryk.

Som alternativ til de dekorative løsninger kan DAMPA-paneler og -kassetter også leveres med DOBEL-folie fra Metalcolour, som er en folie, godkendt til maritimt brug og giver en overflade med tekstur.

Viking Glory, Viking Line
Foto: Alufflam Marine, 2021

Fremtidens indeklima

Tilbage i 2012 indledte DAMPA et langsigtet samarbejde med TechoKlima, en specialiseret leverandør af vandbårne køle- og strålevarmesystemer med base i Ikast. TechoKlimas system anvender koldt eller varmt vand, der løber gennem kobberør monteret oven over nedhængte loftpaneler. I modsætning til traditionelle luftbaserede klimaanlæg, hvor store mængder luft skal udveksles mellem varmt og koldt, tilbyder dette system en trækfri og langt mere energieffektiv løsning.

I stedet for at opvarme luften i bygningen, som ved konventionel konvektionsvarme, anvendes vand til at generere strålevarme, som aktiveres, når den rammer personer eller overflader. Det fungerer lidt som solens varme og kan medføre energibesparelser på op til 25 %.

TechoKlima blev grundlagt i 1996 som Techo af Poul Andersen og Henning Christensen. I 2006 overtog Poul Andersens bror, Per, en tredjedel af virksomheden og blev administrerende direktør. Han ændrede navnet til TechoKlima og introducerede mærkerne TechoDesign og TechoSport til virksomhedens forskellige strålevarmeløsninger til kontorer og sportshaller.

Pers strategi var at udvikle TechoKlima fra blot at være en varmeleverandør til at blive en leverandør af integrerede klima-loftsystemer. Derfor var det oplagt at takke ja, da Michael Nykjær i 2012 kontaktede ham med forslag om at samarbejde om udvikling af lofter med indbygget klimastyring. De to virksomheders kernekompetencer var nemlig oplagte at kombinere.

Niebuhr Gears, 2017

Viborg Sygehus, Aart og Årstiderne Arkitekter, 2019
Foto: 2026

DAMPA vandt en kontrakt på levering af 22.000 kvadratmeter lofter til renoveringen og udvidelsen af A. P. Møller-Mærskes hovedsæde på Esplanaden i København, tegnet af PLH Arkitekter. Dette var det hidtil største projekt, hvor DAMPA og TechoKlimas innovative klimaloft-system blev specificeret. Panelerne er udstyret med vandbårne køleelementer, som reagerer på den enkelte persons kropstemperatur og leder overskudsvarmen væk, uden den trækfølelse, man ofte oplever med traditionelle køle- og ventilationsløsninger.

Ved renoveringen af Viborg Sygehus er DAMPA® Klimaloft ligeledes blevet valgt som eneste kilde til både køling og opvarmning i seks etager med patientstuer.

Viborg Sygehus, Aart og Årstiderne Arkitekter, 2019
Foto: 2026

På baggrund af de vellykkede projekter på Esplanaden og i Viborg og for at realisere de fulde synergier mellem de to virksomheder opkøbte DAMPA TechoKlima i februar 2024. Per Andersen overtog ledelsen af det samlede forretningsområde for klimalofter. Opkøbet markerede et vigtigt skridt i DAMPA's strategi om at tilbyde komplette indeklimaløsninger, hvor akustik, belysning, ventilation, køling og opvarmning integreres i ét samlet loftsysteem.

Alle komponenter indgår i paneler og kassetter, som forener moderne nordisk design med materialer af højeste kvalitet.

Siden opkøbet har DAMPA og TechoKlima udviklet flere nye produkter, herunder Heat, en yderst effektiv løsning til strålevarme, integreret i et nyt DAMPA-panel.

DAMPA i nyere tid

I nyere tid har der også været en lang række projekter for kontorbygninger og hovedsæder. KB32 er en innovativ ombygning af tidligere jernbanekontorer og godsterminal i det centrale København, som oprindeligt blev opført i 1967 efter tegninger af Ole Hagen og omdannet til et moderne kontorkompleks af Vilhelm Lauritzen Arkitekter. Ombygningen blev færdiggjort i 2021.

Ferring Soundport i Kastrup, færdiggjort i 2022 og tegnet af Foster Associates i London, udgør det spektakulære nye hovedsæde for Ferring Pharmaceuticals A/S. Med sin kystnære placering ved Øresundsforbindelsen, lige nord for Københavns Lufthavn, tilbyder bygningens store glaspartier panoramaudsigt mod Malmø og den svenske kyst. Den trekantede bygning rejser sig fra en solid sokkel og er omgivet af vand på næsten alle sider. De seks etager, som rummer kontorer og laboratorier omkring et centralt atrium, skyder ud og skaber skyggefulde zoner på hver etage.

*Ferring Soundport, Foster + Partners, 2022
Foto: Bruce Peter, 2025*

Tilbage i det centrale København står Danske Banks nye hovedsæde, tegnet af Lundgaard & Tranberg Arkitekter og færdiggjort i 2024. Det 73.000 kvadratmeter store kompleks består af to sammenbyggede atriumbygninger med fleksible arbejdsområder til over 6.000 medarbejdere.

Danske Bank, Lundgaard & Tranberg Arkitekter, 2024
Foto: Adam Mørk

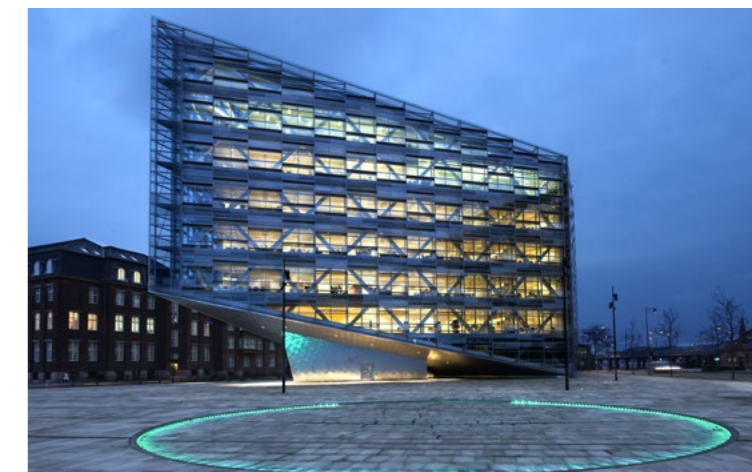

Rains, SLETH, 2025

På en bakkeskråning uden for Aarhus indgår DAMPA-lofter i det nye, glasfacaderede hovedsæde for det hastigt voksende regntøjsbrand Rains, tegnet af det Aarhus-baserede arkitektfirma SLETH.

Tilbage i København er DAMPA-lofter blevet anvendt i den nylige renovering af Nykredits hovedsæde Krystallen, udført af PLH Arkitekter. Bygningen blev oprindeligt tegnet af Schmidt Hammer Lassen.

DAMPA har også leveret lofter til Jyske Bank, der er flyttet ind i den nærliggende bygning Glaskuben, som oprindeligt blev opført til Nykredit i 2001, også tegnet af Schmidt Hammer Lassen. Her blev nye loftkassetter monteret i det oprindelige ophængssystem, som blev genanvendt.

Krystallen, Schmidt Hammer Lassen, 2011
Foto: Peter Jørgensen

Krystallen, Schmidt/Hammer/Lassen og PLH Arkitekter, 2011
Foto: Peter Jørgensen

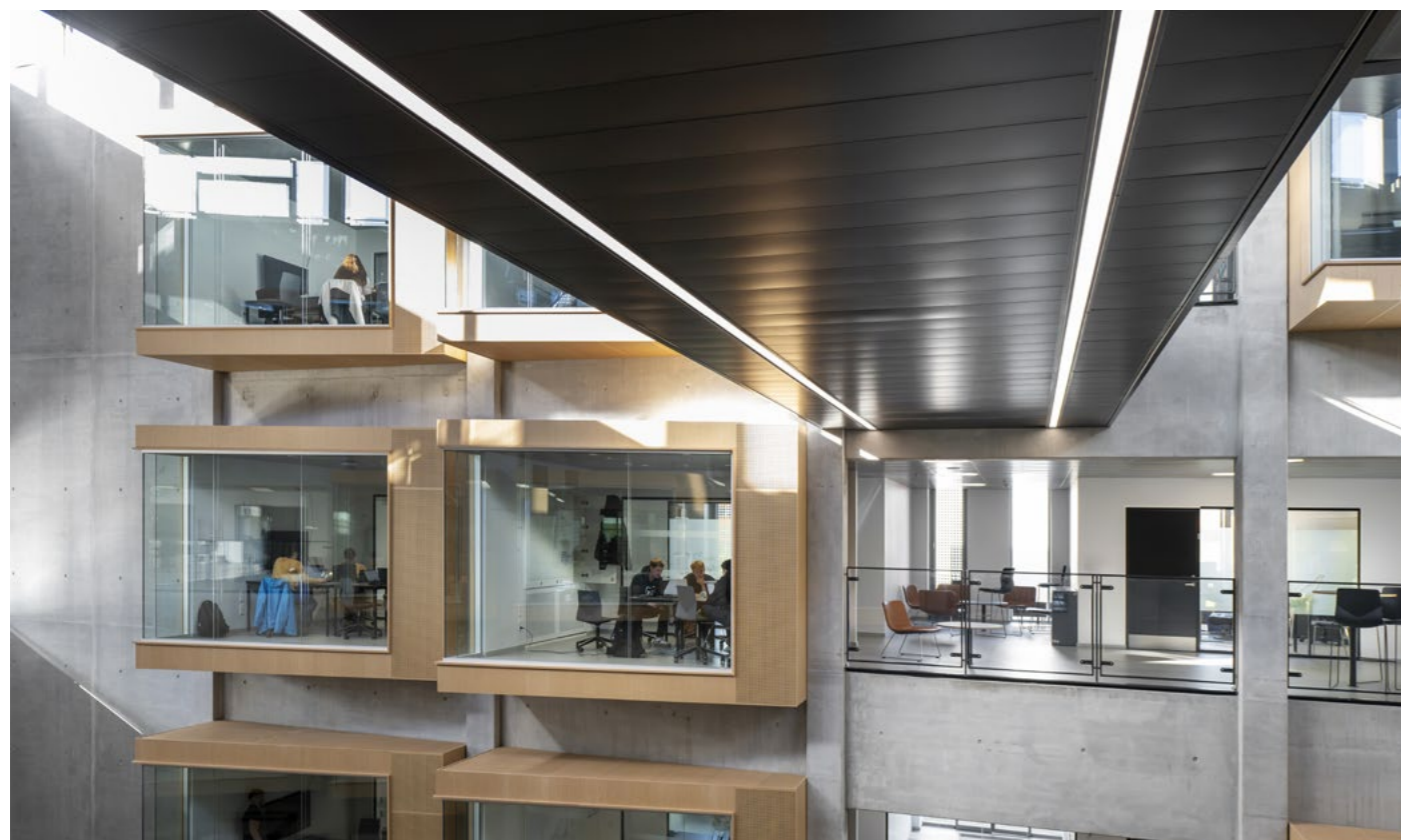
Et usædvanligt sideløbende projekt i Københavns havneområde var en underjordisk parkeringskælder til Operaen på Christianshavn. Parkeringskælderens er placeret under en ny offentlig park kaldet Operaparken, tegnet af COBE Architects. Anlægget blev finansieret af A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal – den samme fond, som tidligere finansierede selve opera-huset.

Fonden muliggjorde også opførelsen af Maersk Mc-Kinney Møller Institutet ved Syddansk Universitet i Odense, tegnet af Cubo Arkitekter. Institutet fungerer som center for forskning i robotteknologi, software, kunstig intelligens og andre teknologier, og er tilknyttet Det Tekniske Fakultet. Det arkitektoniske koncept respekterer den oprindelige campusplan fra 1967, udarbejdet af Knud Holscher. I bygningens interiører er der anvendt DAMPA® Clip-In og Clip-In Custom Kassetter i et stort omfang.

Maersk Mc-Kinney Møller Institutet,
Syddansk Universitet, Cubo
Foto: Jacob Due, 2024

Maersk Mc-Kinney Møller Institutet,
Syddansk Universitet, Cubo
Foto: Jacob Due, 2024

Vikingeborgen Borgring, LOOP Architects, 2026

I 2025 blev Borgring, et museum for vikingeborgen nær Køge, indviet. Museet er tegnet af Loop Architects og består af en lav, mørk bygning beklædt med brændt, genanvendt træ. Indvendigt er der installeret DAMPA® Lamel-lofter.

Et andet nyere kulturprojekt er renoveringen af Statens Naturhistoriske Museum, forestået af Lundgaard & Tranberg i samarbejde med Claus Pryds. Her er anvendt både DAMPA® Clip-In Kassetter og Hook-on Korridor Kassetter.

Vikingeborgen Borgring, LOOP Architects, 2026

Bæredygtighed på dagsordenen

DAMPA-lofter har en meget lang levetid, hvilket bidrager til byggeriets bæredygtighed. Da de fremstilles af metal, er de desuden fuldt genanvendelige, eller kan omsmeltes med begrænset klimapåvirkning.

I langt de fleste tilfælde er lofter, der blev installeret for over 50 år siden, stadig i god stand og kan renoveres med lokale reparationer, samt rengøring eller ny lakering. Et eksempel herpå er den nænsomme renovering af Østifternes Kreditforenings tidligere hovedsæde i det centrale København, som Vilhelm Lauritzen Arkitekter bistod den nuværende ejer Realdania med frem til 2025.

DAMPA havde leveret de oprindelige lofter i 1957. Selvom det nuværende sortiment ikke længere indeholdt kassetter i samme størrelse som de oprindelige, kunne produktionen tilpasses til en særordre, så beskadigede kassetter kunne erstattes med nøjagtige kopier, mens hovedparten blot blev rensat og repareret. Løsningen var både praktisk og bæredygtig og resulterede i et smukt resultat, der fastholdt rummenes oprindelige elegance og akustik – og med minimalt spild.

Realdania
Foto: Vilhelm Lauritzen og Sjavit Maestro, 2025

Aarhus Statsgymnasium, speciel loftløsning monteret i 1959

Mogens Kjærgaard, som har været hos DAMPA i 36 år og i dag er Head of R&D & Sustainability, udtaler:

“Hos DAMPA har vi opbygget en betydelig mængde ekspertise. Arkitekter og ingeniører, der besøger os for at drøfte projekter, som forventer, at vi kun tilbyder standardløsninger, bliver overraskede over, hvor mange kompetencer vi faktisk råder over. Vi har gode relationer til specialiserede virksomheder, der kan udføre præcisionsarbejde og efterbehandlinger, som gør det muligt for os at tilbyde helt særlige løsninger ud over vores standardsortiment.

Sommetider kommer arkitekter med 50 år gamle tegninger eller billeder af bygninger, der skal renoveres, og spørger om vi kan genskabe de lofter, vi leverede dengang, og det kan vi som regel, så vi bevarer det originale udtryk, mens vi integrerer moderne teknologi til belysning og indeklima.

Public, ACT Architects
Foto: ACT Architects, 2024

I dag har DAMPA stort fokus på sine produkters miljøpåvirkning gennem hele livscyklussen – herunder produktionen af stål og aluminium, som traditionelt har været materialer med et højt CO₂-aftryk. Som Michael Nykjær påpeger, leverer DAMPA til både byggebranchen og skibsindustrien, som har to vidt forskellige tilgange til bæredygtighed.

I byggeriet er der stor opmærksomhed på materialers bæredygtige egenskaber og en udbredt opfattelse af, at naturlige materialer er mindre skadelige for miljøet end metaller og beton. I skibsindustrien er situationen en anden: her er stål og aluminium helt centrale byggematerialer uden oplagte alternativer. I stedet fokuseres der på at reducere CO₂-udledningen i driften gennem brug af biobrændstoffer, batterier og vindkraft. For skibsbyggere og rederier er stål og aluminium bæredygtige, fordi de er holdbare og kan genanvendes.

Nykjær og hans kolleger har med glæde konstateret, at de største stålproducenter nu kan levere stål fremstillet af 95 % genanvendt skrot og produceret med 100 % vedvarende energi, hvilket kan reducere CO₂-udledningen med op til to tredjedele. En producent tilbyder endda såkaldt "grønt stål" med op til 95 % lavere CO₂-udledning.

Som Nykjær fortæller: *"Hos DAMPA er vi meget begejstrede for den grønne omstilling i stålindustrien. Vi følger udviklingen nøje for at sikre, at vi fremover kan levere mere bæredygtige loftløsninger i lavemissionsstål til vores kunder."*

*Metal coils i DAMPA's produktion
Foto: Jacob Due, 2021*

Perforationsaffald samles til genbrug i DAMPAS produktion

Bæredygtighed kan også forstås som et spørgsmål om social inklusion. En dansk undersøgelse fra 2022 viste, at næsten 11 % af befolkningen, svarende til godt en halv million mennesker, har nedsat hørelse, og blandt voksne over 18 år er tallet næsten 13 %. I Storbritannien gælder det hver tredje person, og i USA omkring hver femte.

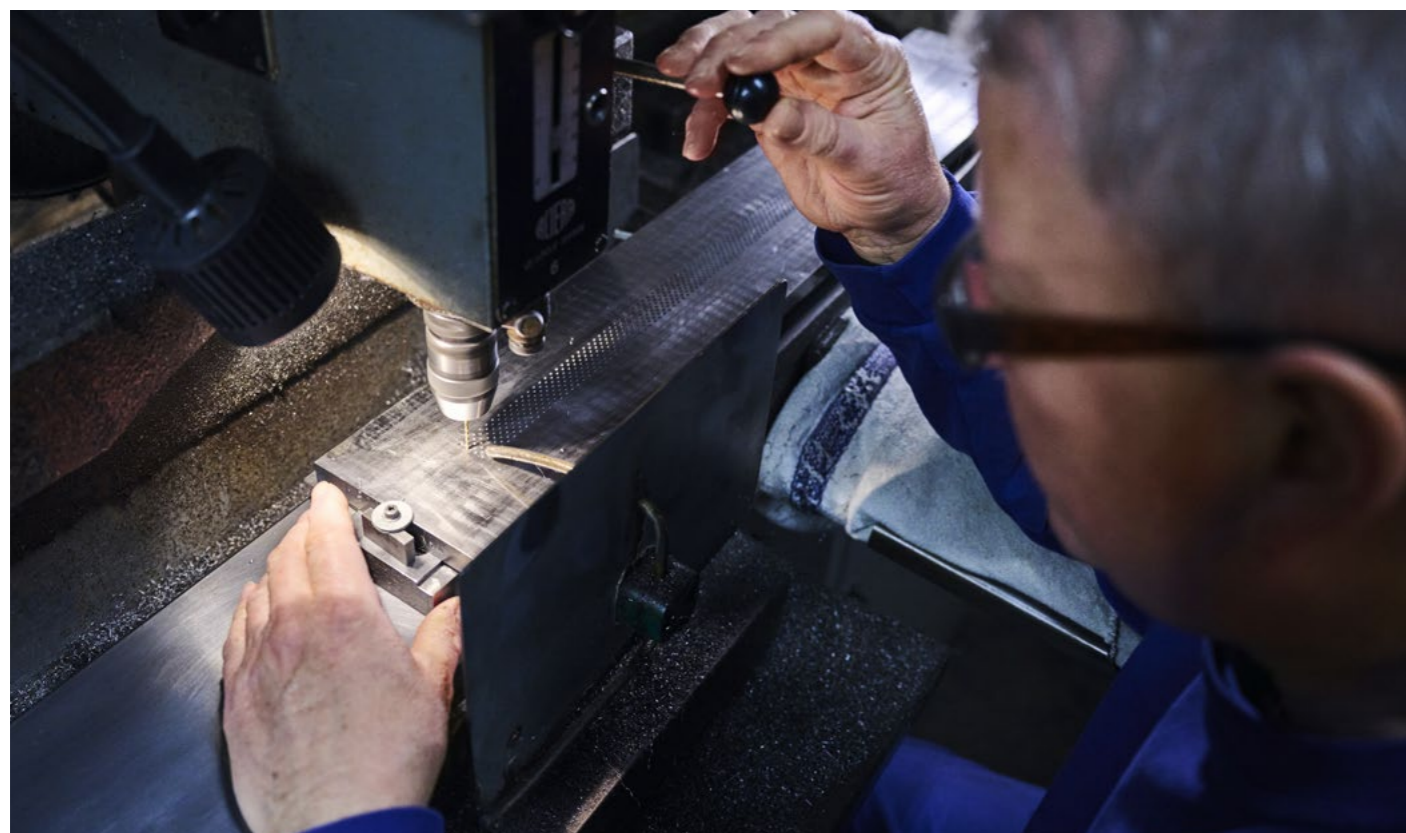
For de mange millioner, der er berørt, kan brugen af akustiske lofter og vægpaneler gøre en afgørende forskel. Det forbedrer lydforholdene og gør det muligt at deltage i samtaler, som ellers ville drukne i baggrundsstøj. For samfundet som helhed bidrager behagelige lydmiljøer til lavere stressniveauer og bedre koncentration, hvilket i sidste ende øger produktiviteten.

Akustikken i et rum er derfor lige så vigtig som æstetik, belysning, temperatur og ventilation, og DAMPAS produkter favner alle disse elementer, som er nødvendige for en behagelig tilstedeværelse.

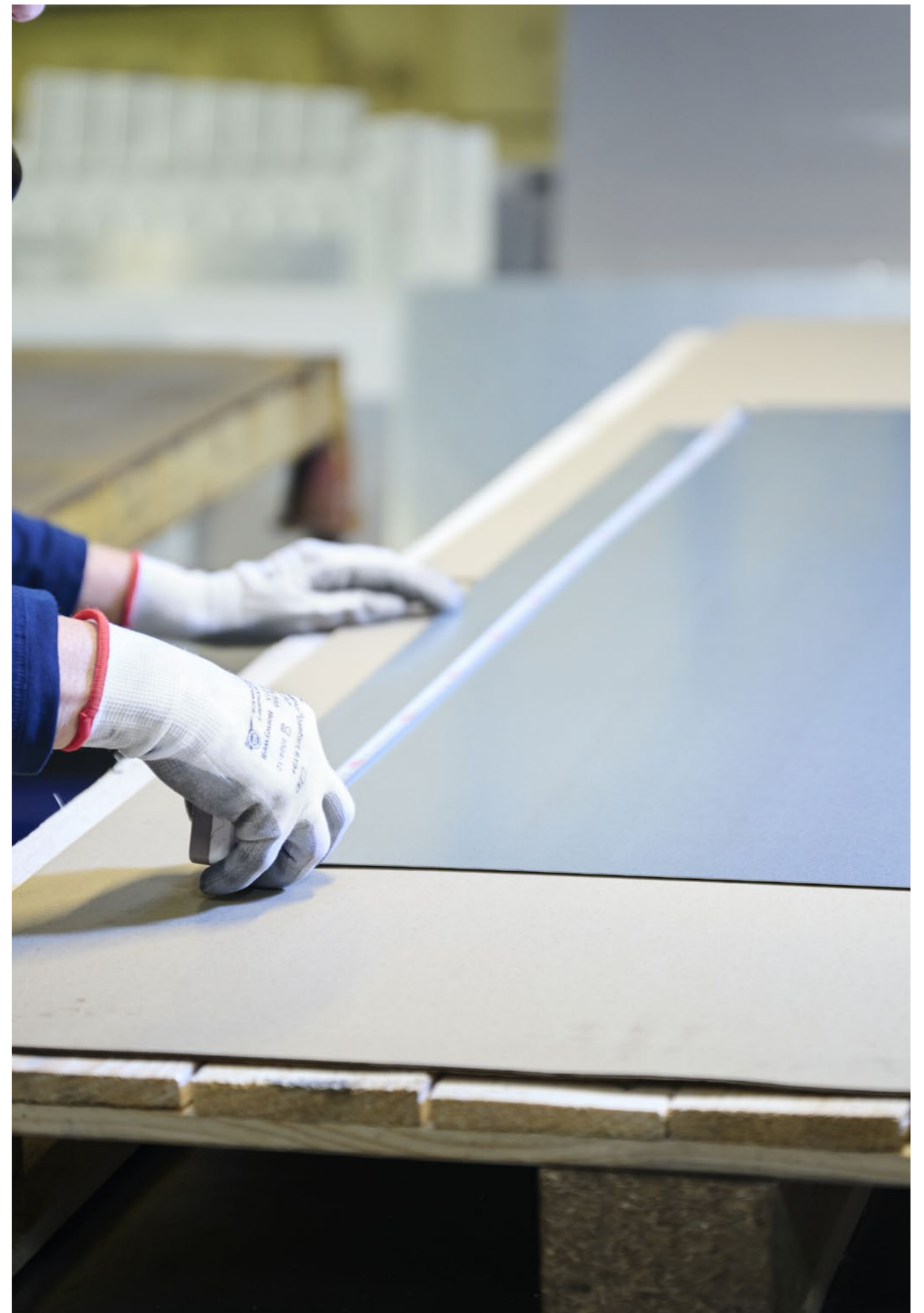
DAMPA i dag

I dag har DAMPA cirka 60 medarbejdere, hvoraf de fleste bor i Tommerup-området. Virksomheden har en meget høj medarbejderfastholdelse, da omkring halvdelen af de ansatte har arbejdet i virksomheden siden før salget fra Chicago Metallic til Metalcolour.

En af dem er Dorrit Olsen, der blev ansat i 1980 og nu har arbejdet i 46 år med produktion af loftpaneler og -kassetter. I den periode anslås det, at hun har været personligt involveret i fremstillingen af cirka seks-en-halv million enheder. Det er, ifølge DAMPA, nok til at lave en ubrudt stribe akustikloft hele vejen fra Tommerup til Cairo.

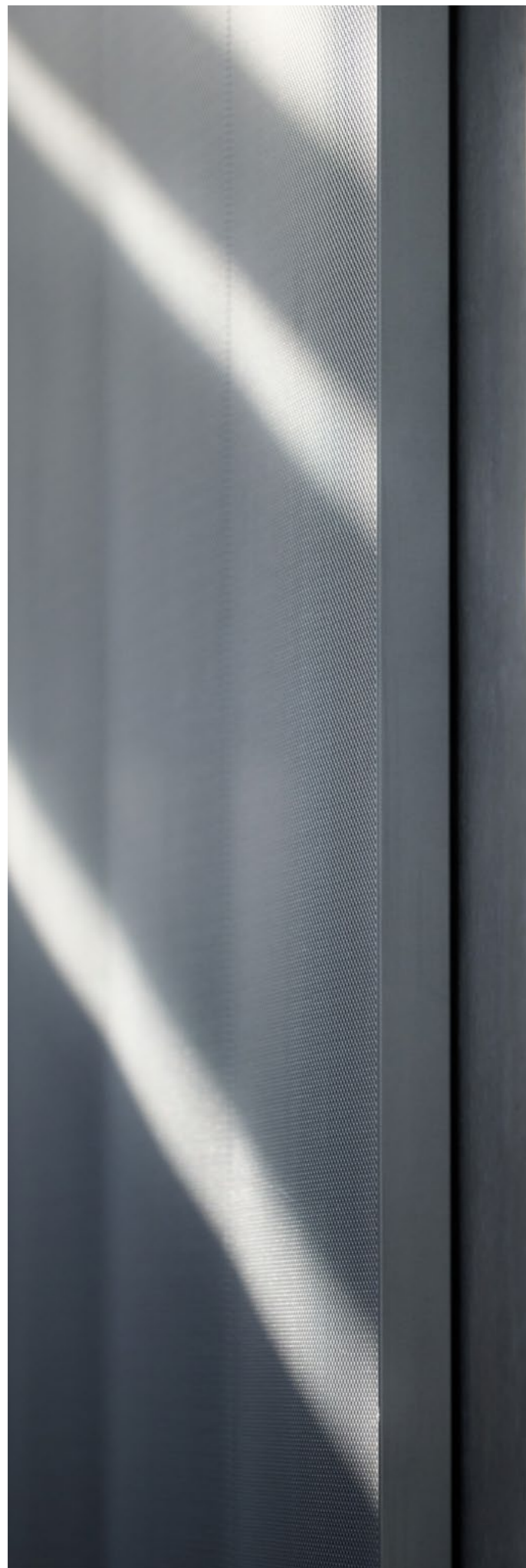

DAMPA produktion
Foto: Jacob Due, 2021

DAMPA produktion
Foto: Jacob Due, 2021

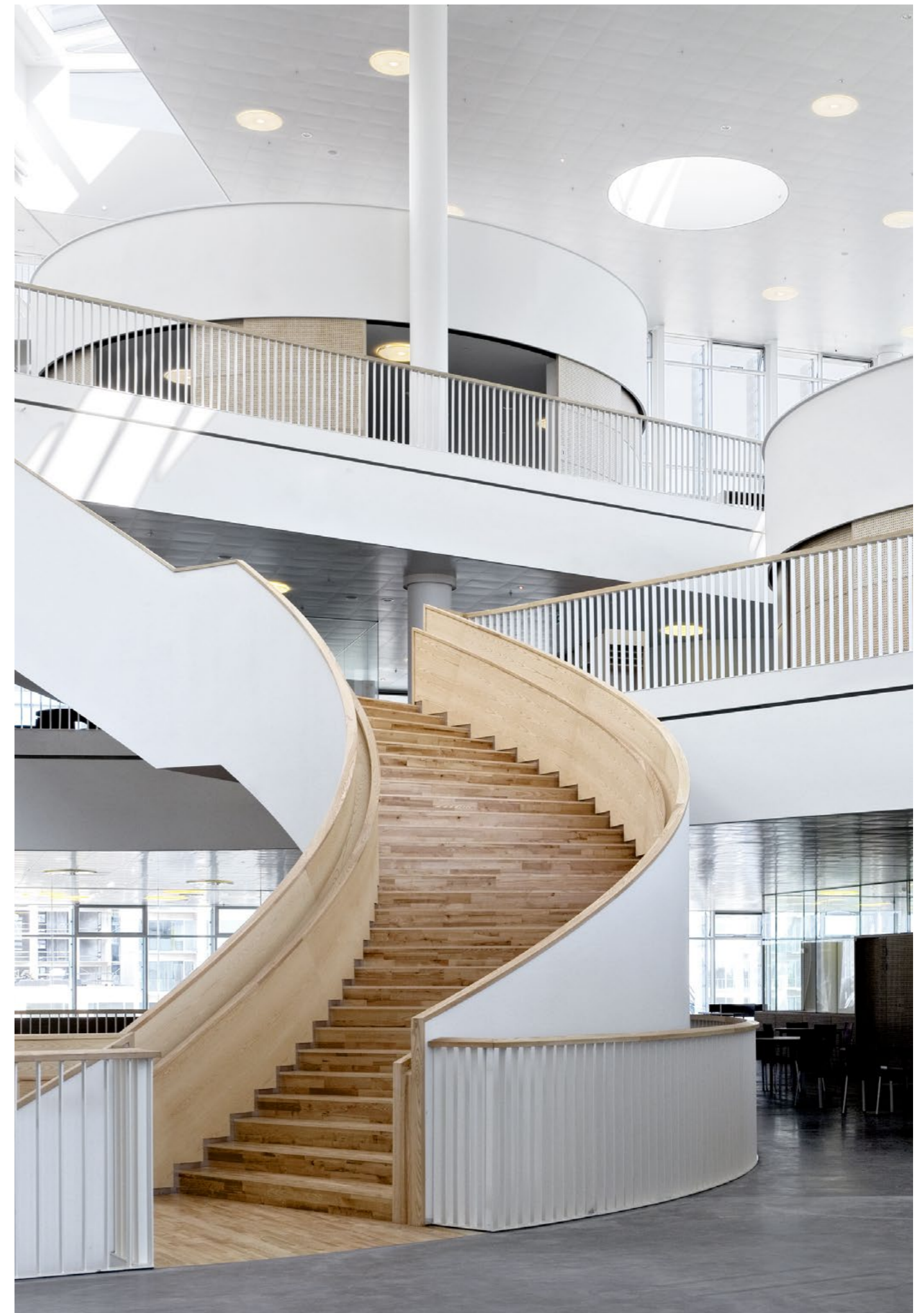

Siden 1980 er DAMPA's lofter blevet anvendt i markante byggerier tegnet af nogle af verdens førende arkitekter og i hverdagsbyggeri udført af mere beskedne aktører. I alle tilfælde har de spillet en vigtig rolle i at skabe ro og visuel orden i interiøret til gavn for medarbejdere, besøgende og brugere.

I hospitaler og skoler bidrager DAMPA-lofter til at skabe rolige omgivelser, der fremmer patienters heling og børns læring. I kontorbyggerier understøtter de koncentration og fokus. På universiteter og i forskningsmiljøer skaber de optimale rammer for videnudvikling og innovation.

Og ude på verdenshavene, som dækker en stor del af jordens overflade, er DAMPA's marine-lofter installeret i både handelsskibe og militære fartøjer. På broen bidrager de til, at officererne kan koncentrere sig om sikkerhedskritiske opgaver, og i kabiner hjælper de besætningen med restitution. I passagerområder på færger og krydstogtskibe danner de en del af omgivelserne for rejsendes og feriegæsters afslapning.

DAMPA® Silent Board
Foto: Jacob Due, 2023

Ørestad Gymnasium, 3XN, 2007
Foto: Adam Mørk

Scenic Eclipse, Scenic Luxury Cruises and Tours, Oliver Design, 2019
Foto: Franz Neumeier

Udviklingen fortsætter

Et nyt produkt, der kan eftermonteres, er DAMPA® Space, som er et gennemtænkt og fleksibelt møbel til læringsmiljøer. Designet af Liv Bach fra arkitektfirmaet Kjær & Richter gør systemet det muligt at skabe et "rum i rummet", når der er behov for et afskærmet og roligt område – både i undervisningsmiljøer og på arbejdspladser. Elementerne kan nemt foldes ud til en arbejdsstation, et kreativt hub eller en udstillingsflade og derefter lukkes sammen igen, når pladsen skal bruges til noget andet.

DAMPA® Space blev første gang installeret i Børnekulturhuset i Høje Taastrup, som stod færdigt i 2022. Projektet blev tegnet af Kjær & Richter i samarbejde med Christensen & Co Arkitekter (CCO) og landskabsarkitekterne Møller & Grønberg. Kulturhuset, der henvender sig til børn og unge, rummer fire "kulturelle klynger" med fokus på henholdsvis musik, teknologi, kreativitet og bevægelse, alle samlet under ét tag.

Kjær & Richter brugte efterfølgende DAMPA® Space i deres projekt for Stigsborg Skole i Nørresundby, som er endnu et innovativt læringsmiljø med fokus på integration og tværfaglighed. Skolen, som blev indviet i 2025, indeholder både folkeskole, daginstitution, børnehave og vuggestue, organiseret omkring temaer som "motorik og bevægelse", "natur og science", "konstruktion og værksted" og "krea", alle med vægt på praktisk læring og undervisning.

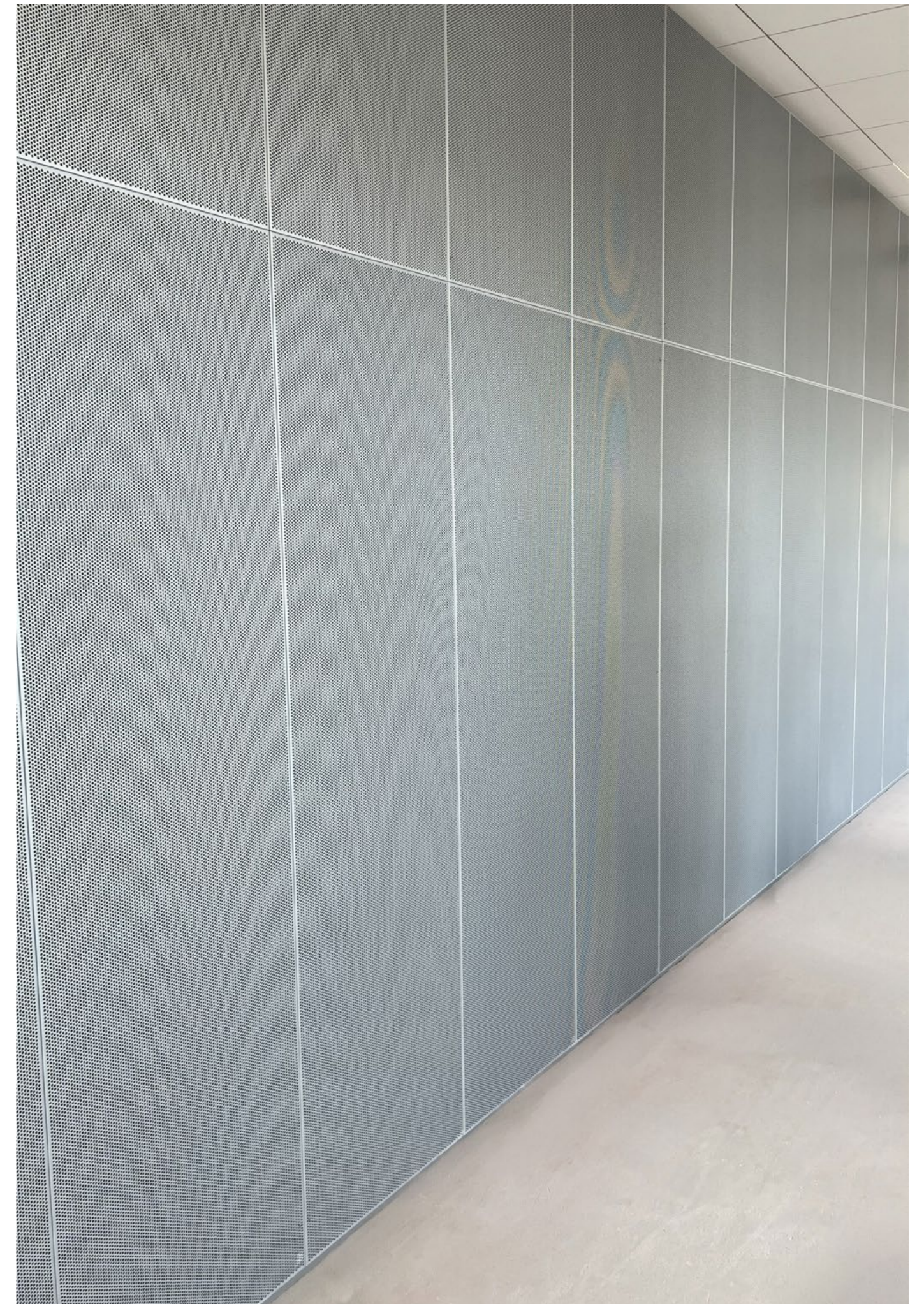
Blandt andre uddannelsesbyggerier, hvor der er anvendt DAMPA-lofter, kan nævnes Valhøj Skole, renoveret i samarbejde med MATTERS, samt en udvidelse af Ørestad Gymnasium, tegnet af Sweco Architects.

Blandt de nyligt lancerede produkter er DAMPA® Silent Cloud – store, svævende flåder med integreret akustik og belysning, der ophænges fra loftets underside for at skabe zoner med ro og optimal belysning, alt sammen udført i et klart og tidssvarende dansk design. DAMPA® Climate Cloud bygger videre på dette koncept og tilføjer vandbåren temperaturregulering.

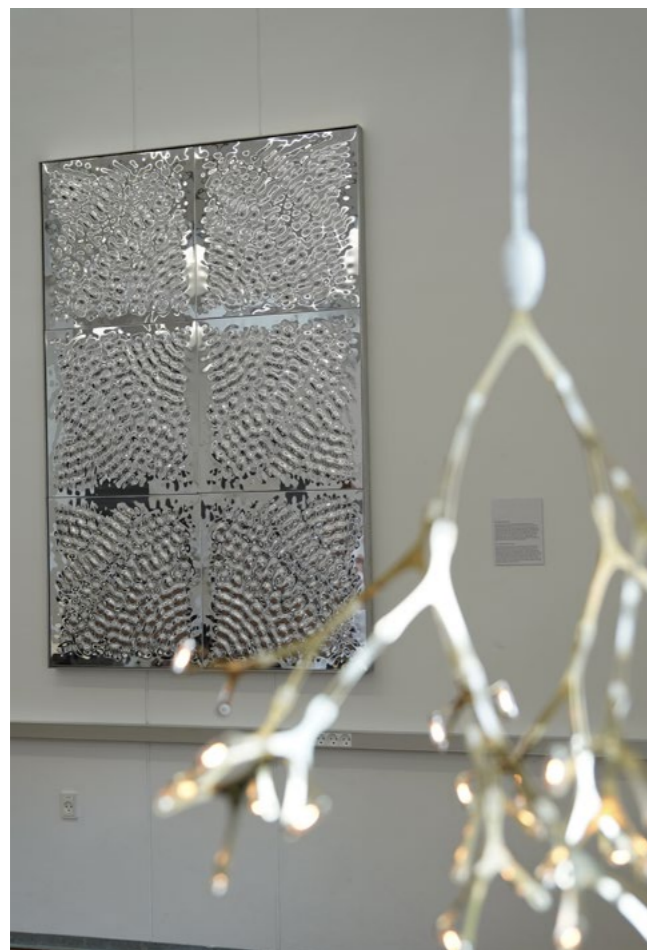
Til vægflader tilbydes nu en forstørret version af DAMPA® Silent Board, som udgør en moderne pendant til de vægpåner, der i 1950'erne blev installeret i byrådsalen på Rødovre Rådhus, tegnet af Arne Jacobsen.

Designer Mikkel Huse præsenterer DAMPA® Drift panels til udstilling på Utzon Centeret i 2025
Foto: Aalborg Universitet (AAU Design Lab)

DAMPA® Drift panels
Foto: Aalborg Universitet (AAU Design Lab)

I foråret 2026 førte et forskningssamarbejde mellem Aalborg University Design Lab og den industrielle designer Mikkel Huse til en undersøgelse af, hvordan gamle og beskadigede metal-kassetter kunne genanvendes til udviklingen af DAMPA® Drift Panels. Panelerne fremstilles ved at presse bløde, bølgelignende former ind i metallet, hvor de eksisterende ujævnheder indarbejdes. Med den rette belysning skaber de færdige kassetter et subtilt samspil mellem lys og skygge, som tilfører stemning til de rum, hvor de installeres. Konceptet vandt den prestigefyldte International Forum (iF) Design Award for sin kreative genanvendelse af materialer, der ellers ville være blevet kasseret, til smukke og skræddersyede nye elementer i indretningen.

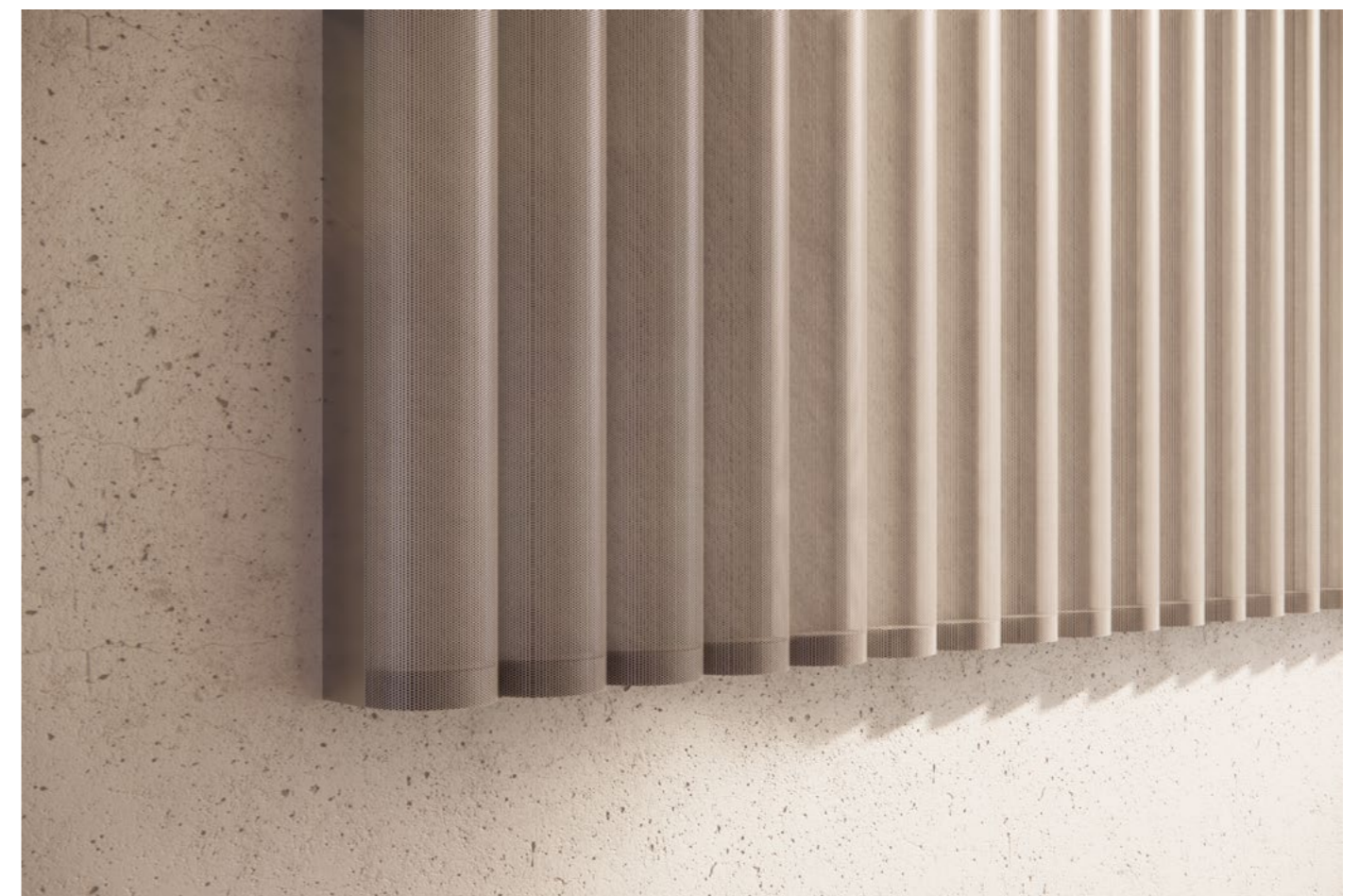
I samme ånd, hvor DAMPA ønsker at genoplive tidligere succesfulde designs i opdateret form, relanceres nu Rondella, som et vægmonteret element, der gør det muligt at skabe markante arkitektoniske udtryk. Baggrunden for relanceringen er, at DAMPA blev kontaktet af den Aarhus-baserede tegnestue Friis & Moltke, som i deres arkiv havde fundet billeder og tegninger af projekter fra 1980'erne med den oprindelige version af Rondella. Tilbagemeldingen var, at designet havde stor karakter i både form og tidens farver og derfor fortjente en nyfortolkning.

Det blev anledningen til at udvikle en opdateret version, DAMPA® Rondella. Det nye produkt er tænkt som et dekorativt og eventuelt akustisk element til beklædning af hele overflader – både loft og væg. Det kurvede formsprog åbner for leg med overfladens udtryk gennem kombinationer af elementer i forskellige bredder og dybder, der tilsammen skaber en unik og legende flade.

Det blødt kurvede formsprog forventes at falde i god smag i nutidens designlandskab, og det kombinerer æstetik med høj funktionalitet. Produktet markerer samtidig et ideelt jubilæumselement i anledning af DAMPA's 75-års jubilæum.

Parallelt hermed vil DAMPA's design kunne opleves i en række markante nye projekter både til lands og til vands. Det gælder blandt andet terminalbygningerne i lufthavnene i Illulissat og Nuuk i Grønland, begge tegnet af Zeso Architects, samt flere krydstogtskibe.

Gennem mere end trekvart århundrede har DAMPA-lofter og -vægge været anvendt bredt, og de har måske endda bidraget til Danmarks fine ry som et stille og velordnet samfund.

Litteraturliste

Interview med Bruce Peter

Bruce Peter

Interviews

Per Andersen by Bruce Peter by Teams, 1 December 2025.

Mogens Kjærgaard by Bruce Peter by Teams, 27 November 2025.

Neils Kryger by Bruce Peter, 26 January 2019.

Kay Kørbing by Bruce Peter, 6 January 2000.

Torben Lundmark by Bruce Peter by telephone, 15 March 2019.

Michael Nykjær by Bruce Peter by Teams, 14 October 2025.

Kurt Pedersen by Bruce Peter, 5 November 2025.

Arkivkilder

Fritz Ingerslev and Jørgen Petersen, Lydabsorberende materialer, Arkitekten, No. 55, 2-8 March 1953, 69-76. Dæmpa Akustikplader er anvendt overalt i Den Ny Panoptikonbygning, advertisement, 1953, Dampa archive. Det Fyenske Trælastkompagni A/S Prisliste nr. 3 – 1 januar 1955, Dampa archive. Det Fyenske Trælastkompagni A/S Prisliste nr. 3 – 1 Februar 1957, Dampa archive. Dæmpa serviceblad nr. 1, 1953, Dampa archive. Dæmpa serviceblad nr. 2, 1954, Dampa archive. Dæmpasbest og Dæmpa Træfiberplader: Tekniske data og opsætningsvejledning, February 1968, Dampa archive.

Krav til efterklangstider i bygningsreglement for købstederne og landet, Dæmpa tekniskinformation, March 1968, Dampa archive.

Rapporter fra funktionære og produktudvikling, 1970, SAU5A/17: Møde, Helsingør Skibsværft og Maskinbyggeri Arkiv, Værftsmuseet, Helsingør.

Arkiv – behandlede tilbud, alfabetisk 1967-1972, Dampa archive.

European patent application 79303073.5, 28 December 1979, Dampa archive.

Presentation a fen virksomhed i Tommerup commune: Dæmpa A/S, 1983, Dampa archive.

Schröder, Harry, Hovedtræk af Dæmpas/Dampas historie fra 1951 til 1989, Dampa archive.

Jens Magelund 50th anniversary speech, 2001, Dampa archive.

Pedersen, Erik, untitled memoir ‘forhistorien og grundlaget for det nuværende Dampa’, September 1995, Dampa archive.

Brev til banker, forsik. selskab og revisor’, 23 November 1995, Dampa archive.

Dampa Historie, 28 July 1997, JOB/MB, Dampa archive.

Pedersen, Kurt, Livs-historien om firmaet Dæmpa-Dampa årene 1951-1996, February 1998, Dampa archive.

Det Fyenske Trælastkompagni A/S/Træko, Svendborgvej 251, Odense, A40076, Odense Stadsarkiv.

Dæmpa A/S – i dag Dampa, Lokalhistoriskarkiv Tommerup, Lokalhistorisk Arkiv Tommerup.pdf.

Pressemeddelelser

‘DAMPA Marine Division opnår ordre på 35 mill. Kr. Til USA’, 26 February 1985.

‘Udnævnelser på Dampa’ 4 March 1985.

‘DAMPA obtains record breaking order to the American shipbuilding industry’, 28 December 1985.

‘DAMPA øger antallet af datterselskaber via aktie-opkøb i ES Interior/Ejby Saværk A/S’, 11 November 1985.

‘DAMPA “T” is for “Textile”’, 10 April 1986.

‘DAMPA A/S i Tommerup får stort rykind i perioden fra den 13 til den 18 september 1989, 12 September 1989.

‘Invitation til at overvære overrækkelsen af ISO9002 certifikatet’, 26 February 1992.

‘Jens Ole Bahr, 43 år, cand. merc., er tiltrådt som administrerende direktør’, 21 November 1995.

‘Pr. 1 januar 1997 har Van Geel Group BV, Holland overtaget FLS Industries A/S’s aktiepost på 51% af aktiekapi-talen i DAMPA A/S’, 19 December 1997.

‘Chicago metallic overtager Van Geel Metal/Dampa’, 30 September 1998.

‘Etablering af verden’s førende metalloftproducent’, 8 October 1998.

‘Discontinuation of negotiations between DAMPA/Van Geel Metal and CMC, Chicago, 18 December 1998.

‘DAMPA design skaber vækst’, 27 June 2002.

Bøger

Banham, Reyner

Giedion, Siegfried

Banham, Reyner, The Architecture of the Well-Tempered Environment, London: Architectural Press, 1969. Giedion, Siegfried, Mechanization Takes Command: A contribution to anonymous history, New York: Oxford University Press, 1947.

Gulmann, Steffen, Eleven Danes Design, Copenhagen: Eleven Danes Design A/S, 1986.

Hitchcock, Henry Russell and Johnson, Philip, The International Style, New York: Museum of Modern Art, 1933.

Lauridsen, Henning Ringgaard, Poulsen, Henning, Meedom-Bæch, Thomas, Johansen, Hans Christian, Jansen, Christian R., Fode, Henrik and Pedersen, Niels Jørgen, Viborgs Historie 3 1940-1997, Viborg: Viborg Kommune, 1997.

Linneballe, Johan, Designer Ole Sørensen: Copenhagen: Forlaget Vandkunsten, 2012.

Rasmussen, Arne, Jensen, Ruth, Lindegaard, Niels-Hendrik, Scherning, Thyge and Find, Preben (eds), Tumes torp: 58 beretninger om Tommerup Sogn, Tommerup: Det Lokale arkiv & Lokalhistorisk forening for Broholm, Brylle, Tommerup & Verminge Sogne, November 2003.

Vindum, Kjeld and Thau, Carsen, Arne Jacobsen: Life and Works, Copenhagen: Arkitektens Forlag, 2001.

Heft, Tage, Købmænd i 100 År: Elias B. Muus og Sukkergaarden i Odense, Odense: Elias B. Muus, 1942.

Artikler

Fritz Ingerslev

Ingerslev, Fritz and Petersen, Jørgen, Lydabsorberende materialer, Arkitekten, No. 55, 2-8 March 1953, 69-76. Norrie, Gordon, ‘Købernhavns Militærhospital’, særtryk Militær Tidsskrift, 1956, 1-44, https://slaegtsbibliotek.dk/929342.pdf.

‘Frist for aflevering af forslag til DÆMPA/DD konkurrencen om systemer til apetering af rådhuse er den 27 feb 84’, DD Bulletin, no. 15, January 1984.

‘Inleveringsfristen for forslag til DÆMPA’s konkurrence om byggesystemer til apetering af rådhuse’, DD Bulletin no. 16, February 1984.

‘Premie/1st Prize: Projekt/Project DD 10-001’, DD Bulletin, no. 17, April 1984.

‘Når DAMPA A/S offentliggør sine årsregnskaber’, Børsen, 24 April 1985.

Michelsen, Harding, ‘Dampa sat på slankekur efter et katastrofetak på 80 mio.’, Børsen, 10 November 1988, 8.

‘Amerikanere Køber DAMPA’, Fyens Stiftstidene, 9 October 1998.

‘Dampa Opkøbt af USA-koncern’, Erhvervsbladet, 9 October 1998.

Jan Kristensen, ‘Dansk lofter i verdenskoncern’, Jyllands-Posten, 9 October 1998.

‘Lofts-fusion væltet’, Jyllands-Posten, 19 December 1998.

Per Skovkjær Sand, ‘Dampa reddet på målstregen’, 30 May 2012.

‘DAMPA i Tommerup solget’, Fyens Stiftstidene, 5 June 2012.

‘DAMPA er blevet mindre men har overskud’, Fyens Stiftstidende, 23 May 2014.

Henning Frandsen, ‘Dampa har sat dampen op’, LokalAvisen Assens, 1 September 2015.

‘Mindeord: Torben Lundmark sov 90 år gammel ind 28.4.2020’, Fyens Stiftstidende, 7 May 2020.

Webkilder

David Trevor-Jones

https://biografiskleksikon.lex.dk/Hans_Muus chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfindmkaj/https://www.ehima.com/wp-content/uploads/2022/11/EuroTrak-Denmark_2022.pdf https://www.sociology.ku.dk/about/news/2024/hearing-loss-social-isolation-is-often-the-most-serious-handicap/

Andre kilder

David Trevor-Jones

David Trevor-Jones, DTJ831 DAMPA Absorption Data, DTJ831/BN1, 1 November 2025.

Taksigelse

Forfatteren retter en særlig tak til Henrik Kaa Andersen, Michael Nykjær og Emilie Nikoline Ljunggren for deres store hjælp under udarbejdelsen af manuskriptet. Forfatteren og DAMPA ApS takker desuden for den modtagne assistance fra Per Andersen; Jens Ole Bahr; Jette Caspersen Borup; David Eckhoff; Ida Engholm; Casper Kehlet; Mogens Kjærgaard; Johan Adam Linneballe; Nikolaj Kristian Madsen; Henning Morgen; Jesper Pagh; Kurt Pedersen; Martin Søberg; Jonas Juel Søgaard; Peter Therkildsen; Connie Therkildsen og David Trevor-Jones.

For visse billeder har det ikke været muligt at identificere eller komme i kontakt med den retmæssige ophavsretshaver. Såfremt ophavsretten måtte være krænket, er dette sket utilsigtet og uden forsæt. Eventuelle berettigede krav vil blive honoreret, som om der forudgående var indhentet tilladelse.

Man lægger ikke altid mærke til det – men når det mangler, mærker man det med det samme.

I nogle af Danmarks mest ikoniske bygninger såvel som ombord på skibe verden over – fra lufthavne og rådhus, hoteller, skoler og kontorer til færger og krydstogtskibe – spiller DAMPA-lofter en afgørende rolle for, hvordan vi oplever rum. Lyset. Designet. Lyden. Følelsen af ro.

Siden begyndelsen i efterkrigstidens Danmark har virksomheden udviklet sig fra en beskeden producent til en førende international specialist i metalløsninger til arkitektur og interiør – både på land og til søs.

I 75 år har DAMPA været med til at forme rum, hvor mennesker arbejder, lærer, rejser og mødes – altid med ambitionen om at forene funktion, æstetik og teknologi.

Men dette er ikke blot en fortælling om vækst og milepæle; det er en fortælling om at gentænke materialer og om loftets rolle i moderne bygningsdesign og skibsinteriør. I tæt samarbejde med arkitekter, ingeniører og designere har DAMPA bidraget til nogle af de mest markante byggerier i Danmark og internationalt.

DAMPA's historie udfolder sig gennem projekter, hvor akustik ikke blot er et teknisk krav, men en integreret del af den arkitektoniske oplevelse.

Bogen giver et indblik i et af arkitekturens ofte oversete lag og viser, hvordan DAMPA's løsninger har en positiv indflydelse på, hvordan vi oplever rum. Samtidig tegner den et portræt af de mennesker, idéer og samarbejder, der har drevet udviklingen af loftdesign fremad.

75 år med quiet design er mere end historien om en virksomhed. Det er fortællingen om en dansk designtradition præget af vedholdenhed og innovation – og om hvordan de mest stille elementer ofte gør den største forskel.

Når først du lægger mærke til det, vil du aldrig overse det igen. Dette er historien om DAMPA.

Om forfatteren

Bruce Peter er professor i designhistorie ved Glasgow School of Art's School of Design. Han er halvt dansk, og hans forskningsinteresser omfatter arkitektur- og designhistorie, maritim historie samt design til transport og fritid.

Han har skrevet historiske værker om skibsdesignvirksomheden Knud E. Hansen, om M/S Museet for Søfart og om DFDS i forbindelse med rederiets 150-års jubilæum.

Hans seneste udgivelser omfatter *Jet Age Hotels and the International Style (2020)*, *Denmark in Britain: Architecture, Design and Lifestyle (2023)*, *DSB Design: Jens Nielsen og designprogrammet 1972–1992 (2024)* og *Art Deco Scotland: Design and Architecture in the Jazz Age (2025)*.

Bruce har medvirket i tv-dokumentarserier på BBC1, BBC2, BBC4, Channel 4, Channel 5 og Arte. Siden 2008 har han været fast bidragyder til Shippax.